

SDG rapport

van Vlaamse Provincies,

steden en gemeenten

Over de VVSG en de VVP

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (VVSG) is het steunpunt, de belangenbehartiger en de beweging van het lokale bestuur. Alle 300 gemeenten en OCMW's in Vlaanderen zijn lid, naast vele politiezones en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. Een huis van vertrouwen dat zijn leden advies en begeleiding verleent, informatie op maat geeft, opleiding en vorming verzorgt, ontmoetingsdagen organiseert en andere ondersteunende diensten biedt. Meer dan 10.000 politici en ambtenaren volgen elk jaar een studiedag of een opleiding bij de VVSG.

De Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP) is de belangenbehartiger van het provinciaal bestuursniveau in politiek Brussel. De VVP werkt gemeenschappelijke standpunten uit voor zaken die van direct of indirect gemeenschappelijk provinciaal belang zijn. Zij organiseert het gemeenschappelijk optreden van de Provinciebesturen in hun contacten met andere overheden en organisaties. De VVP vormt ook het platform voor samenwerking tussen de 5 Vlaamse Provinciebesturen, inzake het ontwikkelen van bijvoorbeeld nieuwe initiatieven, overleg en ervarings- en kennisuitwisseling.

Deze publicatie is een gezamenlijke uitgave van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vereniging van de Vlaamse Provincies en werd mede mogelijk gemaakt met middelen van de Vlaamse en federale overheid.

Voor meer informatie, contacteer ons via:

VVSG vzw - Bischoffsheimlaan 1-8 - 1000 Brussel

www.vvsg.be

internationaal@vvsg.be

VVP vzw - Gare Maritime - Picardstraat 7 bus 100, 1000 Brussel

www.vlaamseprovincies.be

info@vlaamseprovincies.be

Mei 2023

Inhoud

Voorwoord	4
Leeswijzer	6
Basisprincipes van de Agenda 2030 en de SDG's	8
Lokale vertaling van de Agenda 2030	9
Waarom werk maken van een lokaal SDG-beleid	9
Agenda 2030 als communicatie- en beleidsinstrument	10
SDG-monitoring en databeschikbaarheid	15
Leave No One Behind, verbondenheid SDG's en multi-actor partnerschappen	16
De Agenda 2030 op federaal en Vlaams niveau	16
Methodologie voor de ontwikkeling van het rapport	17
Traject voor het SDG-rapport van de Vlaamse provincies, steden en gemeenten	17
Opbouw van de analyse	18
Algemene evolutie	22
Belangrijke stappen gezet	22
Open ruimte, onderwijs, verantwoorde consumptie en publieke diensten vragen extra inspanningen	25
Regionale verschillen	25
Centrumsteden kennen de grootste uitdagingen, maar zijn ook trekkers	26
Onderlinge samenhang	27
Voortgang op de 17 SDG's	28
SDG 1: Geen armoede	30
SDG 2: Geen honger	32
SDG 3: Goede gezondheid en welzijn	36
SDG 4: Kwaliteitsonderwijs	40
SDG 5: Gendergelijkheid	44
SDG 6: Schoon water en sanitair	48
SDG 7: Betaalbare en duurzame energie	52
SDG 8: Eerlijk werk en economische groei	56
SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur	60
SDG 10: Ongelijkheid verminderen	64
SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen	68
SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie	76
SDG 13: Klimaatactie	80
SDG 14: Leven in het water	84
SDG 15: Leven op het land	86
SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten	90
SDG 17: Partnerschap om doelstellingen te bereiken	94
Conclusies en aanbevelingen	98
Streven naar volwaardig partnerschap	98
Nood aan betere dataverzameling en dataontsluiting	99
Impact lokaal beleid	100
Diepgaandere inspanningen in de lokale verankering van Agenda 2030	102
Bibliografie	104
Lijst met indicatoren	107

Voorwoord

Wanneer we dit schrijven is het mei 2023. We hebben nog minder dan 7 jaar om de Sustainable Development Goals en Agenda 2030 te realiseren. Het is tijd voor actie. Momenteel zijn we niet op koers om de SDG's op tijd te behalen. In het licht van maatschappelijke uitdagingen zoals de klimaatverandering, crises zoals COVID-19, inflatie, oorlog op het Europese continent, en de toenemende druk op de capaciteiten en budgetten van lokale en bovenlokale besturen is het belangrijker dan ooit dat we nu werk maken van duurzame ontwikkeling.

Provincies, steden en gemeenten zijn hierbij cruciaal. Het Sustainable Development Solutions Network (SDSN) schat dat 65% van het succes van de SDG's afhangt van de onmiddellijke en actieve betrokkenheid van (boven)lokale besturen.

Onze Vlaamse provinciebesturen en lokale besturen werken dagdagelijks aan de realisatie van de SDG's. Ze ontwikkelen en implementeren een gericht water- en droogtebeleid, ze bestrijden armoede, stimuleren lokale en duurzame voedselproductie, garanderen een duurzaam natuurbeheer, zorgen voor kwaliteitsvol en toegankelijk onderwijs voor iedereen, zorgen voor een mooie en veilige omgeving om in te wonen en werken aan mondiale solidariteit.

De belangrijke rol van (boven)lokale besturen wordt ook erkend. De Belgische Voluntary National Review 2023 bevat terecht een apart hoofdstuk over de verwezenlijkingen, uitdagingen en strategieën van de Belgische Provincies, steden en gemeenten.

Vlaamse provinciale en lokale besturen hebben zich de voorbije jaren ontpopt tot wereldwijde pioniers in de lokale vertaling van Agenda 2030. Twee van de vijf Vlaamse Provincies zijn 'SDG Pioneer'. Zo'n 120 lokale besturen ondertekenden de SDG-engagementsverklaring, meer dan de helft nam deel aan de Week van de Duurzame Gemeente en twee derde van de lokale besturen hanteren de SDG's als beleidsinstrument. Ook zien we tal van samenwerkingen tussen Provincies en gemeenten om samen werk te maken van de realisatie van de SDG's.

Maar we kunnen nog meer doen. Daarom sloegen de Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP) en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) de handen in elkaar voor de opmaak van dit SDG-rapport. We bespreken de realisatie van de SDG's in Vlaamse Provincies, steden en gemeenten aan de hand van zowel cijfers als praktijkvoorbeelden, rekening houdend met geografische spreiding en verschillende types gemeenten, en met positieve en negatieve evoluties.

De bedoeling van ons rapport is niet alleen om trends in kaart te brengen, maar ook om de cruciale rol van Provincies, steden en gemeenten te benadrukken. Het rapport ondersteunt onze (boven) lokale belangenbehartiging over duurzame ontwikkeling en is ook een tool om het SDG-verhaal van Provincies, steden en gemeenten aan te vuren, te voeden en te versterken.

Laat je met dit rapport dus vooral inspireren om in je eigen werk en leven verder in te zetten op de SDG's! Wij maken er de volgende zeven jaar alvast nog meer werk van.

Wim Dries
Voorzitter VVSG

Kris Snijkers
Algemeen directeur
VVSG

Tom Dehaene
Voorzitter VVP

Anton De Ryckere
Algemeen directeur VVP

“De SDG’s zullen lokaal zijn of ze zullen niet zijn”

– Wim Dries, voorzitter VVSG

Leeswijzer

Provinciale en lokale besturen zijn cruciale actoren in het realiseren van de Agenda 2030 met haar 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals of SDG's). Dat hebben ze nogmaals bewezen doorheen de recente crisissen. Als overheidsniveaus die het dichtst bij de burger staan, stelden ze alles in het werk om een optimale dienstverlening en informatiedoorstroming, en extra zorgcapaciteit, te voorzien tijdens de coronapandemie. Ze vervullen ook een sleutelrol in de opvang van Oekraïense vluchtelingen waarbij ze onder meer de screening van en contacten met (kandidaat-) opvanggezinnen regelen.

De Vereniging van Vlaamse steden en Gemeenten (VMSG) en de Vereniging van de Vlaamse Provincies (VVP) willen als koepelverenigingen hun leden steunen in de realisatie van de SDG's. De hier voorliggende Voluntary Subnational Review (VSR) is een middel om:

- De voortgang van Provincies¹, steden en gemeenten te tonen in het behalen van de SDG's.
- Inspiratie te bieden aan lokale actoren om actie te ondernemen rond de SDG's.
- Te zorgen voor een meer coherente SDG-aanpak tussen de verschillende besturen en bestuursniveaus.

Deze VSR of SDG-rapport van de Vlaamse Provincies, steden en gemeenten sluit perfect aan bij de Voluntary National Review (VNR) die België voorstelt aan de Verenigde Naties in juli 2023. De VMSG en de VVP werden ondersteund door IDEA Consult en United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies (UNU-CRIS), voor de dataverzameling en –analyse voor dit rapport.

Het rapport bespreekt hoe Vlaamse Provincies, steden en gemeenten de Agenda 2030 inzetten als strategisch en moreel kader voor hun beleid en biedt inzicht in de realisatie van de 17 SDG's aan de hand van een uitgebreide data-analyse, aangevuld met praktijkvoorbeelden. Het rapport geeft tot slot een aantal aanbevelingen mee hoe lokale, provinciale en andere overheden de lokale verankering en implementatie van de SDG's kunnen bevorderen.

Vooraleer je in het rapport duikt, geven we graag de belangrijkste aandachtspunten mee. De analyse van de voortgang op de 17 SDG's is voor een groot deel gebaseerd op een dataset van meer dan 200 indicatoren. Deze indicatoren sluiten zoveel mogelijk aan bij het internationale doelstellingenkader, zijn beschikbaar voor alle Vlaamse steden en gemeenten, evolueren in een duidelijke richting en bevinden zich op het outcome niveau. De data-analyse is bedoeld om een beeld

¹ Om het onderscheid duidelijk te maken, schrijven we Provincie met een hoofdletter wanneer het gaat over het bestuur of de organisatie en provincie met een kleine letter wanneer het gaat over het geografische gebied.

te geven van de realisatie van de SDG's op het (boven)lokale niveau met aandacht voor verschillen tussen gemeenten, en om dialoog te stimuleren.

- De focus op outcome betekent dat de data-analyse inzicht biedt in de provinciale en gemeentelijke context, maar geen evaluatie is van lokaal of provinciaal beleid. De keuze voor outcome-indicatoren kan contra-intuïtief overkomen. Het klinkt logisch om net wel de inspanningen van de besturen in kaart te brengen met indicatoren. Met de bestaande data en de grote diversiteit qua aanpak is dit echter heel moeilijk.
- Daarnaast konden we niet voor alle SDG's en alle SDG subthema's geschikte indicatoren vinden. De analyse op basis van de indicatoren biedt dan ook geen compleet beeld van elke SDG.
- Elke indicator is ondergebracht bij slechts 1 SDG. Dit neemt niet weg dat er vaak linken zijn met meerdere SDG's.

Dataopvolging en -analyse zijn essentiële bouwstenen in de realisatie van de SDG's, maar moeten aangevuld worden met kwalitatieve informatie om het beeld compleet te maken. Bij de uiteenzetting van elke SDG bespreken we dan ook de rol van lokale en provinciale besturen en een aantal strategieën die ze gebruiken, aangevuld met concrete praktijkvoorbeelden. Waar mogelijk vullen we de data-analyse (die dus focust op outcome-indicatoren) ook aan met data die meer inzicht bieden in de inspanningen van lokale en provinciale besturen en die dus wél iets kunnen zeggen over het beleid van een bestuur.

Voor meer informatie over deze aandachtspunten verwijzen we door naar het hoofdstuk methodologie en naar de inleidende tekst bij het hoofdstuk over de voortgang op de 17 SDG's.

In bijlage bij dit rapport vind je de volledige set van meer dan 200 indicatoren. Voor elke indicator vind je daarin een omschrijving, de gebruikte bron en de jaartallen waarin de indicator gemeten werd. Noot: We spreken telkens over Provincies, steden en gemeenten, maar doelen hiermee ook op de vele bovenlokale samenwerkingsverbanden (zoals intercommunales, eerstelijnszones, politiezones,...).

Opbouw van het rapport

In het eerste hoofdstuk starten we met een korte beschrijving van de Agenda 2030. Het tweede hoofdstuk gaat in op hoe dit internationale kader een lokale invulling kan krijgen. Vervolgens beschrijven we de methodologie waarop de inzichten in dit rapport gebaseerd zijn. Daarna geven we de overkoepelende trends weer, gebaseerd op een brede selectie van indicatoren voor alle Vlaamse steden en gemeenten. Het meest uitgebreide hoofdstuk besteden we aan de voortgang van provincies, steden gemeenten op elk van de 17 SDG's. We benoemen daarna in een apart hoofdstuk ook succesfactoren en gemeenschappelijke uitdagingen. Tot slot gaan we in op de conclusies, aanbevelingen en volgende stappen.

Basisprincipes van de Agenda 2030 en de SDG's

Op 25 september 2015 keurde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling goed. Deze bevat 17 doelstellingen (Sustainable Development Goals of SDG's), verduidelijkt in 169 subdoelstellingen en opgevolgd via 244 indicatoren. Deze universele, inclusieve en transformatieve agenda biedt een antwoord op de meest prangende globale uitdagingen en moet de wereld tegen 2030 op het pad richting een duurzame toekomst zetten.

De SDG's zijn de opvolgers van de Millenniumdoelstellingen (Millennium Development Goals of MDG's), met het fundamentele verschil dat ze niet meer uitgaan van de klassieke Noord-Zuid indeling. De SDG's zijn universeel en gelden voor alle landen in de wereld: noord en zuid, oost en west. Alle 193 lidstaten van de VN, waaronder ook België, ondertekenden de Agenda 2030. De SDG's richten zich op overheden op verschillende niveaus, op bedrijven, kennisinstellingen, middenveldorganisaties en burgers, waar ook ter wereld. Ze behalen kan enkel door samenwerking met al deze actoren, ook lokaal. Iedereen heeft een morele opdracht om aan de SDG's bij te dragen.

De 17 SDG's worden gegroepeerd in 5 pijlers: People, Planet, Prosperity, Peace en Partnership. Belangrijk hierbij is dat de pijlers Peace en Partnership de voorwaarden creëren om vooruitgang te boeken op de andere 3 pijlers en er dus transversaal op inwerken. Die verbondenheid is weergegeven in onderstaande figuur.

Vijf Pijlers duurzame ontwikkeling

Lokale vertaling van de Agenda 2030

Provinciale en lokale besturen zijn ideaal geplaatst om de lokale vertaling te maken van de Agenda 2030. De grote meerwaarde van een lokale aanpak zit in de geïntegreerde benadering die rekening houdt met de basisprincipes van de SDG's. Hierbij is het cruciaal om stakeholders te betrekken en voldoende de link te maken met andere overheden.

Waarom werk maken van een lokaal SDG-beleid

De SDG's bieden provinciale en lokale besturen een unieke kapstok voor een kwalitatief, geïntegreerd, inclusief en ambitieus beleid. De SDG's stimuleren transversale samenwerking over de diensten heen en helpen ze om verkokering te overstijgen, want alle SDG's zijn onderling met elkaar verbonden.

Meer nog, alle SDG's raken aan provinciale en lokale bevoegdheden. De actieve betrokkenheid van de Provincies, steden en gemeenten is noodzakelijk voor de realisatie van maar liefst 65% van de Agenda 2030 (Cities Alliance, 2015). Die belangrijke rol zit trouwens verankerd in SDG 11, een specifieke doelstelling voor duurzame steden en gemeenschappen, waar alle Provincies, steden en gemeenten aan bijdragen.

Ook de Vlaamse overheid erkent het belang van de Provincies, steden en gemeenten voor duurzame ontwikkeling, en verwijst hier expliciet naar in het Decreet Lokaal Bestuur en het Provinciedecreet.

De SDG's zijn bovendien een referentiepunt om meer gerichte, langetermijnbeslissingen te maken, over legislaturen heen. "De SDG's zijn een soort wandelstok die voor meer comfort en structuur zorgen en op hobbelige wegen de focus bewaren" (quote Jan de Keyser, burgemeester Oostkamp).

De inzet en ambitie van provinciale en lokale besturen worden nog versterkt doordat alle overheden (zoals VN, EU, federale en Vlaamse overheid) en intergouvernementele organisaties, en zeer veel bedrijven en organisaties met de SDG's aan de slag gaan en communiceren over hun bijdrage aan de Agenda 2030. De SDG's zijn een universele agenda, een globaal goedgekeurd kader: elk land en elke actor wereldwijd heeft een rol te spelen. Het SDG-kader biedt zo een kans om het beleid van de Provincie, stad of gemeente te verbinden met wat er op internationaal niveau gebeurt. Het maakt immers duidelijk dat lokaal beleid ook relevant is in de aanpak van mondiale uitdagingen.

Agenda 2030 als communicatie- en beleidsinstrument

Principes om de SDG's lokaal en provinciaal te verankeren

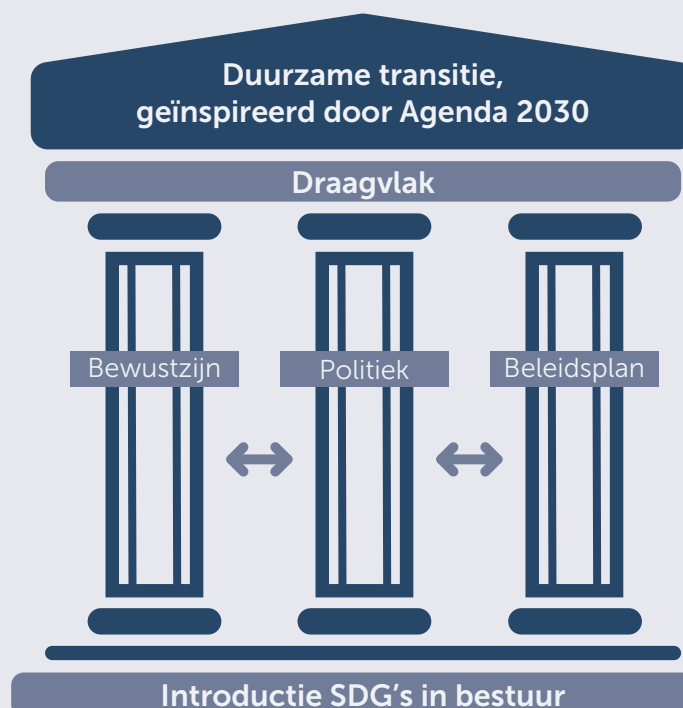
De opbouw van een SDG-verhaal in een gemeente, stad of Provincie kan je vergelijken met een tempel. Er is een sterke basis nodig, wat betekent dat minstens een aantal mensen vertrouwd moeten zijn met de SDG's. Daarop bouw je drie pilaren die onderling nauw verbonden zijn:

- Er moet breed **bewustzijn** zijn over de SDG's, mensen moeten de doelstellingen en hun onderlinge samenhang kennen.
- Er is **politiek** mandaat en ambitie nodig om met de Agenda 2030 te werken.
- De SDG's moeten geïntegreerd worden in **beleidsplannen en processen**.

Enkel zo kan er gewerkt worden aan transitie richting duurzame ontwikkeling – geïnspireerd door de Agenda 2030 – waarbij dit verder gaat dan louter labelling of business as usual, maar waar een hoger ambitieniveau, meer inspanningen en een andere manier van (samen)werken vooropgesteld worden.

Lokale en provinciale besturen kunnen op drie niveaus werk maken van de SDG's:

- **intern**, binnen de eigen organisatie, bijvoorbeeld via het personeelsbeleid, aankoopbeleid, gebouwenbestand.
- **extern**, in lokale dienstverlening en samenwerking met burgers en stakeholders.
- **internationaal**, bijvoorbeeld via eigen Europese en internationale samenwerkingsverbanden (zoals stedenband of jumelage), via subsidies aan NGO's of vierdepijlers, of via ondersteuning van stakeholders met samenwerkingsverbanden (zoals scholen met een scholenband of ondernemers die bijdragen aan projecten in het globale Zuiden).

Structurele engagementen

Vlaamse lokale en provinciale besturen worden wereldwijd beschouwd als voortrekkers in de lokale vertaling van de Agenda 2030. Steeds meer lokale besturen zetten in op SDG-monitoring en –rapportering, waarbij bijvoorbeeld SDG-indicatoren gebruikt worden voor de opvolging van het meerjarenplan en/of beleidsprogramma's. De SDG's worden meegenomen als toets bij lokale projectplanning, SDG-data worden gebruikt om de lokale omgevingsanalyse te voeden en de SDG's krijgen steeds vaker een plek in de lokale kwartaal- en jaarrapportage. Stad Gent (sinds 2020) en de Provincie West-Vlaanderen (sinds 2021) brengen zelfs jaarlijks een lokaal SDG-rapport uit (zie infra).

We geven een aantal cijfers weer die het engagement van Vlaamse lokale besturen illustreren:

- 172 van de 300 gemeenten nam al deel aan één of meerdere edities van de **Week van de Duurzame Gemeente** (2018-2022).
- Meer dan 60 lokale besturen namen de SDG's op in hun bestuursakkoord voor de legislatuur 2019-2024.
- Bijna 2 op de 3 gemeenten nam de SDG's op in de Beleids- en Beheerscyclus (BBC) 2020-2025. Sommige gemeenten hanteerden zelfs de 5 pijlers van duurzame ontwikkeling of de 17 SDG's als uitgangspunt voor hun omgevingsanalyse en/of meerjarenplan (bijvoorbeeld Harelbeke, Berlaar, Hoogstraten).
- Zo'n 120 lokale besturen ondertekenden de **SDG-engagementsverklaring van de VVSG**.

Ook de Vlaamse Provinciebesturen verankeren de SDG's steeds meer in de beleidscyclus en in hun rapportage. De ambitie is om hier verdere stappen in te zetten, bijvoorbeeld door de SDG's te verankeren in het volgende strategische meerjarenplan van elke Provincie. De Provinciebesturen willen ook steden en gemeenten inspireren en ondersteunen. Zo zal elke Provincie zoveel mogelijk de link leggen met de SDG's in de bovenlokale werking en ondersteuning van steden en gemeenten.

Ondersteuning door VVSG en VVP

De koepelverenigingen van zowel de Provincies (VVP) als van de steden en gemeenten (VVSG) hebben een breed ondersteuningsaanbod over de SDG's.

De VVSG ontwikkelt materialen en tools om de SDG's bevattelijk te maken en erover in gesprek te gaan binnen het bestuur en met stakeholders. Ze stemt haar aanbod hierbij zoveel mogelijk af op bestaande lokale processen om zo een nuttige koppeling te maken tussen lokaal beleid en de Agenda 2030. Denk bijvoorbeeld aan SDG's in lokale partijprogramma's en bestuursakkoorden, de koppeling tussen de SDG's en de verschillende fases van de BBC, SDG's als kader om projecten te verduurzamen, SDG's als kaderinstrument voor gemeentelijke internationale samenwerking, en de jaarlijkse publiekscampagne Week van de Duurzame Gemeente.

De VVSG zet ook sterk in op kennisdeling tussen lokale besturen via werkgroepen, webinars, studiedagen en uitwisselingsmomenten, zoals de **SDG-academie**. Daarnaast verspreidt de VVSG ook inspirerende lokale SDG-praktijken bij andere overheden in België en op Europees en internationaal niveau.

Meer info over het aanbod van de VVSG vind je op www.vvsg.be/sdgs.

De VVP organiseert evenementen voor haar leden, die onder andere als bedoeling hebben provincie- en dienstoverschrijdend uit te wisselen en van elkaar leren mogelijk te maken. Zo zijn er de SDG masterclasses, een intern opleidingstraject voor de Provincies met de focus op geïntegreerd samenwerken. De VVP heeft ook een interprovinciale werkgroep rond SDG's die collega's uit de verschillende Provincies samenbrengt om zo interprovinciaal inspiratie en goede praktijken uit te wisselen en gezamenlijke SDG-trajecten (zoals de masterclasses of deze VSR) op te starten en uit te werken.

De VVP informeert ook de politieke besturen van de 5 Provincies over de SDG's en motiveert hen om ermee aan de slag te gaan in hun Provinciebestuur. In samenwerking met de 5 Provincies worden ambtenaren opgeleid om op korte en middellange termijn SDG's in de eigen werking te implementeren. Daarnaast presenteert de VVP goede praktijken in het buitenland en neemt ze onder andere de SDG's op in haar memorandum naar de verkiezingen van 2024.

SDG's in de praktijk²

Heel wat Vlaamse provinciale en lokale besturen hanteren de Agenda 2030 als strategisch kader voor beleid en communicatie. We lichten 5 voorbeelden uit.

VLR's stad Gent

Stad Gent maakte als eerste Belgische gemeente een SDG-rapport op, gekaderd binnen een breder SDG-traject. In 2020 maakte de stad een opstartrapport met omgevingsdata voor alle SDG's. In 2021, 2022 en 2023 worden kwalitatieve rapporten opgemaakt per pijler van duurzame ontwikkeling – People in 2021, Prosperity in 2022 en Planet in 2023. De pijlers Peace (SDG 16) en Partnership (SDG 17) komen aan bod in elk rapport. De pijler-rapporten belichten goede praktijken van Gentse bodem, uitgekozen door de Gentse stakeholders. Hiervoor gaat het stadsbestuur in gesprek met platformen en overlegorganen in de stad. Aan de start van elk nieuw rapport zijn er ook gesprekken met de betrokken stadsdiensten. Op die manier ontstaat een breed netwerk aan betrokken collega's binnen de administratie. Op het einde van de huidige legislatuur (2024) zal de stad een update maken van het startrapport van 2020 om veranderingen en evoluties in de omgeving in beeld te brengen. In het kader van internationale uitwisseling en leren, vertaalt Gent haar duurzaamheidsrapporten en biedt ze deze aan als Voluntary Local Review aan de VN.

De keuze voor een VLR is uiting van de politieke ambitie om de SDG's als transversaal thema op te nemen en hierin als stad een voortrekkersrol te spelen. De beslissing om jaarlijks een VLR te maken zorgt voor continuïteit en creëert de mogelijkheid om jaarlijks te evalueren en bij te sturen. Het biedt ook de kans om jaarlijks stakeholders samen te brengen en de koppeling te maken met de Week van de Duurzame Gemeente³. De SDG's blijven hierdoor hoog op de agenda van administratie en politiek.

Meer info over de VLR van Gent.

² Vragen over een specifieke praktijk? Contacteer internationaal@vvsb.be of info@vlaamseprovincies.be.

³ De Week van de Duurzame Gemeente is een jaarlijkse campagne van de VVSG. Zie www.duurzamegemeente.be voor meer info.

SDG kick off Harelbeke

SDG's als kader voor het strategisch meerjarenplan in Harelbeke

De meerjarenplanning (MJP) 2020-2025 van stad Harelbeke werd waar mogelijk gevoed door de SDG's. Al in het voorjaar van 2018 kregen alle medewerkers van Stad, OCMW, Zorgbedrijf en politiezone tijdens een startmoment uitleg over *peace en partnership*, onder andere gevolgd door brainstormwandelingen rond de andere drie pijlers van duurzame ontwikkeling (*people, planet, prosperity*). Medewerkers wandelden langs lokale organisaties die een SDG belichamen (bijvoorbeeld de sociale kruidenier) en kregen cijfergegevens mee over deze SDG. Ze formuleerden nadien beleidsvoorstellen op een digitaal participatieplatform, die becommentarieerd en gestemd werden. Het eindresultaat was de inspiratienota 'Goeiemorgen Harelbeke' met 16 breed gedragen beleidsvoorstellen voor de legislatuur 2020-2025. Parallel met dit interne traject rolde de stad een participatietraject voor burgers uit. Tijdens 'de Ronde van Harelbeke' werd een introductie gegeven op de SDG's en werden 6 thema's behandeld, gelinkt aan de SDG's. In een volgende fase bepaalde het stadsbestuur prioritaire

SDG's, op basis van onder andere een documentanalyse en interviews met medewerkers en stakeholders. Om zo goed mogelijk in te spelen op de eigen specifieke context en tegelijk maximaal bij te dragen aan de SDG's, besliste Harelbeke vervolgens om in het MJP in te zetten op die SDG's die hoog en middelmatig scoorden in de analyse. Deze SDG's (12 van de 17) werden vertaald naar eigen doelstellingen voor Harelbeke. In 2021 en 2022 werkte Harelbeke ten slotte aan het definiëren van lokale SDG-indicatoren die jaarlijks opgevolgd worden. De stad bepaalt daarbij concrete streefcijfers, met 2025 (einde legislatuur) als tussentijds ijkpunt en 2030 als finale horizon.

Bekijk deze [praktijkvideo](#) of deze [webpagina](#) voor meer info over de SDG's in Harelbeke

SDG-cirkeleefening

De SDG's als toets voor projecten en partnerschap in Lommel

Voor de stad Lommel vormen de SDG's een vaste waarde in de beleidsplanning, dankzij onder andere een sterk politiek engagement – de SDG's werden expliciet opgenomen als bevoegdheid van de burgemeester – en de oprichting van een interne transversale SDG-werkgroep. In 2020 ondertekende Lommel het **VOKA Charter Duurzaam Ondernemen (VCDO)**. Het stadsbestuur toetst ook grotere stedelijke projecten systematisch af aan de 17 SDG's. Projecten worden bij hun initiatiefase in de 'SDG-cirkele' geplaatst, om zo via een interactieve oefening te bekijken aan welke doelstellingen het project al bijdraagt en – vooral – waar nog een meer duurzame invulling mogelijk is. Zo werd bijvoorbeeld beslist om een traagbalie voor senioren in te richten toen het lokale klantencontactcentrum werd afgetoetst aan SDG 10. Bij de hernieuwing van de vijfjarige stedenbandprogramma's in 2023 met Namibische en Nicaraguaanse partnergemeenten neemt Lommel de SDG's als leidraad om prioritaire thema's voor samenwerking te identificeren.

Meer info over de [SDG's in het beleidsplan van Lommel](#) en de [stedenbanden van Lommel](#)

Gebruik Agenda 2030 als strategisch kompas: Provincie Antwerpen

Het bestuursakkoord voor de legislatuur 2019-2024 vermeldt duurzaamheid als kernwaarde voor de organisatiecultuur en de dagelijkse werking. De Provincie Antwerpen onderschrijft de SDG's. Ze gaat bij elke beleidsbeslissing concreet na aan welke SDG's die beslissing bijdraagt. Alle actieplannen uit de beleidscyclus en alle acties uit de beheercyclus werden gekoppeld aan de SDG subdoelstellingen. De Universiteit Antwerpen begeleidde de provinciale medewerkers bij dat proces. Daarbij werden de provinciale diensten uitgedaagd om output- en effectindicatoren te formuleren, om zo na te gaan hoe sterk het provinciaal beleid bijdraagt tot de realisatie van de SDG's. Voor de volgende legislatuur (2025-2030) worden de SDG's als inspiratie gezien voor het provinciaal beleid.

Momenteel wordt een website voorbereid om te rapporteren over de voortgang op de SDG's. Die website zal niet louter een 'dashboard' worden met cijfermateriaal, maar ook goede voorbeelden bevatten.

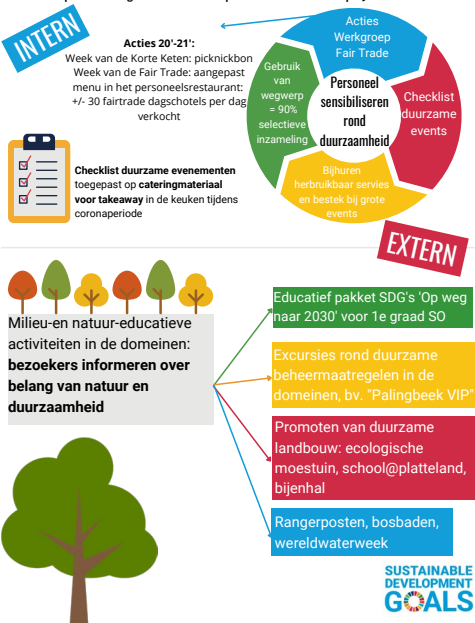
Aantrekkelijke SDG-rapportering: Provincie West-Vlaanderen

De Provincie West-Vlaanderen vertaalde de SDG's in een provinciaal doelstellingenkader (PDK). Door de vertaling krijgen de SDG's betekenis voor de lokale realiteit en de eigen organisatie, waardoor collega's er makkelijker mee aan de slag kunnen én zien dat rapportering over de SDG's dikwijls geen - of toch zeer weinig - extra moeite vraagt. Het Provinciaal Doelstellingenkader zet in op die zaken waar de Provincie effectief impact heeft en werd specifiek gedefinieerd om greenwashing via containerbegrippen te vermijden. Het PDK is opgebouwd uit drie sporen: wat willen we bereiken (dertien speerpunten), welke acties zijn daarvoor nodig, en een tachtigtal principes om die acties te realiseren. De principes zijn enerzijds intern in de eigen organisatie, anderzijds extern voor actoren op het provinciale grondgebied. Het PDK werd goedgekeurd door de Provincieraad. Lees de [uitgebreide versie van het PDK](#) en de [beknpte versie van het PDK](#).

Aan elk speerpunt werden een aantal sleutelacties verbonden. Sleutelacties zijn acties uit het meerjarenplan die echt impact hebben op de realisatie van het speerpunt. Door te kiezen voor acties uit het meerjarenplan is de werklust bij het rapporteren over deze actie minimaal. Er wordt immers sowieso een jaarlijkse rapportering over het meerjarenplan gemaakt en daar wordt de SDG-rapportering in opgenomen. Toch staat het SDG-rapport op zichzelf. Het rapport focust expliciet op afgeronde zaken en heeft een eigentijdse vormgeving.

Dat maakt het rapport aantrekkelijk waardoor diensten en agentschappen vragende partij zijn om erin te worden opgenomen. Bekijk het [SDG-rapport voor 2020-2021](#).

Bewust verbruik: Tegen 2030 is het mogelijk om in elke sector duurzame keuzes te maken. De provincie begeleidt en initieert piloot- en demonstratieprojecten.

Illustratie uit West-Vlaamse rapportering over het provinciaal SDG-doelstellingenkader 2030
© Provincie West-Vlaanderen

SDG-monitoring en databeschikbaarheid

Elk lokaal of provinciaal bestuur, ongeacht haar grootte of SDG-maturiteit, kan aan SDG-monitoring en -rapportering doen in de verschillende fasen van de lokale beleidscyclus (planning, uitvoering, evaluatie en bijsturing). In de [VVSG inspiratiegids over duurzaamheidsrapportering](#) vind je tal van insteken, praktijkvoorbeelden, databronnen, tips en aandachtspunten.

Eén van de manieren om aan SDG-monitoring te doen is het gebruik van indicatoren. Provinciale en lokale besturen kunnen, naast de opvolging van eigen data, gebruik maken van publiek toegankelijke databronnen zoals de [Gemeente-Stadsmonitor](#) en [Provincies.incijfers.be](#). Deze bronnen bevatten data die SDG-opvolging mogelijk maken en zijn gebaseerd op geregistreerde statistieken en burgerbevraging.

Specifiek voor de SDG's bestaat er voor Vlaamse gemeenten ook de [SDG-monitor](#), waarbij elke gemeente kan zien hoe ze het voor elke indicator doet ten opzichte van andere Vlaamse gemeenten en wat de evolutie doorheen de tijd is. Deze dataset van meer dan 200 indicatoren vormt ook de basis van de data-analyse voor deze VSR. De VVSG biedt daarnaast een eigen [SDG-indicatorenset](#). Deze bevat naast publiek toegankelijke informatie ook een aantal suggesties voor indicatoren die lokale besturen zelf kunnen opvolgen en beschrijft de relatie tot SDG-indicatoren van de Vlaamse en federale overheid.

Ondanks de ruime data-beschikbaarheid (zeker in vergelijking met veel andere landen), stellen er zich toch verschillende uitdagingen. In het afsluitende hoofdstuk gaan we hier verder op in.

Leave No One Behind, verbondenheid SDG's en multi-actor partnerschappen

De Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling gaat niet enkel om de realisatie van de 17 SDG's. De Agenda bevat een aantal basisprincipes waar we steeds rekening mee moeten houden:

- **De Agenda 2030 is één en ondeelbaar.** De verschillende pijlers van duurzaamheid en de SDG's zijn nauw met elkaar verbonden. Ze kunnen elkaar versterken, maar er zijn ook negatieve spill-overs mogelijk waar we rekening mee moeten houden. Zo kan een toerismeproject een negatief effect hebben op afvalproductie of leiden tot meer autoverkeer.
- **Leave No One Behind (LNOB).** De Agenda 2030 wil iedereen betrekken in het verhaal. Om dit te realiseren is specifieke aandacht nodig voor de meest kwetsbare groepen in onze maatschappij. Daarnaast wijst dit principe ook op het belang van internationale solidariteit. Lokale besturen kunnen inzetten op LNOB via beleidskeuzes zoals duurzaam aankoopbeleid, gender budgettering, inclusieve en participatieve dienstverlening, stimuleren van mondiaal burgerschap, en ondersteuning van en/of engagement in internationale samenwerking.
- **Multi-actor partnerschappen:** er is samenwerking binnen de organisatie en met andere organisaties nodig. Als provinciaal of lokaal bestuur is het essentieel om partnerschappen aan te gaan om de SDG's samen te bereiken.

Verschiedende praktijkvoorbeelden en/of indicatoren bij de bespreking van de 17 SDG's belichamen deze basisprincipes. Ook de VVSG en de VVP integreren deze principes waar mogelijk in hun SDG-tools en –ondersteuning naar steden, gemeenten en Provincies toe. Zo ontwikkelde de VVSG in 2022 een **SDG-toets** (evaluatie-instrument) voor gemeentelijke projecten die naast de inzet op de 17 SDG's ook de inzet op de 3 principes scoort.

De Agenda 2030 op federaal en Vlaams niveau

Ook de federale en regionale overheden beschouwen de Agenda 2030 als een leidinggevend kader. De laatste versie van de **nationale strategie duurzame ontwikkeling** (2017) is gebaseerd op de 5 pijlers van duurzame ontwikkeling. Daarnaast werd in oktober 2021 het nieuwe **federaal plan duurzame ontwikkeling** goedgekeurd. Dat plan streeft een versnelde uitvoering van de SDG's na, met onder andere meer beleidscoherentie. Elke 2 à 3 jaar maakt de federale overheid bovendien een **federaal rapport duurzame ontwikkeling** op. De **vierde Vlaamse strategie voor duurzame ontwikkeling (2021)** bouwt verder op **Vizier 2030**, het SDG-doelstellingenkader van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid benoemt hierbij lokale overheden als prioritaire partners in de implementatie van de Agenda 2030.

Verder zijn de verschillende ministers van duurzame ontwikkeling van de federale en regionale overheden verenigd in de Interministeriële Conferentie Duurzame Ontwikkeling. Dat orgaan is onder meer bevoegd voor de voorbereiding van de nationale rapportage over de voortgang op de SDG's. Het belangrijkste product hiervan is de Voluntary National Review. Dat rapport schets de voortgang op de SDG's in België en wordt voorgesteld aan de Verenigde Naties. Ons land maakte een eerste rapport in 2017 en doet dit opnieuw in 2023. In deze tweede versie is een apart hoofdstuk opgenomen over het lokale niveau, dat onder meer informatie bevat uit de Voluntary Subnational Review die je nu leest.

Vanuit de federale en Vlaamse overheid zijn er momenteel geen verplichtingen of vereisten voor provinciale en lokale besturen wat betreft de Agenda 2030. Ze ondersteunen wel de lokale vertaling van de SDG's, hoofdzakelijk via subsidies aan de VVSG. Hiermee kan de VVSG personeel en middelen inzetten voor tools, vormingen en advies op maat over de Agenda 2030.

Methodologie voor de ontwikkeling van het rapport

Via een participatief traject maakten de VVSG en de VVP een SDG-rapport van de Vlaamse provincies, steden en gemeenten. Hieronder beschrijven we het gelopen traject en de opbouw van de analyse.

Traject voor het SDG-rapport van de Vlaamse provincies, steden en gemeenten

De opmaak van dit rapport werd gecoördineerd door de VVSG en de VVP. Ze werden daarbij ondersteund door twee externe organisaties, IDEA Consult en United Nations University Institute on Comparative Regional Integration Studies (UNU-CRIS), die instonden voor de dataverzameling, de data-analyse en ondersteuning bij de algemene redactie van het rapport.

In april 2022 werden 2 parallelle trajecten opgezet, enerzijds met 9 Vlaamse gemeenten (Balen, Boechout, Brugge, Deinze, Evergem, Harelbeke, Hasselt, Sint-Niklaas, Zoersel), anderzijds met alle Vlaamse Provincies. De negen Vlaamse gemeenten werden geselecteerd via een open oproep aan alle gemeentebesturen. Zowel op provinciaal als gemeentelijk niveau kwamen de werkgroepen tussen mei 2022 en september 2022 driemaal samen met als doel relevante data en indicatoren te verzamelen over de voortgang van alle Vlaamse steden, gemeenten en Provincies met betrekking tot de SDG's. De drie werksessies waren in grote lijnen als volgt opgebouwd:

- Werksessie 1: Gedurende een volledige dag werd er met de verschillende deelnemers gebrainstormd. Startend vanuit de bestaande indicatorenset van de Vlaamse SDG-monitor (zie infra) werden er per individuele SDG vragen behandeld over wat de SDG inhoudt, of de bestaande indicatoren de doelstelling afdekken en welke alternatieve bronnen relevant zijn.
- Werksessie 2: Op basis van de eerste werksessie werd een lijst met outcome-indicatoren opgesteld en een eerste analyse uitgevoerd. De resultaten van deze analyse dienden als basis voor een verdiepend debat over het beter meten van evoluties en inspanningen op vlak van de SDG's.
- Werksessie 3: In deze laatste bijeenkomst werd de finale indicatorenlijst besproken en aangevuld met data die beschikbaar zijn bij de Provincies, steden en gemeenten zelf.

Deze data zijn aangevuld met passende praktijkvoorbeelden door medewerkers van de VVSG, de VVP en experts bij de Provincies, steden en gemeenten.

In januari 2023 stelden we een eerste versie van de resultaten voor tijdens een webinar voor medewerkers en madatarissen van Vlaamse Provincies, steden en gemeenten. Hun input werd meegenomen in de finale versie van dit rapport.

De UCLG Richtlijnen voor VSR's dienden als basis voor de opbouw van het rapport, samen met de UN Secretary General's Guiding Principles (UN Secretary-General, g.d.) waarnaar tevens wordt verwezen in de UCLG Richtlijnen voor VSR's.

Opbouw van de analyse

De voortgang op de 17 SDG's vormt een essentieel onderdeel van dit rapport. Om dit op een zo objectief mogelijke manier in kaart te brengen, selecteerden we net geen 200 indicatoren voor de vergelijkende analyse. Deze werden gestandaardiseerd op een schaal van 0 tot 100 om onderling vergelijkbaar te zijn. Om zoveel mogelijk inzicht te krijgen in de trends zonder nodeloze overlapping van indicatoren, werden gelijkaardige indicatoren gebundeld en verwerkt tot een index. Op deze dataset werd een statistische analyse uitgevoerd. De kwantitatieve inzichten hieruit werden aangevuld met informatie over lokale inspanningen en met goede praktijken. De volledige set van indicatoren vind je in bijlage.

Keuze van indicatoren

De gehanteerde set van lokale SDG-indicatoren bouwt voort op eerder werk rond het lokaal monitoren van de SDG's. In 2018 ontwikkelde de VVSG een SDG-indicatorenlijst, die ook de basis vormde voor de online **SDG-monitor** van Idea Consult. Met ondersteuning van UNU-CRIS is de SDG-monitor doorheen de jaren aangepast en uitgebreid. Dankzij de input van de lokale en provinciale werkgroepen georganiseerd in kader van dit rapport werd de indicatorenset verder verfijnd tot de huidige lijst van een 200-tal indicatoren. De data komen hoofdzakelijk uit twee grote bronnen, namelijk de **Gemeente-Stadsmonitor** en **Provincies.incijfers.be**. Deze werd aangevuld met gegevens uit specifiekere datasets zoals die van **autodelen.net**, de **circulaire jobmonitor**, **klimaatportaal Vlaanderen** en **VDAB**.

Voor de selectie van de indicatoren hielden we zoveel mogelijk rekening met de internationaal bepaalde SDG-subdoelstellingen en indicatoren. Deze vertaalden we wel naar de Vlaamse context. Zo is SDG 2 (Geen honger) in onze dataset uitgebreid met indicatoren rond vegetarisch eten en biologische landbouw. Hoewel deze indicatoren niet rechtstreeks gebruikt worden bij de SDG's op internationaal niveau, sluiten ze wel aan bij de onderliggende doelstelling om aan duurzame voedselproductie te werken.

Bij de uiteindelijke keuze voor de indicatoren werden 3 criteria gebruikt:

- De indicator moet voor alle Vlaamse steden en gemeenten beschikbaar zijn om de vergelijkbaarheid te garanderen.
- De indicator moet duidelijk te interpreteren zijn. We hebben met andere woorden indicatoren gekozen waarvan het duidelijk is dat we ze in een bepaalde richting willen zien evolueren.
- De indicator meet een 'outcome'. Er wordt met andere woorden gekeken naar de mate waarin de doelstellingen effectief worden gerealiseerd, los van de inspanningen van het bestuur of de specifieke context.

De keuze voor outcome-indicatoren kan contra-intuïtief overkomen. Het klinkt logisch om net wel de inspanningen van provinciale en lokale besturen in kaart te brengen met indicatoren. Hiervoor zijn de bestaande data echter niet geschikt. Indicatoren die wel rekening houden met inspanningen, voldoen vaak niet aan de eerste twee criteria hierboven. De diversiteit aan maatregelen op lokaal niveau is immers groot, waardoor informatie vaak niet voor alle besturen beschikbaar is. Bij een indicator die de inspanning meet, is het ook niet steeds duidelijk of we net hogere of lagere cijfers van die indicator willen. Denk bijvoorbeeld aan sociale maatregelen zoals voedseldeling. Enerzijds willen we een zo groot mogelijke bescherming van kwetsbare mensen en dus een groot bereik met de voedseldeling, anderzijds wijzen veel begunstigden van deze sociale maatregel op een grote uitdaging.

We probeerden de inspanning en context op lokaal niveau wel in kaart te brengen op andere manieren. Via goede praktijkvoorbeelden illustreren we wat lokale en provinciale besturen vandaag al

doen. Als nuance voor de statistische analyse (zie verder) proberen we ook rekening te houden met bepalende contextfactoren. We vullen de indicatorenset in de tekst ook aan met lokaal verzamelde data die meer inzicht kunnen bieden.

Op basis van bovenstaande selectiecriteria werden voor bijna alle doelstellingen meerdere sterke indicatoren gevonden. De belangrijkste uitzonderingen zijn SDG 14 (behoud van oceanen en zeeën) en SDG 17 (partnerschap om doelstellingen te bereiken), waarvoor geen geschikte indicatoren beschikbaar waren. Op basis van de werksessies werd ervoor gekozen om alle indicatoren rond water te clusteren onder SDG 6. Voor SDG 14 en 17 beperken we ons tot inzichten uit andere bronnen, maar geven we geen globale evolutie aan op basis van de indicatorenset. Voor enkele andere SDG's is het aantal goede indicatoren beperkt (bijvoorbeeld SDG 9). Hierop komen we nog terug in het hoofdstuk 'conclusies en aanbevelingen'.

Vergelijkbaar maken van de data door scores

Om de talrijke indicatoren onderling vergelijkbaar te maken, werden ze op dezelfde schaal gezet. Iedere gemeente krijgt dus voor iedere indicator een jaarlijkse score die varieert tussen 0 en 100. Hogere waarden betekenen betere resultaten en lagere waarden slechtere.

De beste en slechtste waarden van alle gemeenten van de laatste 12 jaar (2010-2021) worden gebruikt als de twee ijkpunten. Een score van 100 voor een gemeente betekent dat dit de hoogste waarde voor deze indicator was van alle gemeenten in de afgelopen 12 jaar. Een nul betekent het omgekeerde.

Deze manier van standaardiseren werd gekozen om consistent te zijn met gelijkaardige internationale SDG-datasets (Lafortune et al, 2019).

Bundelen van de data

Om de grote hoeveelheid aan indicatoren bevattelijk te houden, werden voor iedere SDG de geselecteerde indicatoren die min of meer eenzelfde thema afdekken gegroepeerd. Een voorbeeld hiervan bij SDG 11 is de indicatoren groep 'duurzame mobiliteit', waar niet enkel wordt gekeken naar de evolutie van het aantal wagens, maar ook naar ecoscores, aanwezigheid van deelsystemen, alternatieve vervoersmiddelen en het aandeel inwoners dat zich te voet of met het openbaar vervoer verplaatst. Naast duurzame mobiliteit vallen er zo onder SDG 11 nog thema's (dus groepen van indicatoren) rond openbare netheid, cultuur, jeugdrecreatie, betaalbaar wonen, duurzaamheid woningen, luchtkwaliteit en groen in de gemeente.

De scores op niveau van de thema's worden ook gebundeld om te komen tot een score op niveau van iedere SDG voor iedere gemeente. Dat doen we door het gemiddelde te nemen van de score per thema.

We kozen er bewust voor om elke indicator slechts bij één SDG onder te brengen, ondanks een mogelijke connectie met verschillende SDG's. Deze connectie is in de indicatorenlijst in bijlage wel aangegeven. Denk maar aan duurzame voeding (ondergebracht bij SDG 2, maar evengoed van toepassing onder SDG 12) of veilig fietsen (nu bij SDG 11, maar evengoed van toepassing onder SDG 3). Hoewel deze methodologie de onderlinge samenhang van de SDG's minder uit de verf laat komen, maakt ze wel een vereenvoudigde interpretatie van de resultaten mogelijk en vermijdt ze dat bepaalde indicatoren te zwaar (dubbel) zouden doorwegen.

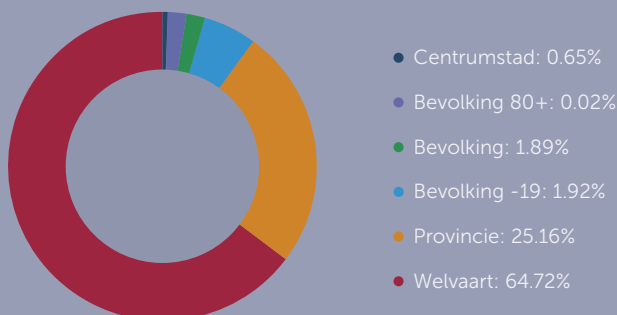
Een uitdaging bij het samenvoegen van de data is dat niet alle informatie voor ieder jaar beschikbaar is. Bij het aggregeren wordt daarom telkens gebruik gemaakt van het meest recente cijfer en wordt dat geprojecteerd naar de jaren waar nog geen cijfer voor beschikbaar is. De metingen starten in 2010. Voor de meeste indicatoren is er informatie beschikbaar vanaf 2014 tot en met 2021. Op het moment van de opmaak van het rapport was er slechts voor een heel beperkt deel indicatoren al een volledige dataset voor 2022. Daarom is de analyse gebaseerd op de periode 2010 tot en met 2021.

Data-analyse

Op de volledige dataset werd een statistische analyse uitgevoerd. Deze analyse geeft ons meer inzicht in welke contextfactoren een verklaring kunnen bieden voor de verschillen in het realiseren van de SDG's.

Ongeveer de helft van de verschillen tussen gemeenten hangen samen met de geteste contextfactoren. Dat zijn elementen waar het lokaal bestuur zelf geen (of heel beperkte) invloed op heeft, maar die wel een rol spelen in de mate waarin de SDG's al gerealiseerd worden. Onderstaande grafiek toont dat met voorsprong de belangrijkste contextfactor is. Daarnaast is ook de ligging (bijvoorbeeld deel uitmaken van een bepaalde provincie) een bepalend element. In de bespreking onder 'algemene evolutie' gaan we hier verder op in.

Let wel, zoals hieronder ook verder toegelicht onder de sectie 'onderlinge samenhang', gaat het hier over correlatie, wat niet hetzelfde is als causaliteit. We stellen enkel vast dat een verandering in één van de contextfactoren zoals welvaart een verandering in de score van een indicator met zich meebrengt.

Wanneer we in de analyse spreken over gemeenten met een 'kleinere'/ 'grotere', 'jongere'/ 'oudere', 'welvarender' bevolking betekent dit dat er een samenhang is tussen een van deze kenmerken en de score op een bepaalde indicator of thema. Bijvoorbeeld wanneer we in de analyse van SDG 8 stellen dat gemeenten met een grotere bevolking sterk scoren op de indicatoren rond circulaire en sociale economie, dan wil dit zeggen dat naarmate gemeenten een grotere bevolking hebben, ze gemiddeld hoger scoren op de indicatoren voor dit thema.

Verdieping van de inzichten

Ondanks de ruime dataset, dekken we niet iedere SDG even grondig af. Zo zijn er geen indicatoren voor SDG 14 en SDG 17. Idealiter zouden we ook voor elke SDG zowel indicatoren met een ecologische insteek (planet) als indicatoren met een sociale (people) en economische insteek (prosperity) gebruiken. Dat bleek niet steeds mogelijk. Zo vinden we voor SDG 2 momenteel enkel indicatoren met een ecologische insteek (landbouwemissies, aandeel biologische landbouw). Idealiter worden die in de toekomst aangevuld met data rond onder andere voedseldeling (people) en tewerkstelling in de lokale voedselproductie (prosperity).

De analyse van de outcome-indicatoren uit de index werd verder aangevuld met andere types indicatoren, die inzicht geven in resultaten van acties of input en dus meer rechtstreeks als impact van het lokaal of provinciaal beleid beschouwd kunnen worden. Een voorbeeld hiervan is de doelstelling betaalbaar wonen onder SDG 11. Deze omvat onder andere de outcome-indicator 'woonquote' (de verhouding tussen de uitgaven van een huishouden aan wonen enerzijds en het totale besteedbare inkomen van dat huishouden anderzijds). Om de data uit deze outcome-indicator verder te kaderen, werden aan de analyse elementen toegevoegd zoals het aantal sociale woningen, wachttijd voor een sociale woning, en dergelijke.

Omdat data niet alles kunnen weergeven, bieden we ook context en inspiratie via goede praktijken. Op deze manier vullen we de (soms onvolledige) data aan met kwalitatieve gegevens.

Er zijn echter ook inherente beperkingen aan een brede indicatorenset. Dergelijke data kunnen niet de diepgang bieden die thematisch wetenschappelijk onderzoek wel geeft. We kunnen ook niet genoeg benadrukken dat de analyse van de outcome-indicatoren geen evaluatie is van het gevoerde beleid. In combinatie met de goede praktijken en andere types van indicatoren toont de analyse aan welke inspanningen er op lokaal niveau al gebeuren en waar nog werk aan de winkel is. Onze data-analyse is bedoeld om een beeld te geven van de realisatie van de SDG's op het lokale niveau met aandacht voor verschillen tussen Vlaamse Provincies, steden en gemeenten en om dialoog te stimuleren.

Op bepaalde plaatsten in het rapport wordt er ook vergeleken met internationale indicatoren. Vaak gaat het hier om de indicatoren uit het **Sustainable Development rapport van het Sustainable Development Solutions Network (SDSN)**. SDSN maakt daarbij een onderscheid tussen een 'langetermijndoelstelling' (long-term objective) voor de indicator en een drempelwaarde waarboven de SDG is bereikt (SDG Achieved). Waar de langetermijndoelstelling een optimum beschrijft waar landen naartoe dienen te werken, geeft de drempelwaarde de concrete waarde aan die landen dienen te bereiken om de SDG te realiseren tegen 2030.

Algemene evolutie

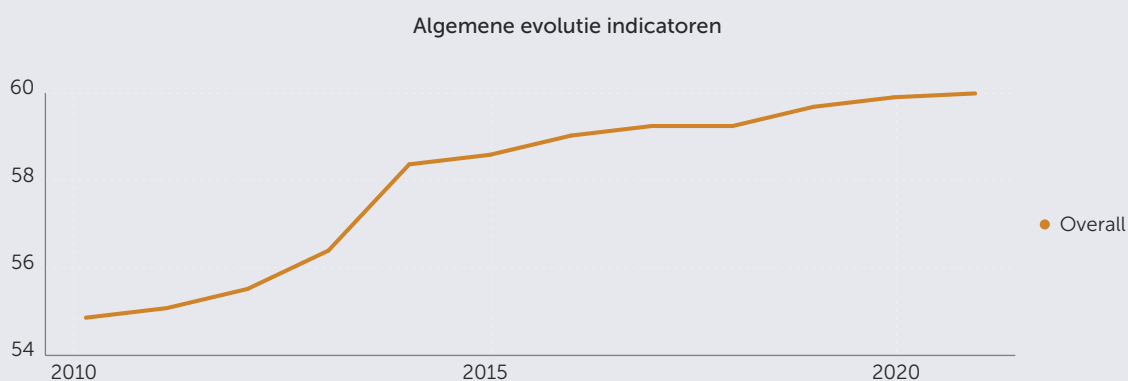
De analyse van de meer dan 200 lokale indicatoren, aangevuld met specifieke data en goede praktijken geven een belangrijk inzicht in de rol die Provincies, steden en gemeenten spelen in het realiseren van de SDG's.

In dit hoofdstuk beschrijven we de algemene trends, om in het volgende hoofdstuk dieper in te gaan op de voortgang per doelstelling. We focussen op de effectieve realisatie van de SDG's gebaseerd op de dataset met outcome-indicatoren. Dat betekent ook dat de resultaten niet noodzakelijk iets zeggen over het feit of een lokaal bestuur effectief aan de slag gaat met de Agenda 2030 als structureel kader. Het is ook geen evaluatie van het gevoerde beleid, maar een in kaart brengen van de voortgang en uitdagingen.

Belangrijke stappen gezet

Op basis van onze data-analyse, merken we dat er globaal gezien een duidelijke vooruitgang richting de realisatie van de SDG's is. Collectief gaan de steden en gemeenten er aanzienlijk op vooruit sinds de eerste meting van de indicatoren in 2010. In 2014 is er een grote sprong vooruit, maar deze is vooral te verklaren door een verbetering van de datakwaliteit. Vanaf dat moment werd immers de Vlaamse stadsmonitor georganiseerd, die via surveydata meer inzicht geeft in tal van SDG's. Daarna blijft de kwaliteit van de data stabiel, waardoor we vooral de vergelijking zullen maken vanaf 2014.

Onderstaande figuur geeft de evolutie doorheen de tijd weer. Op de verticale as zie je de gemiddelde score van de 300 Vlaamse gemeenten op alle indicatoren. Deze score stijgt doorheen de jaren en wijst op de algemene vooruitgang.

Stabiele koplopers

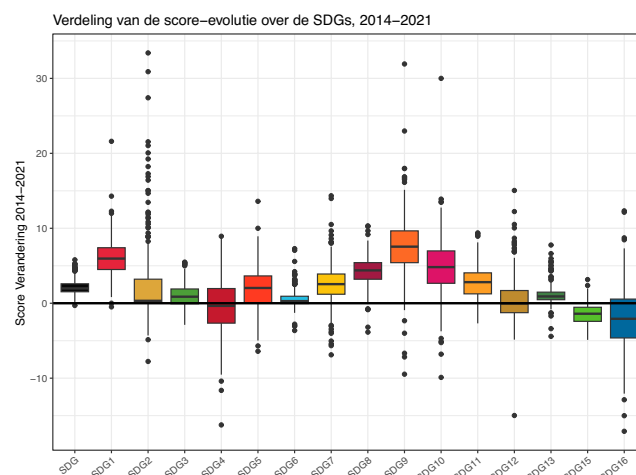
De gemeenten met de hoogste globale scores bleven vrij standvastig. In de tabel hieronder geven we de top 10 weer. Let wel, bij deze scores houden we enkel rekening met het uiteindelijke resultaat richting het realiseren van de SDG's. Dat hangt niet altijd samen met de inspanningen die er gedaan worden. Zo zien we dat een hoog mediaan inkomen van de inwoners één van de belangrijkste contextfactoren is die samengaan met verschillen in SDG-scores tussen gemeenten: hoe rijker de inwoners in een gemeente, hoe beter de cijfers. Deze gemeenten worstelen dan weer wel met een hogere ongelijkheid.

Gemeente	Provincie	SDG-Score
Hoelaart	Vlaams-Brabant	69,0
De Pinte	Oost-Vlaanderen	68,7
Bierbeek	Vlaams-Brabant	68,1
Hove	Antwerpen	67,5
Edegem	Antwerpen	66,2
Oostkamp	West-Vlaanderen	65,4
Herent	Vlaams-Brabant	65,3
Bonheiden	Antwerpen	65,3
Oud-Turnhout	Antwerpen	65,3
Merelbeke	Oost-Vlaanderen	65,2

Top 10 gemeenten globaal

Vier SDG's gaan er het sterkst op vooruit

Deze algemene trend verbergt de grote diversiteit tussen zowel steden en gemeenten als tussen de SDG's zelf. Onderstaande grafiek biedt hier meer inzicht in. Voor elk van de 17 SDG's wordt de evolutie in score tussen 2014 en 2021 weergegeven. Elke box toont waar de mediaan van de gemeenten zit via de middelste streep, met het bijhorende onderste kwartiel (onderkant van de box) en het bovenste kwartiel (bovenkant van de box). Hoe hoger op de grafiek de mediaan ligt, hoe hoger het aantal gemeenten dat vooruitgang ziet op deze SDG. Waarden die onder de nullijn liggen, betekenen een achteruitgang. Hoe compacter de box, hoe minder uiteenlopend de verschillen tussen de totale groep van gemeenten.

Boxplot 17 SDG's: verdeling van de score evolutie over de SDG's, 2014-2021

De conclusie is duidelijk: voor vier SDG's zien we een collectieve en sterke vooruitgang. Het gaat over:

- SDG 1 (geen armoede). Op twee gemeenten na, zien we een algemene vooruitgang op de indicatoren voor deze SDG. De sterkste vooruitgang zit in het lager aandeel mensen met een inkomen beneden de kritische grens ⁴, maar ook het aandeel personen met betalingsmoeilijkheden daalde.
- SDG 8 (werk en economische groei). Vooral de collectieve verbetering in de werkzaamheidsgraad zorgt voor een positieve evolutie. Het zijn hoofdzakelijk gemeenten met veel inwoners en met een jongere bevolking die goed scoren.
- SDG 9 (industrie, innovatie en infrastructuur). Hier wordt de vooruitgang evenwel grotendeels bepaald door een positieve evolutie in één van de weinige beschikbare indicatoren voor deze SDG, het aandeel werknemers in de kennisintensieve economie.
- SDG 10 (ongelijkheid verminderen). De positieve evolutie richting meer gelijkheid is vooral te danken aan het verkleinen van de herkomstkloof in de tewerkstelling en het terugdringen van de inkomensongelijkheid.

Voor SDG 7 (betaalbare en duurzame energie) en SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen) zien we ook een vooruitgang, maar deze is iets minder uitgesproken. Zo zijn er voor SDG 7 heel wat uitschieters waar er een achteruitgang is. Bij SDG 11 zit de belangrijkste verbetering bij de indicatoren rond duurzaam persoonlijk transport, dicht gevolgd door indicatoren rond duurzaamheid van de woning.

Genuanceerd verhaal

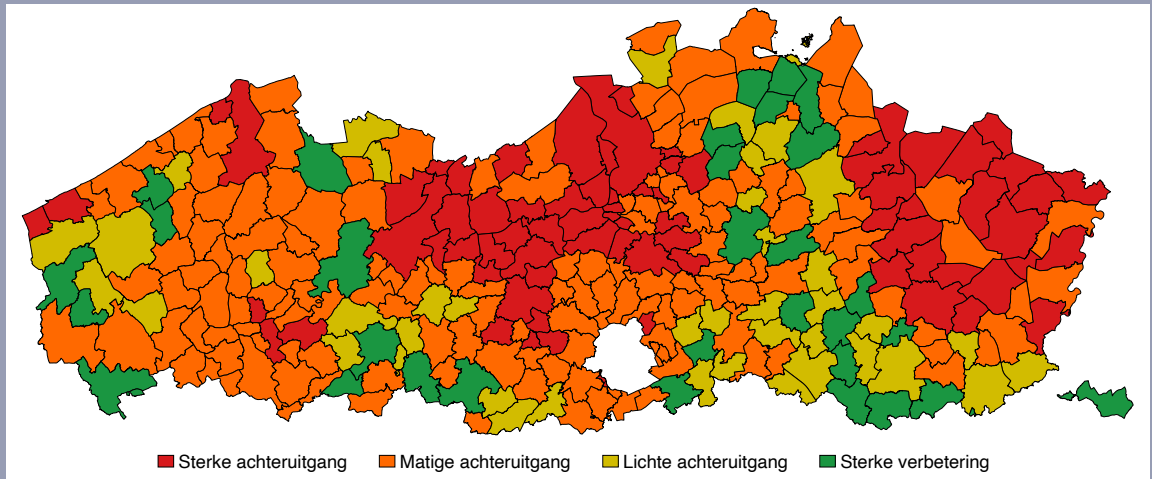
Voor sommige SDG's is het beeld meer diffuus. Zo gaat SDG 3 (goede gezondheid en welzijn), er netto licht op vooruit. Dat is vooral te wijten aan betere cijfers voor preventie en verkeersveiligheid. Tegelijk is er echter een achteruitgang in fysieke gezondheid en mentale gezondheid.

We zien ook sterke verschillen tussen steden en gemeenten. Hoe uitgestrekter de box op de figuur, hoe uiteenloper de waarden tussen de steden en gemeenten. Het meest opvallend zijn de uitschieters, die op de figuur als een bolletje worden weergegeven. Zeker op het vlak van SDG 2 (geen honger), stellen we heel grote verschillen tussen steden en gemeenten vast. Zo zien we onder andere een grote diversiteit in het aandeel biologische landbouw.

⁴ Een netto belastbaar inkomen lager dan €10.000 voor alleenstaanden, €20.000 voor een gezamenlijke aangifte.

Open ruimte, onderwijs, verantwoorde consumptie en publieke diensten vragen extra inspanningen

Er is één SDG die er sinds 2010 consequent op verslechterde, namelijk SDG 15 (leven op het land). Dat wordt voornamelijk veroorzaakt door een constante vermindering van de open ruimte (verharding) en een vermindering van groene ruimte in 87% van de gemeenten. Onderstaande kaart geeft de situatie weer voor Vlaanderen. Met uitzondering van een aantal gemeenten die verbeteren, gaat de meerderheid erop achteruit. Centraal in Vlaanderen en in Limburg zien we duidelijk een cluster aan gemeenten die er sterk op achteruit gaan.

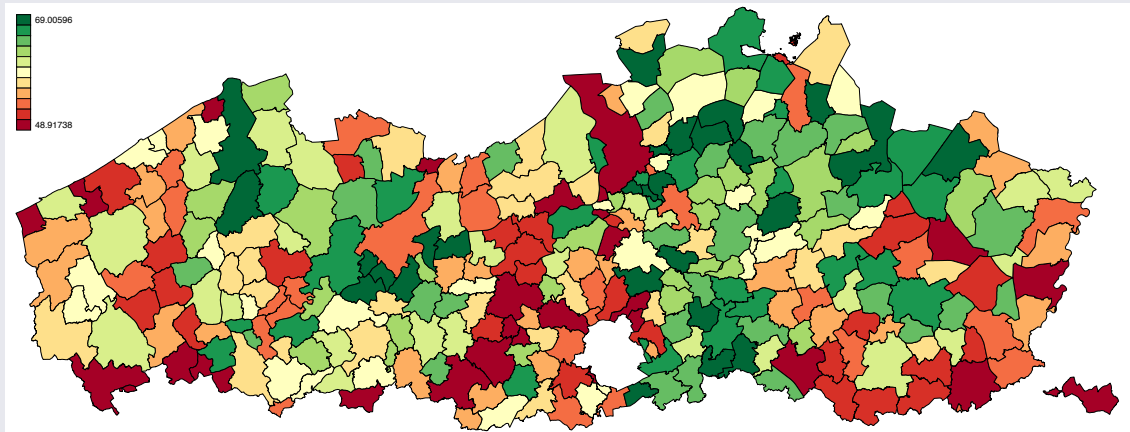
SDG score voor SDG 15 leven op het land
Kaart van de grootte van de verandering over de tijd heen voor alle gemeenten in Vlaanderen

Een aantal andere SDG's gingen er wel op vooruit sinds 2010, maar kenden de afgelopen jaren een terugval. Zo was er qua onderwijs (SDG 4) een terugval in de tevredenheid over kinderopvang en in de deelname aan volwassenenonderwijs. Ook verantwoorde consumptie en productie (SDG 12) kenden een kleine daling door de toename van afval. Publieke diensten (SDG 16) stonden door corona onder druk, met als gevolg dat de tevredenheid over de loketdiensten daalde.

Regionale verschillen

De ligging van een gemeente blijkt sterk samen te hangen met de mate waarin de SDG's al gerealiseerd worden. Op de onderstaande kaart herken je snel een aantal clusters van gemeenten die het collectief goed doen (groen op de kaart). In het westen van Vlaanderen gaat het vooral over het Brugse ommeland. Deze groep van sterke burens strekt zich uit tot in de zuidwestelijke rand van Gent. Ook de gemeenten tussen Brussel en Leuven doen het als regio goed. Dezelfde positieve samenhang zien we ook tot in het noorden en oosten van de provincie Antwerpen.

Er zijn twee opvallende uitzonderingen op de regionale samenhang. Bij een aantal gemeenten kunnen we spreken over een diamond in the rough, waarbij een gemeente omringd is door gemeenten die lagere SDG-scores hebben (en rood zijn op de kaart) maar het zelf wel opvallend goed doen. De meest in het oog springende op de kaart zijn Wevelgem (West-Vlaanderen) en Sint-Truiden (Limburg).

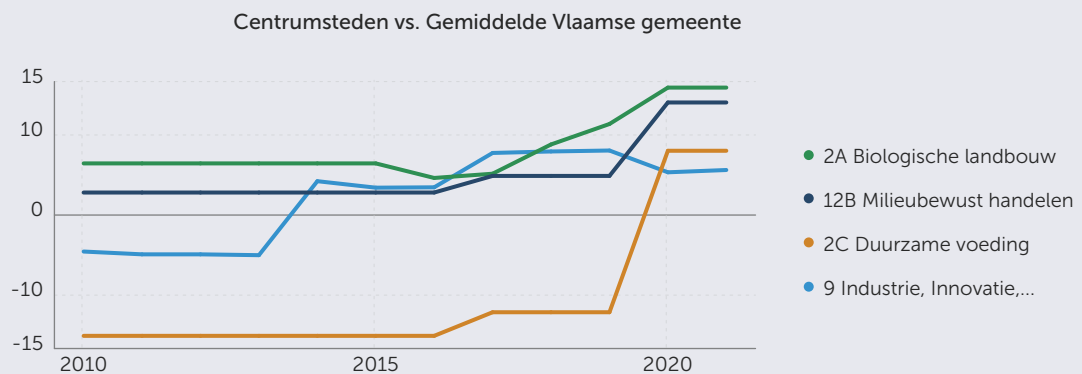
Kaart SDG scores

De tweede uitzondering is de omgekeerde situatie, waarbij er in het centrum van een regio met hoge scores op de SDG's een gemeente of stad ligt die het opvallend minder goed doet. Dit is vooral voor een aantal centrumsteden het geval.

Centrumsteden kennen de grootste uitdagingen, maar zijn ook trekkers

Al maakten de centrumsteden de afgelopen jaren een sterke inhaalbeweging, toch blijkt uit de cijfers dat ze op vlak van armoede, klimaat, veiligheid en publieke diensten opvallend minder scoren en dus voor die domeinen grotere uitdagingen kennen dan de gemiddelde Vlaamse gemeente.

Tegelijk zijn het trekkers op een aantal domeinen, zoals biologische landbouw, duurzame voeding, milieubewust handelen en innovatie. De onderstaande figuur illustreert dat. De nullijn is de gemiddelde score van Vlaamse gemeenten, de lijn erboven betekent dat de centrumsteden hoger scoren.

Centrumsteden vs. Gemiddelde Vlaamse gemeente

Onderlinge samenhang

De SDG's zijn onderling inherent met elkaar verbonden. Zo kan inzetten op de SDG rond klimaat ook een impact hebben op tal van andere SDG's zoals leven in het water, leven op het land, schoon water, energie, maar ook armoede en werk. Uit onze analyse kunnen we niet alleen afleiden welke SDG's voor de Vlaamse steden en gemeenten het sterkst samenhangen, maar ook in welke richting.

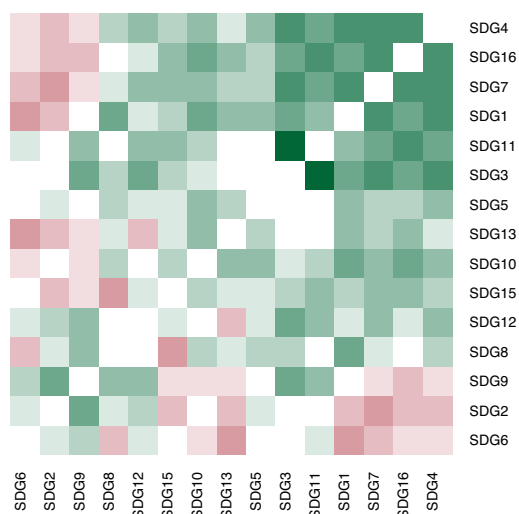
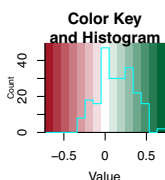
Let wel, een correlatie is niet hetzelfde als causaliteit. We stellen enkel vast dat een verandering in één SDG vaak ook een verandering in een andere met zich meebrengt. Onderstaande figuur geeft de relaties weer. Groen betekent dat de SDG's in dezelfde richting evolueren, rood betekent een evolutie in de tegengestelde richting.

Een aantal SDG's gaan sterk hand in hand. Opvallende daarbij zijn bijvoorbeeld:

- SDG 3 (goede gezondheid en welzijn) is sterk gerelateerd met SDG 11 (duurzame steden en gemeenschappen). Een verbetering in gezondheid en welzijn gaat dus vaak gepaard met een positieve evolutie richting duurzame gemeenschappen en omgekeerd.
- Er is een duidelijke link tussen SDG 16 (vrede, justitie en sterke publieke diensten) en SDG 4 (kwalitatief onderwijs).
- De verbeteringen van SDG 1 (geen armoede) en SDG 8 (eerlijk werk en economische groei) hangen mooi samen.

Tussen andere SDG's is er een duidelijk spanningsveld, bijvoorbeeld:

- Een stijging van SDG 8 (eerlijk werk en economische groei) gaat gepaard met een daling op SDG 15 (leven op het land) en omgekeerd.
- Je ziet een strijd voor groene ruimte tussen SDG 15 (leven op het land) en SDG 2 (geen honger).

Onderlinge samenhang SDG's

Voortgang op de 17 SDG's

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de evolutie van elk van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen bij de Vlaamse Provincies, steden en gemeenten. We beschrijven hierbij telkens:

- De rol van provinciale en lokale besturen, en een aantal voorbeelden van bestaande strategieën die zij hanteren om vooruitgang te boeken op de betreffende SDG.
- De geanalyseerde indicatoren en de globale evolutie in de steden en gemeenten.
- De belangrijkste trends en inzichten uit de analyse. We hebben hierbij ook aandacht voor internationale vergelijkingen en kwalitatieve inzichten op basis van lokale cases.
- 2 à 3 praktijkvoorbeelden, met telkens een link naar meer informatie.

Correcte interpretatie

Het vertrekpunt voor de analyse is de uitgebreide indicatorenset. Bij elke SDG geven we daarom een overzicht van de geselecteerde indicatoren en hoe ze evolueerden. Groen betekent dat een gemiddelde Vlaamse gemeente beter scoorde sinds 2014, rood betekent een achteruitgang. Soms zijn er onvoldoende data beschikbaar om hierover een uitspraak te doen, dat geven we aan met 'n.b.' (niet beschikbaar).

Er zijn wel een aantal aandachtspunten bij de gekozen methodologie (zie ook hoofdstuk supra):

- De geselecteerde indicatoren bevinden zich hoofdzakelijk op het outcome niveau. Ze geven inzicht in de huidige stand van zaken in de gemeente, maar zijn geen evaluatie van lokaal beleid.
- Niet voor elke SDG of elk thema binnen de SDG zijn er degelijke indicatoren beschikbaar. Zo is er geen algemene data opgenomen voor SDG 14 (leven in het water) en SDG 17 (partnerschap om doelstellingen te bereiken). Enkel de analyse op basis van de indicatoren geeft dan ook geen compleet beeld van elke SDG.
- Elke indicator is ondergebracht bij slechts één SDG. Dat neemt niet weg dat er vaak linken zijn met meerdere SDG's.

Monitoring en analyse van data zijn een essentieel onderdeel in de realisatie van de SDG's, maar moeten om de bovenstaande redenen aangevuld worden met kwalitatieve informatie. In dit rapport vullen we de data aan met informatie over de rol van lokale en provinciale besturen, gebruikte strategieën en mechanismen, en praktijkvoorbeelden.

Meer weten?

Meer detailinformatie (onder andere over de indicatoren) kan worden teruggevonden in de bijlage. Daarnaast kan je terecht op:

- de SDG-monitor: via deze online tool kun je interactief zelf in de data en evoluties voor jouw gemeente duiken. Aanvullend beschikt de VVSG over nog meer detailinformatie per gemeente. Deze bestaat uit: (1) een SDG-kwadrant die toont hoe je stad, gemeente of provincie het voor elke SDG doet ten opzichte van andere Vlaamse gemeenten en ten opzichte van de verwachte score voor jouw stad, gemeente of provincie; (2) grafieken voor elke indicator waarbij je de evolutie ziet van 2010 t.e.m. 2021.
- gemeentescan in Gemeente-Stadsmonitor (GSM): Je kan waarden voor indicatoren bekijken in relatie tot het Vlaams gemiddelde en in relatie tot regio en provincie. (noot: bevat meer indicatoren dan deze opgenomen in VSR). Per gemeente is er ook een lokale integratiescan met relevante indicatoren uit de GSM.
- Provincies.incijfers.be: Deze website is een samenwerking tussen de diensten Data & Analyse van de vijf Vlaamse Provincies en wil lokale besturen en organisaties ondersteuning bij beleidsplanning via cijfers en rapporten over tal van thema's en beleidsdomeinen, vooral via het dashboard en de databank.

Meer inspiratie en praktijkvoorbeelden vind je in:

- de publicatie 'Lokale Schouders voor globale uitdagingen'
- thematische praktijkbanken van de VVSG, via www.vvsg.be
- thematische opleidingen van de VVSG, via <https://www.vvsg.be/opleidingsportaal>

SDG 1: Geen armoede

Armoedebestrijding gaat over de realisatie van basisrechten en richt zich op alle levensdomeinen. Hefbomen voor structurele armoedebestrijding zijn tewerkstelling, onderwijs, wonen, gezondheid en sociale zekerheid. Steden en gemeenten (en minder rechtstreeks de Provincies) dragen hier hun steentje aan bij en zijn bovendien cruciaal voor het flankerend armoedebeleid. Via de OCMW's dragen steden en gemeenten aanzienlijk bij aan het dichten van de armoedekloof, onder andere door rechtstreeks tussen te komen op het inkomen van mensen, financiële hefbomen, toeleiden naar en begeleiden van tewerkstelling, bestrijding van energiearmoede, voorzien van noodwoningen, enzovoort. Lokale besturen zoeken ook steeds meer naar manieren om geïntegreerd armoedebeleid te voeren, door bijvoorbeeld armoedecoördinatoren aan te stellen die een strategisch en horizontaal armoedebeleid implementeren, door digitale ondersteuning van cliënten te exploreren, of door te experimenteren met tools als de armoedetoets om beleidsacties te monitoren.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 1

Geen armoede	↑
Fiscaal inkomen beneden kritische grens (relatieve armoede)	↑
Lage werkintensiteit	↑
Betalingsproblemen	↑
Inwoners met betalingsmoeilijkheden voor basisbehoeften	↑
Achterstallige lening op afbetaling	↑
Achterstallig hypothecair krediet	↑

Hoopgevende trend

Bijna alle gemeenten zagen een verbetering in de armoede-indicatoren sinds 2014. De sterkste vooruitgang zit in het lager aandeel mensen met een inkomen beneden de kritische grens⁵, maar ook het aandeel personen met betalingsproblemen daalde sinds 2014. Er is bijvoorbeeld een afname in achterstallig krediet. We moeten dit wel meteen nuanceren. Zo kon in 2017 9% van de inwoners in Vlaanderen een rekening voor basisbehoeften (bijvoorbeeld gezondheidskosten, schoolkosten, internet...) niet tijdig betalen, in 2020 steeg dit licht tot 10%. Daarbij komt dat er in coronatijd periodes waren waarbij uitstel van betalingen mogelijk was, bijvoorbeeld bij hypothecaire kredieten, waardoor mogelijk een verlaat effect optreedt.

Centrumsteden maken een inhaalbeweging

Centrumsteden scoorden de afgelopen 10 jaar aanzienlijk slechter op de armoede-indicatoren dan andere gemeenten, maar ze maakten wel de sterkste vooruitgang. Deze verbetering is grotendeels te verklaren door een sterke vermindering van het aandeel inwoners met betalingsmoeilijkheden.

⁵ Een netto belastbaar inkomen lager dan €10.000 voor alleenstaanden, €20.000 voor een gezamenlijke aangifte.

Blijvende uitdagingen

Een cruciaal verschil tussen de centrumsteden en de overige steden en gemeenten zit vooral in het hoge aandeel gezinnen met een laag inkomen en het beperkter aandeel gezinsleden die tewerkgesteld zijn. Deze onderliggende uitdagingen verbeterden slechts in beperkte mate.

In 2021 werd 12,7% van de kinderen in Vlaanderen geboren in een **kansarm gezin**. Het Agentschap Opgroeien van de Vlaamse overheid schat dat risico in aan de hand van 6 criteria: het maandinkomen van het gezin, de arbeidssituatie van de ouders, de opleiding van de ouders, de huisvesting, de ontwikkeling van de kinderen en de gezondheid. Op ruim 10 jaar tijd is het aandeel kinderen in een kansarm gezin sterk toegenomen: in 2010 was dat nog 8,6%. Kinderen in de centrumsteden lopen een hoger armoederisico: in de centrumsteden ligt de mediaan op 17,4% kinderen geboren in een kansarm gezin.

De praktijkervaring bij lokale besturen wijst op een aantal belangrijke kanttekeningen. Zo zijn de cijfers klassiek een onderrapportering, onder andere doordat mensen die het moeilijk hebben niet altijd hun rechten opnemen en dat niet alle betalingsproblemen centraal geregistreerd worden. Armoede blijft met andere woorden een belangrijke maatschappelijke uitdaging.

SDG 1 in de praktijk

Transversale armoedebestrijding

Uit de bovenstaande data-analyse is duidelijk gebleken dat kansarmoede nog steeds een veelvoorkomend probleem is. Met een kansarmoede-index van bijna 13% maakt stad **Beringen** van armoedebestrijding een prioriteit in het huidige meerjarenplan (MJP) 2020-2025. De stad ontwikkelde een transversaal gedragen armoedebeleid waarin zowel de dienst samenleven als het OCMW een regierol vervullen. Beringen stelde een armoedecoördinator aan, die fungeert als brug tussen verschillende lokale en bovenlokale actoren – zoals het Huis van het Kind, buurtwerkers, middenveld – en die het armoedeforum coördineert dat een platform geeft aan mensen in armoede. Het **Beringse armoedebestrijdingsplan** gaat uit van zes kapstokken waaraan doelstellingen en acties worden opgehangen. Om een gedeelde visie en taal rond kansarmoedebestrijding te bekomen (kapstok 1) besliste de stad om een armoedetoets in te voeren die de impact van beleidsbeslissingen op mensen in armoede screent. In de huidige testfase wordt de toets toegepast op beleidsvoorstellen rond prioritaire thema's als energiearmoede, wonen, mobiliteit en kindvriendelijke stad. Concreet wordt een expertengroep, waaronder vertegenwoordigers van het armoedeforum, ervaringsdeskundigen en partners uit het middenveld, gevraagd om advies te geven op beleidsvoorstellen. Het beleid geeft ook steeds een terugkoppeling aan de expertengroep. In 2024 wil de stad de implementatie verder uitrollen en de armoedetoets standaard meenemen in besluitvorming. Een andere kapstok is het creëren van gelijke kansen om te participeren. In dat kader speelt het betrekken van ervaringsdeskundigen een belangrijke rol, onder andere in de uitgebreide jaarlijkse screening van de toegankelijkheid van de gemeentelijke dienstverlening. De stad nam ook een voltijdse ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting in dienst. Een derde pijler ontwikkelt zich momenteel rond het op elkaar afstemmen van materiële hulpverlening, die vaak ad hoc en niet structureel ingebed is. De stad brengt noden in kaart (voedselhulp, menstruatiesarmoede, verjaardagsfeesten, pamperbanken, sportkledij, ...) en organiseert onder andere dialogotafels voor betrokken actoren.

SDG 2: Geen honger

Deze doelstelling streeft naar voedselzekerheid en het uitroeien van honger en ondervoeding wereldwijd. Tegelijk richt ze zich op het bevorderen van duurzame landbouw die aandacht heeft voor de natuur en het klimaat om zo tot een wereldwijde transitie naar agro-ecologische voedselsystemen te komen.

Lokale en provinciale besturen hebben heel wat troeven in handen om de korte keten te versterken: ze kunnen een goede verbinding faciliteren tussen de steden als afzetmarkt en lokale producenten uit de omliggende plattelandsgemeenten. Dat vergroot de toegang tot betaalbare en gezonde voeding en geeft lokale (landbouw-) producenten een eerlijk loon. Rond thema's als stadslandbouw, korte keten, fair trade en voedselverlies worden diverse en zeer brede samenwerkingsverbanden met lokale actoren opgezet, zoals lokale (bio-)boeren, supermarkten, scholen, kinderdagverblijven, woonzorgcentra, sociale economie, middenveldorganisaties, enzovoort. Lokale en provinciale besturen kunnen bovendien een regierol opnemen in dit netwerk van lokale partners door een eigen voedselstrategie uit te tekenen waarbij ze onder andere voedselactoren in kaart brengen, gronden inventariseren, voedselbeleid voeren in de lokale scholen, en een voorbeeldrol opnemen wat betreft duurzame aanbestedingen.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 2

Geen honger	↑
Biologische landbouw	↑
Landbouwemissies	↓
Niet-energie gerelateerde uitstoot: N2O uit de bodem	→
Niet-energie gerelateerde uitstoot: Veeteelt	→
Ammoniak Emissies Landbouw	↓
CO2 uitstoot landbouw	↓
Duurzame voeding	↑
Lokale groenten of fruit eten	↑
Biologische producten kopen	↑
Vegetarisch eten	↑
Seizoensgroenten kopen	↑

Centrumsteden en gemeenten met een welvarendere bevolking scoren best

De centrumsteden doen het goed met betrekking tot alle elementen onder SDG 2, namelijk biologische landbouw, landbouwemissies en duurzame voeding. Gemeenten met een welvarende bevolking scoren vooral beter omdat de inwoners meer gezonde en duurzaam geproduceerde voeding consumeren. Ook gemeenten met een jongere bevolking scoren hier goed.

Biologische landbouw gaat erop vooruit

De biologische landbouw kent een substantiële groei (Timmermans & Van Bellegem, 2022; Roels et al., 2021). Ondanks de groei blijft het aandeel biologische landbouw klein ten opzichte van de totale landbouw. Het bioareaal maakt nu ongeveer 1,4% uit van de totale Vlaamse landbouwoppervlakte (in 2005 zo'n 2.600 hectare, terwijl dit in 2019 al bijna 7.000 hectare is). Het aantal actieve producenten is gestegen van 236 in 2005 naar 562 bedrijven in 2019.

West-Vlaanderen heeft in absolute cijfers de meeste biolandbouwbedrijven, maar Vlaams-Brabant is de provincie met procentueel het hoogste aandeel biolandbouwers.

Duidelijke trend richting meer duurzame voeding

Bij de centrumsteden is er een algemene trend richting meer duurzame voeding, met vooral een stijging in het aandeel vegetarische en biologische voeding. Bij de andere gemeenten is dat minder uitgesproken.

Jongeren kiezen voor vegetarisch en bio, ouderen voor lokaal

Jonge en meer welvarende inwoners consumeren meer vegetarische en biologische voeding. Hetzelfde profiel van inwoners is ook bezig met de consumptie van seizoensgroenten, maar zij kiezen minder voor lokale groenten. Dit in tegenstelling tot gemeenten met een oudere bevolking, waarbij lokale groenten populairder zijn, maar overige aspecten van duurzame voeding minder aandacht krijgen.

SDG 2 in de praktijk

Distributie van voedseloverschotten

SDG 2 gaat ook over het bestrijden van honger. Hoewel dit minder naar voor komt uit de data-analyse omwille van een gebrek aan geschikte indicatoren, neemt dit niet weg dat heel wat steden, gemeenten en Provincies actie ondernemen. Zo ook in **Brugge**: met Europese subsidies zette het stadsbestuur vanuit de diensten leefmilieu en sociale economie in 2019 het voedseldistributieplatform 'Flavour' op. Het platform coördineert het ophalen en verdelen van voedseloverschotten in Brugge, en verbindt daarbij lokale spelers die meewerken aan sociale tewerkstelling, de vermindering van voedseloverschotten en de toegang tot gezonde voeding voor mensen in armoede. Zo werden lokale welzijnsverenigingen ingeschakeld voor de logistiek, en actoren als de sociale kruidenier, sociale restaurants en lokale ontmoetings-, activiteiten- en jeugdzorgcentra voor de verdeling en verwerking van de voedseloverschotten (al dan niet voor de eigen bewoners of voor doelgroepen van buitenaf). In 2022 werd er 170 ton voedsel opgehaald – voornamelijk bij supermarkten – en verdeeld. Ondertussen breidde het project zich uit en kwam een samenwerking tot stand met 9 andere gemeenten onder de noemer '**Werkkracht 10**'.

Bekijk deze [video](#) of deze [webpagina](#) voor meer info over de werking van het voedseldistributieplatform.

OoGst-Vlaanderen

Uit de data-analyse blijkt dat lokale en duurzame voeding in de lift zit. Om de lokale en duurzame voedselsystemen en -strategieën te stimuleren, werkte de Provincie Oost-Vlaanderen het voedselplan 'Oogst-Vlaanderen' uit. In dit dynamisch plan werden zowel de interne diensten als allerlei externe stakeholders (zoals middenveldorganisaties, producenten, landbouworganisaties...) over beleidsdomeinen heen geïntegreerd betrokken.

Het plan beoogt een leefbare en duurzame land- en tuinbouw met ruimte voor lokale productie en consumptie en ook sierteelt. Het plan houdt rekening met de economische, sociale en ecologische aspecten van duurzame ontwikkeling en met de impact op alle SDG's.

De Provincie Oost-Vlaanderen voorziet een breed spectrum aan concrete acties om het plan te realiseren, zoals het voorzien van een aanspreekpunt rond lokaal voedsel voor de lokale besturen, projecten uitwerken die de logistiek en distributie van land- en tuinbouwproducten optimaliseren, het stimuleren van innovatie in de sector door het ondersteunen en aansporen van onderzoek in de praktijkcentra, en de aanleg van klimaatgezonde speelplaatsen met ruimte voor eetbaar groen.

Coverfoto van het Oost-Vlaamse voedselplan 'Oogst-Vlaanderen'
© Provincie Oost-Vlaanderen

SDG 3: Goede gezondheid en welzijn

Provincies, steden en gemeenten doen heel wat voor het welzijn en de gezondheid van hun inwoners. De uitdaging is daarbij vooral om een integrale aanpak te realiseren in samenwerking met diverse actoren, zoals bijvoorbeeld lokale dienstencentra, thuishulpdiensten, sociale huisvestingsmaatschappijen, residentiële zorgvoorzieningen en scholen. Zij spelen onder meer een rol in het preventief detecteren van fysieke en mentale problemen. Gezondheid gaat immers over welbevinden op lichamelijk, geestelijk, economisch en sociaal vlak en doorkruist tal van beleidsdomeinen zoals energie, armoede, wonen, klimaat, jeugd, onderwijs, vrije tijd en ongelijkheid.

Zo kan een doordacht beleid inzake ruimtelijke ordening en openbaar vervoer verkeersongevallen terugdringen, luchtkwaliteit verbeteren, toegankelijkheid en bereikbaarheid van zorg- en welzijnsdiensten verhogen, en duurzame levenswijzen bevorderen. Ook de Provinciebesturen zetten hierop in via hun bevoegdheden rond fietsroutes, wandelpaden, ruimtelijke ordening, leefmilieu en de Provinciedomeinen als nabij groen. Een ander voorbeeld zijn zorgzame buurten en acties in de eerstelijnszone. Deze zijn hefboomen om preventief aan gezondheidsbevordering te doen en om sociaal isolement en vereenzaming tegen te gaan.

De toenemende gezondheidskloof zet lokale besturen bovendien aan tot extra ondersteuning van kwetsbare groepen, bijvoorbeeld door via de OCMW's tussen te komen in medische kosten, door te werken met buurtgerichte gezondheidsgidsen of door in te zetten op innovatieve preventiemethodieken in onder andere mondzorg, gezond wonen en gezonde voeding op school.

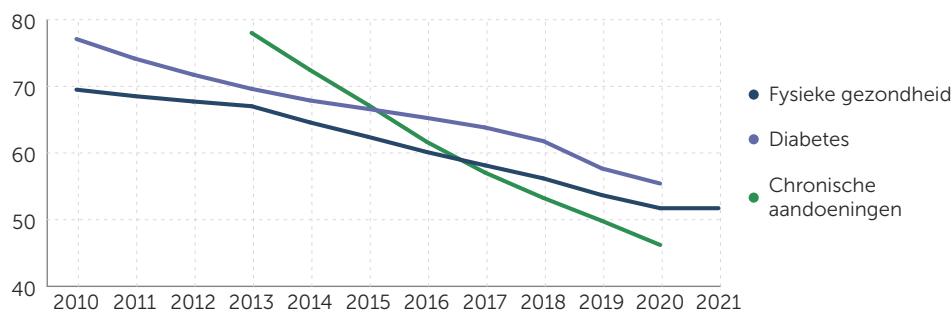
Overzicht thema's en indicatoren SDG 3	
Goede gezondheid en welzijn	↑
Fysieke gezondheid	↓
Oversterfte per gemeente	/
Diabetes	↓
Chronische aandoeningen	→
Mentale gezondheid	↓
Gebruik psychofarmaca	↓
Geluksgevoel	/
Verkeersveiligheid	↑
Verkeersslachtoffers	↑
Verkeersslachtoffers bij zwakke weggebruikers	↑
Veilig naar school	↑
Gezondheidsvoorzieningen	→
Tevredenheid gezondheidsvoorzieningen	↑
Voldoende huisartsen in de buurt	↓
Betalingsmoeilijkheden gezondheidszorg	↑
Voorzieningen voor ouderen	↑
Tevredenheid ouderenvoorzieningen	↑

Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen	↓
Preventieve zorg	↑
Kankerscreening	↑
Preventieve Mondzorg	↑
COVID-19 percentage (%) volledig gevaccineerd	/
Beweging en sport	↑
Voldoende sportvoorzieningen	/
Actief bewegen (Dagelijks wandelt, stapt, fietst)	↑
Sportparticipatie (minstens wekelijks)	↑

Fysieke en mentale gezondheid gaan achteruit

Over het algemeen zien we een lichte verbetering doorheen de tijd met betrekking tot de indicatoren voor goede gezondheid en welzijn. Bij één op vier gemeenten gaat het echter over een verslechtering. Opvallend is de sterk negatieve trend met betrekking tot fysieke gezondheid bij alle gemeenten. Hieronder plaatsen we de indicatoren rond oversterfte, diabetes en chronische aandoeningen. Onderstaande figuur geeft die evolutie weer (behalve voor oversterfte, waarvoor slechts één meetpunt beschikbaar is). De steden en gemeenten die voorheen slecht scoorden op vlak van fysieke gezondheid blijven slechter scoren.

Figuur 2: evolutie van fysieke gezondheid (daling betekent een verslechtering van de situatie)

Ook op het vlak van mentale gezondheid zien we een daling op een aantal indicatoren. Bij de helft van de gemeenten is er een toename van het gebruik van medicatie inzake depressie of alcoholverslaving.

Centrumsteden kennen specifieke uitdagingen

De lagere score voor SDG 3 bij centrumsteden zit vooral in drie onderliggende thema's. Zo is er een lagere tevredenheid bij inwoners over het aantal en de kwaliteit van ouderenvoorzieningen. Daarnaast laten stadsinwoners zich minder preventief screenen met betrekking tot bepaalde kankers, gaan ze minder frequent naar de tandarts en zijn ze minder gevaccineerd. Tot slot bewegen stadsbewoners gemiddeld minder, doen ze minder aan sport en zijn ze vaker niet tevreden met het aantal sportvoorzieningen in de buurt.

Op vlak van fysieke en mentale gezondheid is er daarentegen hoop. Centrumsteden gaan er hier sterk op vooruit op alle aspecten, met als opvallendste de daling van het gebruik van antidepressiva.

Minder verkeersdoden in Vlaanderen

In internationale vergelijking met andere landen hebben Vlaamse gemeenten gemiddeld minder verkeersdoden. Iets meer dan de helft van de gemeenten haalt voorlopig de door SDSN⁶ gestelde langetermijndoelstelling voor verkeersdoden om tegen 2030 minder dan 3.2 verkeersdoden per 100 000 inwoners te hebben.

Toch kan het beter: in vergelijking met de buurlanden hebben we meer verkeersslachtoffers. Ook zien we grote verschillen in types van gemeenten; in gemeenten met een welvarende bevolking zijn er minder verkeersslachtoffers. Met betrekking tot verkeersveiligheid zien we wel dat gemeenten naar elkaar toegroeien.

Darmkankerscreening positief, mondzorg een aandachtspunt

Hoopvol is dat darmkankerscreening en mondzorg er over het algemeen het sterkst op vooruit gaan op het vlak van preventieve zorg. De darmkankerscreening is vooral in minder bevolkte gemeenten sterk ingeburgerd. Voor gemeenten met een armere bevolking is mondzorg een belangrijk aandachtspunt.

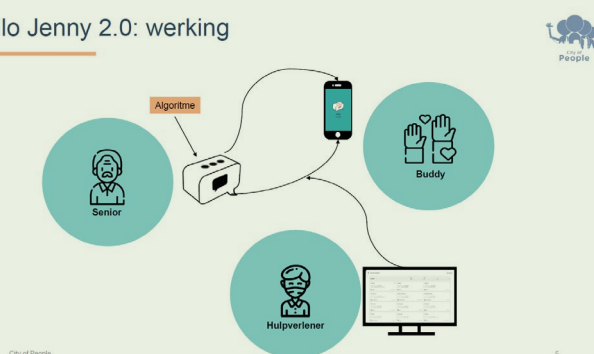
⁶ Het Sustainable Development Solutions Network (SDSN) mobiliseert wetenschappelijke en technische expertise uit universiteiten, de maatschappij en de private sector om de implementatie van de SDG's te ondersteunen op lokale, nationale en globale schaal. Het SDSN-rapport "Indicators and a Monitoring Framework for the SDGs" geeft 100 'global monitoring indicators' en een groter aantal aanvullende 'national indicators'.

SDG 3 in de praktijk

Slimme technologie tegen vereenzaming bij ouderen

De data-analyse toont aan dat er een verslechtering is met betrekking tot mentale gezondheid. Provinciale en lokale besturen ondernemen wel degelijk actie ook aan de hand van nieuwe technologieën. In samenwerking met de UGent, Imec, Digipolis Gent en met vrijwilligers uit Gentse middenveldorganisaties, lanceerde de stad Gent in 2019 een proefproject bij senioren die een gebrek ervaren aan sociaal contact. Een slimme luidspreker stelt de senior dagelijks vragen over zijn/haar gemoedstoestand en specifieke sociale wensen, en stuurt indien nodig een bericht naar de 'buddy' van de senior (studenten en vrijwilligers). Via de applicatie 'Hello Jenny' kan de buddy

Hello Jenny 2.0: werking

City of People
Hello Jenny 2.0-Werking

vervolgens een afspraak maken met de senior. Het feit dat de buddy reageert wanneer het hem past, neemt bij de senior schroom weg om contact te vragen. Na elk bezoek geeft de buddy info over de senior in de app in of speelt eventuele hulpvragen door naar professionele hulpverleners. Het project verbindt slimme technologie met menselijke sensoren, en vangt daarbij niet alleen een gebrek aan sociaal contact op, maar laat het bestaand hulpaanbod voor senioren ook vlotter doorstromen naar het doelpubliek.

Co-creatie voor een leeftijdsvriendelijke gemeente

Ook kleinere gemeenten kunnen doelbewust en structureel actie ondernemen om het welzijn van hun oudere inwoners te verhogen. Dat toont gemeente **Laakdal** als pilootgemeente in het **Europese project 'Healthy Ageing through Innovation in Rural Europe' (HAIRE)**. Op basis van een buurtanalyse en gesprekken met senioren van verschillende leeftijden en uit verschillende deelgemeenten, werden 100 actiepunten verzameld. Hieruit zijn vervolgens vier prioriteiten gefilterd: vrije tijd, zorgplanning, communicatie en mobiliteit. In het kader van communicatie werden bijvoorbeeld al de volgende zaken gerealiseerd: een seniorenkrant geschreven door senioren, een gepersonaliseerd dementiemagazine en burenpstkaarten. In samenwerking met de Provincie Antwerpen, Welzijnszorg Kempen, de senioren en vrijwilligers wordt op een co-creatieve manier verder gezocht naar oplossingen voor andere pijnpunten.

Meer info over het Europese project 'HAIRE'

SDG 4: Kwaliteitsonderwijs

SDG 4 streeft ernaar dat jongens en meisjes vrij naar de basis- en middelbare school kunnen gaan en de kans krijgen om verder te studeren. Technisch, beroeps-, artistiek en hoger onderwijs (inclusief universiteiten) moeten vrij toegankelijk zijn, ongeacht geslacht of afkomst en voor zowel jongeren als volwassenen. Alle leerlingen verwerven kennis, vaardigheden en attitudes inzake duurzame ontwikkeling, mensenrechten, culturele diversiteit en wereldburgerschap. Onderwijsfaciliteiten zijn kind- en handicapvriendelijk. Daarom streven we naar de toegankelijkheid en dus betaalbaarheid van het onderwijs. Zo alleen werken we aan het Leave No One Behind principe.

Lokale en provinciale besturen zijn relatief kleine spelers in het Vlaamse onderwijslandschap, maar hebben een belangrijke rol door onder andere de buurnabijheid van de gemeentelijke basisscholen en de provinciale volwassenenonderwijscentra, de organisatie van kinderopvang, begeleiding van gezinnen die de schoolkosten moeilijk kunnen betalen, en door de verbinding van scholen met de buurt, de arbeidsmarkt en vrijheidsinitiatieven. Daarbij bekleedt het provinciaal secundair onderwijs een zeer specifieke positie in het Vlaams onderwijslandschap. Het is sterk gericht op technisch en beroepsonderwijs om zo nauw mogelijk aansluiting te zoeken bij de noden van de provinciale arbeidsmarkt en een goede doorstroom te verzekeren.

Bovendien versterkt onderwijs het lokale welzijnsbeleid. Onderwijs moet een springplank zijn voor sociale gelijkheid, want het is de sleutel tot participatie en emancipatie. Dat geldt voor jongeren, maar ook voor volwassenen. Levenslang leren is geen luxe, maar een vereiste om een succesvolle loopbaan te vervolledigen in een snel veranderende wereld. (Boven)lokale besturen ondernemen ook flankerende onderwijsmaatregelen, zoals spijbelpreventie, taalstimulering, en de promotie van veilig en duurzaam woon-schoolverkeer.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 4	
Kwaliteitsonderwijs	↓
Algemeen	↓
Tevredenheid over onderwijsvoorzieningen	↓
Betaalmoeilijkheden schoolkosten	↑
Baby's en peuters	→
Voorschoolse opvangplaatsen baby's en peuters	↑
Voorschoolse opvangplaatsen baby's en peuters met inkomenstarief: Aantal plaatsen met inkomenstarief in de kinderopvang	↑
Tevredenheid kinderopvang	↓
Betalingsmoeilijkheden kinderopvang	↑
Kleuter en lager onderwijs	↓
Participatie kleuteronderwijs	→
Minimale aanwezigheid kleuteronderwijs	↓
Schoolse vertraging lager onderwijs, naar woonplaats (>=2jaar)	↑
Buitenschoolse opvangplaatsen per 100 kinderen	↑

Secundair onderwijs	↑
Vroegtijdige schoolverlaters in secundair onderwijs	→
Vroegtijdige schoolverlaters: vrouwen	→
Vroegtijdige schoolverlaters: Niet-Belgen	↑
Vroegtijdige schoolverlaters: Niet-EU	↑
Schoolse vertraging secundair onderwijs, naar woonplaats (>=2jaar)	↑
Hoger en volwassenenonderwijs	↓
Studenten hoger onderwijs, naar woonplaats	↑
Inschrijving volwassenenonderwijs	↓

Hoge participatie in kleuteronderwijs

De doelstelling van SDSN is om tegen 2030 ervoor te zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs. De helft van de Vlaamse gemeenten haalt nu al de langetermijndoelstelling van SDSN wat betreft participatie in het kleuteronderwijs en een overgrote meerderheid zit in de categorie "SDG behaald". Vooral gemeenten met een welvarende bevolking hebben sterke scores op het vlak van kleuter- en lager onderwijs door een hogere aanwezigheid in het kleuteronderwijs en beperkte schoolse vertraging.

Kinderopvang onder druk

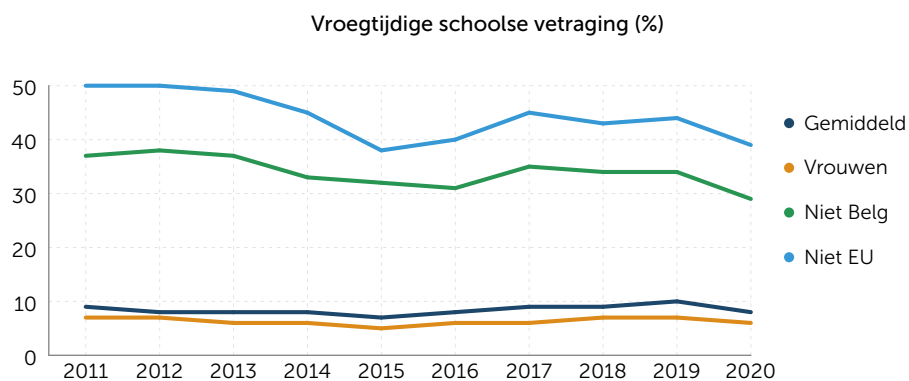
Binnen SDG 4 is kinderopvang het thema met de minst goede cijfers. Zo nam de algemene tevredenheid over kinderopvang af volgens de survey in de Gemeente-Stadsmonitor. Vooral in gemeenten met veel jongeren is de tevredenheid over de kwaliteit van de kinderopvang lager. Niettemin wijst een bevraging van de VVSG in 2023 over kinderopvang erop dat 4 op de 5 ouders wel tevreden is over de opvang van hun baby of peuter.

Onderwijsuitdaging in gemeenten met een grotere bevolking en centrumsteden

Gemeenten met een grotere bevolking scoren minder goed op alle aspecten van deze SDG, centrumsteden scoren nog extra slecht met betrekking tot schoolse vertraging in het secundair onderwijs en vroegtijdig schoolverlaten. Nochtans is er in de centrumsteden al een sterke verbetering op dit vlak.

Vroegtijdig schoolverlaten vooral bij jongens en niet-Belgen

Vroegtijdige schoolverlating is een groter probleem bij jongens dan bij meisjes. In 4 op 5 steden en gemeenten zijn er ook meer jongens dan meisjes met schoolse vertraging. Bij mensen met een migratieachtergrond is vroegtijdige schoolverlating veel frequenter. Het cijfer ligt 4 maal hoger voor niet-Belgen en 5,5 keer hoger voor niet-Europeanen.

Figuur 3: Vroegtijdige schoolverlaters in secundair onderwijs (%)

De onderwijskansarmoede-indicator (OKI) nam toe de afgelopen jaren. Vooral sinds 2018 zagen we een aanzienlijke toename van het aandeel kinderen dat woont in een buurt met een hoge mate van schoolse vertraging, dat een schooltoelage ontvangt, dat een laag opleidingsniveau van de moeder heeft of waar de thuistaal geen Nederlands is. Het aandeel is sterk hoger in de centrumsteden.

SDG 4 in de praktijk

Inclusieve kinderopvang

Uit de cijfers blijkt dat de tevredenheid over kinderopvang beter kan. Steden en gemeenten zetten hier echter sterk op in. Zo wil de Vlaams-Brabantse gemeente **Zemst** samen met verschillende actoren op haar grondgebied via een intensief tweejarig traject komen tot een inclusieve kinderopvang. De gemeente stelde een coach aan die crèches en onthaalouders helpt bij het opvangen van kinderen met extra zorgnoden. Concreet gaat de coach om de 2 weken bij opvangvoorzieningen langs om samen te werken aan bijvoorbeeld de inrichting van de ruimte, contactmomenten met ouders of het uitwerken van de visie van de kinderopvang. Daarnaast richt het lokale bestuur, in samenwerking met onderzoekscentrum CEGO⁷, een lerend netwerk in dat 3 keer per jaar bijeenkomt en inhoudelijk ondersteund wordt door het Centrum voor Inclusieve Kinderopvang (CIK). Binnen dit lerend netwerk bepalen de opvangvoorzieningen samen met het CIK de thema's waarin ze zich willen versterken. De gemeente zet ook sterk in op profilering van de inclusieve opvang in Zemst. Opvangvoorzieningen worden ondersteund bij communicatie en worden gemotiveerd om samen te werken met partners in het inclusieve werkveld zoals thuisbegeleidingsdiensten. Alle crèches en een aantal onthaalouders in Zemst stapten mee in het project. Tegen de afloop van het project in 2024 wil de gemeente een stappenplan ontwikkelen dat opvangvoorzieningen kunnen hanteren bij de opvang van kinderen met extra zorgen.

⁷ Het centrum voor welbevinden en betrokkenheid is een unit binnen de KU Leuven die enerzijds aan ontwikkeling en onderzoek en anderzijds aan vorming en consult doet.

Technisch betaalbaar onderwijs

De cijfers rond vroegtijdige schoolverlaters en schoolse vertraging zijn zorgwekkend voor bepaalde groepen in de samenleving zoals mensen met een migratieachtergrond. Door middel van een aantal ambities zorgt de **Provincie Antwerpen** voor technisch en specialistisch onderwijs in Antwerpen dat betaalbaar blijft en inzet op kansengroepen.

Een eerste ambitie is kwalitatiever onderwijs door planlastvermindering voor en professionalisering van leerkrachten. Het Provinciaal Onderwijs Antwerpen (POA) investeert bijvoorbeeld in klasondersteuning zodat er kleinere klasgroepen zijn en er aan co-teaching kan worden gedaan, en investeert in innovatief didactisch materiaal en moderne en duurzame schoolgebouwen. Het gloednieuwe STEMgebouw op PTS Mechelen met de hypermoderne STEM-leermiddelen is hiervan een mooi voorbeeld.

De Provincie beoogt daarnaast een hogere gekwalificeerde uitstroom door het onderwijsaanbod zo nauw mogelijk te laten aansluiten bij de marktnoden. Zo komen werknemers uit bedrijven lesgeven in de klas.

Ten derde zet het POA zet in op sterkere kennis van het Nederlands bij leerlingen door onder andere Onthaalonderwijs voor Anderstalige Nieuwkomers te organiseren. Hierdoor kunnen nieuwkomers sneller integreren in het regulier onderwijsaanbod.

Tot slot zet het POA in op een kostenbewust en betaalbaar onderwijs voor iedereen. Zo werd de Digisprong uitgerold, waarbij leerlingen financiële ondersteuning krijgen bij de aankoop van laptops.

Ook in de andere Vlaamse Provincies wordt onderwijs georganiseerd met hetzelfde accent op betaalbaarheid in combinatie met kwaliteit. Met opleidingen zoals muziekinstrumentenbouwer, agrotechnieken plant, fietstechniek, fotolassen... organiseren de Provincies bovendien erg gespecialiseerde niche-opleidingen waar in andere onderwijsnetten geen of weinig aanbod aan bestaat. [Lees meer over het provinciaal onderwijs.](#)

PITO Stabroek © Provincie Antwerpen

SDG 5: Gendergelijkheid

We moeten komaf maken met genderongelijkheid: het glazen plafond, de loonkloof, traditionele rollenpatronen, gendergeweld, ... Vrouwen hebben recht op een goede gezondheid, op kennis over seksualiteit en voortplanting en op volledige en effectieve participatie op alle niveaus van besluitvorming.

Lokale en provinciale besturen vervullen als eerstelijnsverheden een belangrijke voorbeeldfunctie. Zo kunnen ze als werkgever bijdragen aan meer genderevenwicht in bijvoorbeeld zorgberoepen. Verder zijn gendermainstreaming en gender budgettering manieren om snel vooruitgang te boeken inzake SDG 5. Het opvolgen van genderspecifieke data in de (boven)lokale beleidsplanning en –monitoring kunnen knelpunten blootleggen en bijsturing mogelijk maken. Ruimtelijke ordening en politiebeleid zijn belangrijke domeinen om gendergerelateerd geweld in te dijken. Samenwerking en dialoog met vrouwenverenigingen, wijkcomités, de politie en het OCMW is troef.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 5

Gendergelijkheid	↑
Gelijkheid in tewerkstelling	↑
Werkzaamheidsgraad Vrouw/Man	↑
Gender gap in voltijdse tewerkstelling	↑
Gender gap in deeltijdse tewerkstelling	↑
Gender gap in langdurig werkloosheid	↑
Discriminatie en geweld	↑
Discriminatie: geslacht	/
Intrafamiliaal geweld	↑

Vooraf groeiende gelijkheid in tewerkstelling

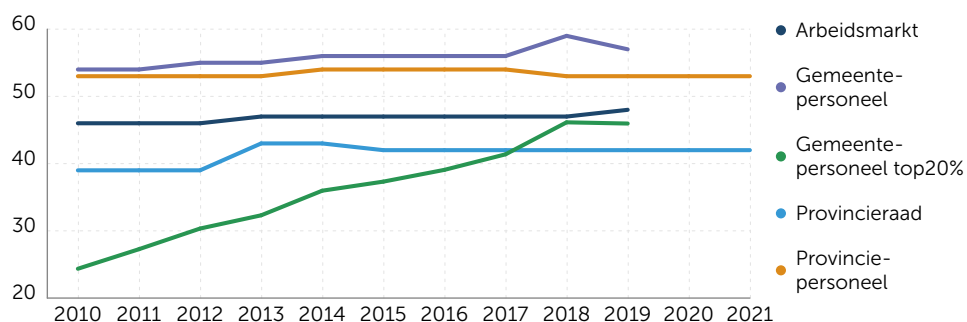
We zien bij 5 op 6 steden en gemeenten een verbetering in de gelijkheid tussen mannen en vrouwen op het vlak van tewerkstelling. De genderkloof neemt af, zowel qua werkzaamheidsratio als voor langdurige werkloosheid.

Op de werkzaamheidsratio man/vrouw scoren Vlaamse steden en gemeenten internationaal vergeleken zeer goed, ondanks dat er voorlopig slechts een handvol gemeenten nagenoeg gelijkheid hebben bereikt in de werkzaamheid tussen mannen en vrouwen.

Vrouwen aan de ambtelijke top bij lokale besturen

Naast de data die werden meegenomen in de index, werd er hier ook bijkomende data opgenomen in de analyse inzake **tewerkstelling binnen de lokale besturen** zelf. Bij de lokale besturen werken er al bijna 10 jaar meer dan de helft vrouwen. Bij de top 20% verdieners bij de lokale besturen was er in 2014 slechts 36% een vrouw. In 2019 is dit gestegen naar 46%. Ook bij de Provinciebesturen zijn er over het algemeen meer vrouwen tewerkgesteld dan mannen⁸. De cijfers zijn zeer consistent en zijn ongeveer hetzelfde gebleven sinds 2010. Onderstaande figuur geeft de verhouding van vrouwen ten opzichte van mannen weer, zowel voor de volledige arbeidsmarkt als specifiek voor het gemeente- en Provinciepersoneel en Provincieraadsleden.

Figuur 4: aandeel vrouwen in de tewerkstelling

Op het politieke niveau is er wel een ongelijkheid. Waar in het Vlaams Parlement 58 ofwel 47% vrouwen zijn, is dat lokaal een pak minder. Uit een schriftelijke vraag uit 2022 in het Vlaams parlement (Schriftelijk vraag, 8 juli 2022) blijkt dat slechts 4.761 ofwel 41% vrouwen in de lokale politiek actief is. In de gemeenteraad gaat het om 2.845 vrouwen (38%) en in het college van burgemeester en schepenen zelfs maar 648 (34%) vrouwen.

Het aantal vrouwelijke gedeputeerden nam toe tot 40% in 2018 t.o.v. 30% in 2012. In 2022 is de Provincieraad in Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen min of meer gelijk verdeeld tussen mannen en vrouwen, met respectievelijk 47%, 44% en 41% vrouwen. In Limburg is het aandeel vrouwen iets lager (38%) en in West-Vlaanderen is het aandeel vrouwen beperkt tot 25%.

⁸ Data opgevraagd bij de provincies zelf, niet online beschikbaar

SDG 5 in de praktijk

Een statement voor gender

Het stadsbestuur van **Mechelen** schreef in 2010 een **Mechels genderstatement** waarmee ze alle inwoners oproept om samen te leven in diversiteit, vrijheid en gelijkwaardigheid. Het genderstatement kreeg een update in 2022. De stad spreekt niet langer enkel over de gelijkheid tussen mannen en vrouwen, maar tussen mensen. Ook werd er een nieuwe passage toegevoegd over jezelf kunnen zijn en je veilig kunnen voelen in Mechelen, en wijst de stad het opdelen van de publieke ruimte naargelang gender of geslacht resoluut af.

Het statement wordt, samen met een diversiteitsclausule, opgenomen in alle samenwerkingsovereenkomsten met externe partners en in subsidiereglementen. In de samenwerkingsovereenkomsten met onder andere sportclubs vraagt de stad om daaraan ook acties te koppelen op maat van de eigen organisatie. Ook het **stadsbestuur zelf promoot gender en seksuele diversiteit**. Zo organiseert ze bijvoorbeeld omstaanderstrainingen en een coaching-traject voor horecapersoneel over seksuele agressie in het uitgaansleven, en worden jaarlijks naar aanleiding van de Internationale Dag tegen Holebifobie en transfobie regenboogpakketten uitgedeeld aan lokale handelszaken en horeca. Ook in het eigen personeelsbeleid houdt stad Mechelen rekening met de genderdimensie. Alle vacatures zijn genderneutraal (onder andere in taalgebruik en beeldmateriaal), er wordt gestreefd naar een genderevenwicht onder de vertrouwenspersonen voor het personeel, er is aandacht voor het evenwicht tussen werk en privé voor alle personeelsleden op alle niveaus. Management en leidinggevendenden zetten daarbij de toon en maken gebruik van ouderschapsverlof.

Gezondheid en empowerment van maatschappelijk kwetsbare zwangere vrouwen

In de eerstelijnszone **Zuid-West-Waasland** doorlopen zwangere vrouwen met een zekere kwetsbaarheid een groepstraject dat hen versterkt tijdens de zwangerschap en de eerste weken na de geboorte van hun kindje. Het project hanteert de methodiek van 'centering pregnancy': een multidisciplinaire benadering waarbij psychosociale begeleiding gekoppeld wordt aan versterking van het sociale netwerk van de vrouwen en aan medische opvolging. Groepen vrouwen uit de regio die in dezelfde periode zullen bevallen, komen maandelijks samen onder begeleiding van een vroedvrouw. De vrouwen vullen zelf voor een groot deel in waarover ze meer willen weten. Tijdens de sessies komen bijvoorbeeld Kind & Gezin, de lokale maatschappelijk werker en de kinesist van het wijkgezondheidscentrum hun werking voorstellen. Ook medische consultaties bij de huisarts en de gynaecoloog worden gekoppeld aan de workshop, zodat de vrouwen zich maar één keer hoeven te verplaatsen. De toeleiding van deelnemers gebeurt via verschillende kanalen: de huisarts, het wijkgezondheidscentrum, de Huizen van het Kind, de vluchtelingencentra, de OCMW's, het Agentschap Integratie en Inburgering of de zwangere vrouw zelf. Tussen de workshops door wordt gecommuniceerd via Whatsapp, dat is laagdrempelig en kan vlot vertaald worden met een app. Voor of na elke groepsessie komt iemand van de sociale dienst van de gemeente langs om vragen en zorgen van de deelnemers te capteren en waar nodig verder individueel te ondersteunen. Evaluaties tonen aan dat de deelnemers zeer tevreden zijn over de werkwijze. Het netwerk, de ontstane vriendschappen en de kennisoverdracht door professionals worden als grootste pluspunten aangehaald.

[Meer info over het zwangerschapscentrum in Zuid-West-Waasland](#)

SDG 6: Schoon water en sanitair

Deze doelstelling beoogt duurzaam waterbeheer waarbij iedereen toegang heeft tot drinkbaar water en sanitaire voorzieningen en waarbij de waterkwaliteit verbetert. Duurzaam waterbeheer vereist een integrale aanpak inzake drinkwater, stroomgebiedbeheer en ruimtelijke inrichting zowel in stedelijke als in landelijke gebieden.

De bevoegdheden voor het vastleggen van normen voor waterkwaliteit liggen voornamelijk op Europees niveau. Dat neemt niet weg dat lokale en provinciale besturen belangrijke partners zijn in het brede netwerk van actoren rond waterbeheer. Provincies staan in voor de waterlopen van tweede categorie, steden en gemeenten voor de waterlopen van derde categorie en voor het beheer van de publieke grachten en de gemeentelijke baangrachten. Lokale besturen of een door hen aangestelde rioolbeheerder zorgen voor de inzameling van huishoudelijk afvalwater. Lokale en provinciale besturen zijn ook initiatiefnemers voor de opmaak van lokale erosiebestrijdingsplannen, verantwoordelijk voor het verlenen van milieu- en stedenbouwkundige vergunningen en het toepassen van de **watertoets**. Ze kunnen daarnaast een sensibiliserende en/of faciliterende rol opnemen wat betreft duurzaam waterverbruik, door bijvoorbeeld subsidies voor regenwaterinstallaties te voorzien, het **kraanwatercharter voor gemeenten** te ondertekenen, of werven te verplichten hun bemalingswater ter beschikking te stellen voor de buurt.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 6

Schoon water en sanitair	→
Drinkwater	→
Afsluiting watervoorziening	/
Gemiddeld waterverbruik	/
Riolering	↑
Zuiveringsgraad	↑
Rioleringsgraad	↓
Beschermen waterlopen	/
Gewogen gemiddelde waterkwaliteit waterlopen	/
Biologie gemiddelde waterkwaliteit waterlopen	/
Fysiochemie gemiddelde waterkwaliteit waterlopen	/

Laatste loodjes

In april 2022 bedroeg de rioleringsgraad in Vlaanderen 88%. Nog zo'n 400.000 woningen zijn in Vlaanderen niet op een rioleringsstelsel aangesloten. Hoewel het totale percentage sinds 2015 vrij stabiel is, gaat 40% van de gemeenten er verhoudingsgewijs op achteruit.

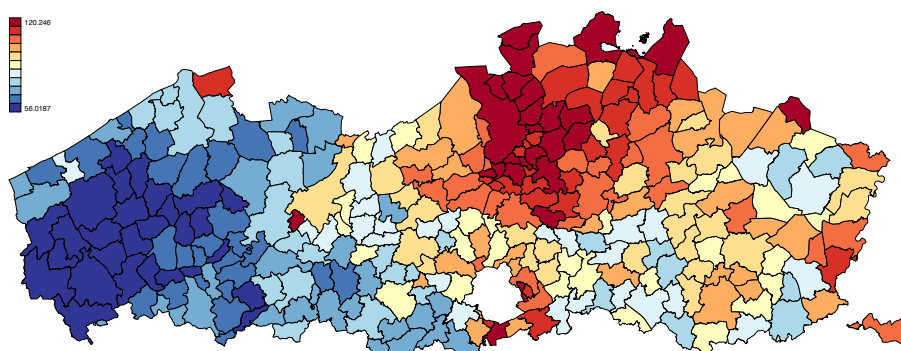
86% is effectief aangesloten op een rioolwaterzuiveringsinstallatie. Deze 'zuiveringsgraad' is sterk toegenomen in de laatste decennia, van 45% in 2000 en 74% in 2010. Daarna nam de snelheid sterk af. De slechtst scorende gemeenten halen hun achterstand in, maar voor de goed scorende gemeenten is het moeilijk om het laatste eindje dicht te rijden. Vooral uitgestrekte gemeenten met een kleinere bevolking worstelen hiermee. De zuiveringsgraad van het afvalwater ligt het hoogst in de kustgemeenten, in de stedelijke gebieden en in Limburg.

Spaarzaam met kraanwater

Het kraanwaterverbruik bij de gezinnen daalt jaar na jaar licht tot 2020. In 2020 en '21 zagen we echter een lichte stijging van zo'n 1m³ per persoon per jaar. Dat was grotendeels het gevolg van de COVID-19 lockdowns, waardoor gezinnen thuis **meer kraanwater verbruikten**.

De vergelijkende tabel van de International Water Association, toont dat het kraanwaterverbruik in België - alle regio's samen - lager ligt dan alle andere Europese landen. Vlaamse gezinnen zijn dus eerder spaarzaam met kraanwater.

Er vallen echter grote verschillen op te tekenen binnen Vlaanderen. Het gemiddeld kraanwaterverbruik van de gezinnen in een groot deel van West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen ligt lager dan het Vlaams gemiddelde van 74 m³ per jaar. Het laagste jaarlijks gemiddeld kraanwaterverbruik wordt geregistreerd in Langemark-Poelkapelle (42,7 m³ in 2021). Het gemiddeld kraanwaterverbruik van gezinnen in de Provincie Antwerpen is hoger dan het Vlaams gemiddelde. Onderstaande kaart geeft dat weer.

Figuur 5: Gemiddeld kraanwaterverbruik per gemeente (in m³ per inwoner voor 2021)

Sterke reductie van pesticidengebruik

Op gemeenteniveau is een sterke pesticidereductie gerealiseerd, met een daling in het gemiddeld gebruik bij gemeentelijke diensten van 31 kilogram werkzame stof (2010) tot 1,5 kilogram in 2020. Een belangrijke verklaring hiervoor is het pesticideverbod voor openbare diensten (VMM, 2020). Dat heeft ook een positieve impact op de waterkwaliteit.

SDG 6 in de praktijk

Naar een klimaatrobuust landschap in de Voerstreek

In 2022 stelde het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren (RLHV) samen met onder andere de **Provincie Limburg** een gebiedsprogramma op voor Voeren. De maatregelen in het project zijn onder andere: het bevorderen van infiltratie van hemelwater en het verbeteren van de sponswerking van het landschap; het vertragen van de afvoer van water en het bergen van water ter bescherming van stroomafwaartse gebieden tegen wateroverlast; het verbeteren van de waterkwaliteit van waterlopen; het versterken van kwetsbare natuur... De acties worden op een valleibrede, integrale en geïntegreerde manier gerealiseerd (samenwerking tussen landbouw, natuur, water, erfgoed, ...) en komen op een participatieve manier tot stand. Een aantal concrete acties in het gebiedsprogramma bevorderen de waterkwaliteit door de verontreiniging van de landbouw en overstromingen tegen te gaan. De gebiedsgerichte werking verhoogt de efficiëntie van het watergebruik door verschillende sectoren en beschermt zo ook de waterkwaliteit. De geïntegreerde aanpak van watergerelateerde bronnen beschermt en herstelt unieke ecosystemen en verbetert de leefbaarheid tussen de mens en natuur.

De Provincie Limburg is zelf binnen het gebiedsprogramma ook trekker van een aantal maatregelen zoals het realiseren van beekstructuurverbeteringen, vismigratie en het realiseren van multifunctionele en landschappelijk geïntegreerde overstromingszones in het afstroomgebied van de Voer. Andere partners in het project zijn de Vlaamse Milieumaatschappij, de gemeente Voeren en Boerennatuur Vlaanderen.

De Provincie Limburg zet tot slot ook los van projectwerking in op waterbeheersing via onder andere het Provinciaal actieplan droogte.

Natuurlijke zuivering van afvalwater

Met het project 'Ledegem wordt Leaudegem' werd **Ledegem** de eerste locatie in Vlaanderen om huishoudelijk afvalwater in een buitengebied, dat voorheen via een baangracht in de natuur terecht kwam, ter plaatse op te vangen en te zuiveren. Hun waterzuiveringssysteem is een duurzaam alternatief voor riolering en maakt gebruik van nature-based technologie om afvalwater op een natuurlijke manier te zuiveren. De installatie is niet alleen economisch interessant – het water hoeft geen afstand af te leggen – maar heeft ook een erg laag energieverbruik en waarborgt de biodiversiteit in de nabije omgeving. Door het modulair ontwerp is de installatie schaalbaar en schakelbaar als bronmaatregel voor andere buitengebieden in Vlaanderen. De bouw en methodiek zijn geënt op de Europese en Vlaamse regelgeving (zie onder andere kaderrichtlijn Water). In de eerste acht maanden werd 1600 m³ afvalwater gezuiverd en lokaal terug geïnfiltrerd. Inspanningen voor een betere oppervlaktewaterkwaliteit worden zo verbonden met de strijd tegen verdroging. Via een digitaal systeem van sensoren en lozingsmetingen per uur is de opvolging van het project voor iedereen en op elk moment toegankelijk.

SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Lokale en provinciale besturen kunnen door hun investeringen in de lijninfrastructuur (bijvoorbeeld leidingen) mee de voorwaarden creëren voor de omschakeling naar duurzame energie. Ook door hun gebouwenbestand energie-efficiënt te maken, de lokale hernieuwbare energieproductie te maximaliseren en duurzaamheidscriteria te hanteren in hun aankoopbeleid, dragen ze rechtstreeks bij aan SDG 7 en geven zij het goede voorbeeld. 294 Vlaamse gemeenten ondertekenden het Lokaal energie- en klimaatpact (LEKP) en engageren zich daarmee om tegen 2030 een lokaal warmteplan op te maken, waarmee ze de krijtlijnen uitzetten voor fossielvrij verwarmen en koelen. Ook via slimme technologieën in hun gebouwen en hun ruimtelijk en mobiliteitsbeleid (zoals Energie Management Systemen o.b.v. real-time data) kunnen zij aanzienlijke efficiëntiewinsten boeken en de uitstoot van broeikasgassen terugdringen. Daarnaast zijn lokale besturen cruciaal om energiearmoede te detecteren en oplossingen aan te reiken. Die rol nemen ze al sterk op door onder andere energieloketten te installeren en vanuit het OCMW renteloze leningen voor renovatie aan te bieden aan de meest kwetsbare woningeigenaars. De Provincies bieden gratis advies via de provinciale steunpunten duurzaam wonen en bouwen.

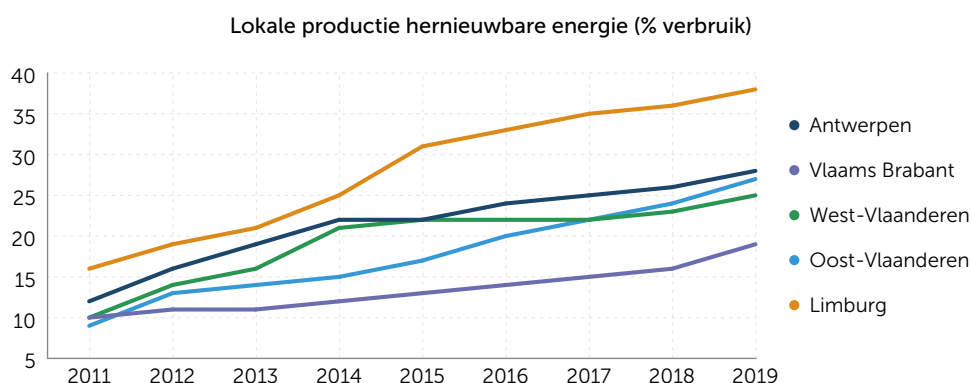
Overzicht thema's en indicatoren SDG 7

Betaalbare en duurzame energie	↑
Duurzame energieproductie	↑
Lokale productie hernieuwbare elektriciteit (% verbruik)	↑
Fotovoltaïsche (PV) benuttingsgraad daken (%)	↑
Geïnstalleerd vermogen windturbines [MW]	↑
Tevredenheid over ondersteuning hernieuwbare energie	/
Energie intensiteit	↑
Energie intensiteit huishoudens t.a.v. aantal inwoners	↓
Energie intensiteit bedrijven t.a.v. toegevoegde waarde	↓
Percentage (%) straatverlichting dat LED is	↑
Betaalbare energie	↓
Budgetmeter elektriciteit	↑
Afsluiting van gasnetwerk (in %)	↓
Betaalbaarheid energie en water	↑

Koplopers worden groener

Het aandeel duurzame elektriciteitsproductie is de afgelopen jaren toegenomen. Het zijn vooral de gemeenten die eerder al investeerden in groene energie die er verder op vooruit gaan. Zo zijn inwoners van gemeenten die al investeerden in zonnepanelen geneigd dit te blijven doen. De verbeteringen zijn het grootst in steden en gemeenten met een grotere bevolking. We zien ook aanzienlijke verschillen tussen provincies. In de figuur hieronder geven we dat weer. Limburg en in mindere mate Antwerpen zijn de koplopers. De mogelijkheden voor het plaatsen van bijvoorbeeld windturbines

verschillen weliswaar erg van provincie tot provincie. Zo is er in Vlaams-Brabant minder windenergie mogelijk omwille van de invloed van (de radarinstallaties van) de luchthaven van Zaventem en de militaire luchthaven van Beauvechain.

Figuur 6: Lokale productie hernieuwbare elektriciteit (als % van elektriciteitsverbruik)

Nog veel onbenut potentieel

Slechts een op tien van de gemeenten bereikt tot nu toe het langetermijndoel van SDSN qua **aandeel hernieuwbare energie** (51% hernieuwbare energie t.o.v. het totale energieverbruik). Één op zes gemeenten zit in de categorie 'SDG behaald' (39% hernieuwbare energie t.o.v. het totale energieverbruik), terwijl één op drie van de gemeenten in de laagste categorie zit (minder dan 15% hernieuwbare energie t.o.v. het totale energieverbruik).

We zien wel een verbetering in 4 op de 5 Vlaamse gemeenten qua energie-intensiteit, maar de belangrijkste verklaring is het verduurzamen van de straatverlichting. Ondertussen nam het energieverbruik van huishoudens en bedrijven toe. Verschillende onderzoeksrapporten voorspellen ook dat de elektriciteitsproductie de komende decennia in België zal moeten verdubbelen of zelfs verdriedubbelen om de omslag naar hernieuwbare energie te kunnen blijven ondersteunen (Devogelaer et al., 2013; Paths 2050, g.d.). Hernieuwbare energiebronnen hebben nog steeds slechts een klein aandeel in het energieverbruik van de Vlaamse huishoudens voor verwarming ("Analyse van het energieverbruik van huishoudens in België in 2020", 2022). Het betreft biomassa (hout en pellets) (6%), zonnewarmte (0,3%) en omgevingswarmte, via warmtepompen en geothermie (1%).

Vooral in gemeenten met een welvarende bevolking is er een sterke toename van het aantal zonnepanelen, maar dit vertaalt zich niet in een hoger aandeel duurzame elektriciteit omdat het verbruik toeneemt.

Voorbeeldrol opnemen

De Provinciebesturen investeerden de afgelopen jaren in het duurzaam opwekken van energie, voornamelijk via zonnepanelen. Provincie Oost-Vlaanderen spant de kroon qua geïnstalleerde capaciteit. Sinds 2015 daalde het energieverbruik ook in 4 van de 5 Provinciebesturen. De grootste daling zagen we bij de Provincie Vlaams-Brabant met 15%. In het coronajaar 2020 was de daling nog sterker, maar deze energiebesparing werd voor een stuk ongedaan gemaakt in 2021.

SDG 7 in de praktijk

Gemeente-overschrijdend werken aan duurzame energieconsumptie

Sinds 2020 zetten de gemeenten **Berlaar, Bornem, Duffel, Puurs-Sint-Amands, Sint-Katelijne-Waver en Willebroek** via een **intergemeentelijk klimaatproject** in op thermografie, uitgevoerd door het regionaal samenwerkingsverband IGEMO. Met een warmtebeeldcamera wordt het warmteverlies van woningen in kaart gebracht. Deze techniek is een sterke visuele trigger die inwoners niet alleen sensibiliseert, maar ook aanzet om hun woning energiezuiniger te maken. Bewoners die een scan ontvangen, krijgen een rapport met advies en indien gewenst verdere opvolging van een renovatiecoach. Het project resulteerde tot nog toe in een besparing van 200 kg CO₂ per jaar. Liefst 81% van de betrokken huishoudens gaf aan geïnspireerd te zijn om energetisch te renoveren, in de eerste plaats omwille van de energiefactuur (45%), maar ook om

de impact op het klimaat te verminderen (23%). Bij het afbakenen van de actiewijken wordt vooral gekeken naar de ouderdom van de woningen, maar er wordt ook een balans gezocht tussen buurten met meer energiearmoede en buurten waar er kapitaal is om te renoveren. Scholen en vrijwilligers gaan, na een opleiding, mee de straat op om de thermoscans te maken. Zij worden ook betrokken om scans te maken van scholen en eigen woningen, en om kennis over te dragen aan de gemeenschap via onder andere infomomenten.

Meer info over het Europese project 'Stronghouse' en hoe de praktijk van IGEMO daarin kadert

Verminderen CO₂-uitstoot via warmtenet

Nog in Antwerpen, in de gemeenten **Berchem, Edegem en Mortsel**, wordt de CO₂-uitstoot van gebouwen teruggedrongen via een warmtenet. 'Warmte Verzilverd' is een samenwerking tussen energiecoöperaties en technische experts, die restwarmte van de industriële site van Agfa-Gevaert tot bij woningen en ondernemingen brengt. Via een ondergrondse circulatieleiding kan deze restwarmte de ruimtes, het sanitair en water van de aangesloten gebouwen verwarmen, in plaats van bijvoorbeeld een verwarmingsketel. De installatie is actief sinds 2021 en leverde in het eerste jaar een CO₂-besparing van 920 ton op. De betrokken gemeenten onderzoeken momenteel of ze woningen en appartementen van de sociale huisvestingsmaatschappij in de omgeving van de projectzone op korte termijn kunnen aansluiten.

SDG 8: Eerlijk werk en economische groei

Veilige werkomstandigheden garanderen, arbeidsrechten beschermen, jeugdwerkloosheid terugdringen, ondernemerschap stimuleren en slavernij, dwangarbeid en kinderarbeid uitroeien zijn belangrijke actieterreinen van SDG 8. Ook duurzaam toerisme dat streekproducten en de lokale cultuur promoot en jobs creëert, valt onder deze doelstelling.

De grootste hefboomen voor economische groei en werkgelegenheid liggen op Vlaams en federaal niveau. Toch kunnen lokale en provinciale besturen de regie opnemen door partners binnen en buiten hun grenzen samen te brengen en aan te sturen. Als facilitator nemen ze eigen initiatieven die het ondernemingsvriendelijk klimaat verhogen, zoals het verlenen van of toeleiden naar subsidies of de inrichting van een ondernemingsloket. Door in te zetten op lokale diensteneconomie en sociale economie verhogen (boven)lokale besturen de tewerkstellingsplaatsen in eigen streek en dragen ze tegelijkertijd bij aan het principe Leave No One Behind. Ook in het eigen personeelsbeleid en aankoopbeleid kunnen ze een belangrijke voorbeeldrol opnemen en sturen via bijvoorbeeld ecologische en sociale criteria in het vergunningenbeleid.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 8	
Eerlijk werk en economische groei	↑
Tewerkstelling	↑
Werkzaamheidsgraad 20-64 jarigen	↑
Werkzaamheidsgraad vrouwen	↑
Werkzaamheidsgraad ouderen (50-64 jarigen)	↑
Werkzaamheidsgraad niet-Belgen, EU	↑
Werkzaamheidsgraad niet-Belgen, niet-EU	↑
Werkloosheid	↑
Werkzoekendegraad vrouwen	↑
Werkzoekendegraad jongeren (20-24 jarigen)	↑
Werkzoekendegraad ouderen (55-64 jarigen)	↓
Langdurige werkloosheidsgraad	↓
Laaggeschoolde werkloosheidsgraad	↑
Circulaire en Sociale Economie	↑
Doelgroepmedewerkers in tewerkstelling sociale economie	↑
Tewerkstelling: ratio circulaire jobs	/
Groei	↑
Netto groeiratio ondernemingen	↑
Bruto toegevoegde waarde per capita	↑

Vooruitgang voor alle Vlaamse gemeenten sinds 2014

De afgelopen 8 jaar gingen zo goed als alle Vlaamse gemeenten vooruit op de indicatoren rond werkzaamheid, werkloosheid, economische groei en circulaire en sociale economie. Vooral gemeenten met een jongere en grotere bevolking zijn de sterkste stijgers.

Het is voornamelijk de stijging in werkzaamheidsgraad die de vooruitgang verklaart. Als we de Vlaamse data vergelijken met de **internationale indicator die de verhouding werkgelegenheid-bevolking weergeeft**, dan zien we dat meer dan 9 op 10 Vlaamse gemeenten een werkzaamheidsgraad boven de 70,8% hebben, waarbij SDSN zegt dat de doelstelling vervuld is (categorie 'SDG behaald'). Bijna de helft van de gemeenten (46%) haalt ook al de lange termijn doelstelling van 77,8%.

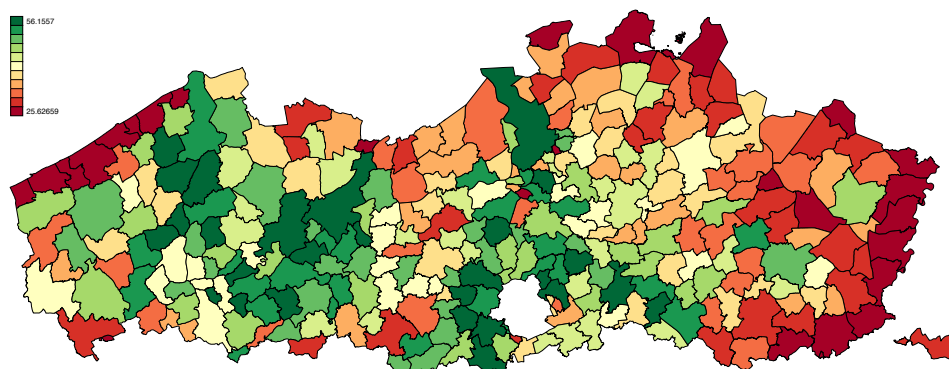
Een tweede verklaring voor de algemene vooruitgang is de toegenomen economische groei. Op dat vlak blijft echter een 10% van de Vlaamse gemeenten achter, terwijl we op het vlak van werkzaamheidsgraad een bijna universele verbetering zien.

De verschillende Vlaamse gemeenten groeien ook naar elkaar toe. Diegene met de laagste scores in 2014 hadden sindsdien de hoogste toename, waardoor de verschillen tussen de gemeenten kleiner zijn geworden. Deze convergentie is vooral te danken aan de vooruitgang in werkzaamheidsgraad en economische groei.

Verschillende motoren

Vooral de gemeenten rond de as Brugge, Gent en Brussel zijn koplopers bij SDG 8. De verklaring hiervoor hangt af van het type gemeente:

- Gemeenten met een grotere bevolking scoren vooral hoog op indicatoren rond circulaire economie en groei.
- Gemeenten met een jonge en rijkere bevolking doen het vooral goed qua werkzaamheidsgraad en (het gebrek aan) werkloosheid.

SDG score voor eerlijke werk en economische groei

Een opvallende vaststelling hierbij is het toenemend verschil tussen gemeenten met betrekking tot circulaire en sociale economie. Dat heeft te maken met het aantal doelgroepmedewerkers die worden tewerkgesteld in de sociale economie. In Vlaanderen worden deze mensen met een arbeidsbeperking of een afstand tot de arbeidsmarkt voornamelijk tewerkgesteld in de steden en gemeenten met een grotere bevolking. Dit in tegenstelling tot gemeenten met een welvarendere bevolking, waar minder van deze doelgroepmedewerkers tewerk worden gesteld.

Langdurig werkzoekenden en jongeren betrekken als collectieve uitdaging

Er zijn een aantal hoopgevende trends voor het Leave No One Behind principe voor SDG 8. Zo zijn vrouwen en jongeren de afgelopen jaren steeds minder oververtegenwoordigd in de werkloosheidsgraad.

Toch blijft het bereiken van doelgroepen een belangrijke en gedeelde uitdaging voor de Vlaamse steden en gemeenten. Als we bijvoorbeeld de werkloosheidsgraad van jongeren vergelijken met de **internationale SDG indicator 'NEET'** (youth Not in Employment, Education or Training), stellen we vast dat slechts één derde van de gemeenten de vooropgestelde grens (8,10%) haalt in 2021. Maar vooral de langdurige werkloosheid is een onrustwekkende trend. In minder dan 10 gemeenten is de langdurige werkloosheid erop verbeterd.

Hasselt Week van de Duurzame Gemeente 2022 © Stad Hasselt

SDG 8 in de praktijk

Matchmaking met de sociale economie

Eerlijk werk betekent ook de arbeidsmarkt voor iedereen toegankelijk maken. Via de sociale economie worden jobkansen geboden aan personen die een grote afstand vertonen tot die arbeidsmarkt. De Provincie **Vlaams-Brabant** ontwikkelde een digitale matchmaking tool om het potentieel van de sociale economie beter bekend te maken bij reguliere bedrijven. [Doeners.be](#) geeft een overzicht van alle diensten die sociale economie bedrijven te bieden hebben aan reguliere bedrijven en aan overheden. Bedrijven en overheden kunnen zo makkelijk zoeken naar een partner uit de sociale economie.

De getuigenissen op de website zelf illustreren het potentieel. Zo vertelt de stad Halle over het project om tijdens het carnavalsweekend met herbruikbare bekertjes te werken. Het reinigen, drogen en tellen van het grootste deel van de bekertjes werd dankzij [Doeners.be](#) toegewezen aan AMAB vzw, een sociaal maatwerkbedrijf gericht op de maatschappelijke en professionele integratie van gehandicapten of kansarmen.

Ondertussen stapten alle Vlaamse Provincies mee in het doeners verhaal en zijn 312 sociale economie organisaties geregistreerd. Er bestaat intussen ook een [Doeners LinkedIn-pagina](#).

Sociale economie verlicht werkdruk in de woonzorg

Het project '[Tea for Two](#)', dat steun krijgt van het Europees Sociaal Fonds, zoekt oplossingen voor de werkdruk binnen de woonzorg door inzet van medewerkers uit de sociale economie. In gemeente **Balen** resulteerde deelname aan dit project in een langdurige samenwerking tussen lokaal maatwerkbedrijf De Sprong en woonzorgcentrum (WZC) Ter Vest. Zoals vele maatwerkbedrijven had De Sprong nog geen werking gericht op zorg. Toch slaagde het project erin de brug te leggen tussen de kwaliteiten van lokale kansengroepen enerzijds en de noden van de medewerkers van het WZC anderzijds. Zo ontwikkelden betrokken partners in co-creatie een gepast takenpakket, kregen medewerkers van het WZC en van de sociale economie vorming, en werd er voldoende tijd genomen voor opstartperiodes en feedback. De medewerkers uit het maatwerkbedrijf evolueerden van groenmedewerker in de tuin van het WZC naar logistiek medewerker in het gebouw om ten slotte taken dichtbij de bewoners op te nemen, als huisvader of in de kamerzorg. De Balense partners willen de komende jaren verdergaan met deze vorm van jobcrafting die voor hen beiden een winsituatie is: het maatwerkbedrijf kan haar werknemers meer diverse activiteiten bieden, en in het WZC gaat de kwaliteit van de zorg erop vooruit omdat iedereen meer tijd krijgt voor zijn of haar kerntaken.

SDG 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

Een sterke economie en maatschappelijk welzijn steunen op een degelijke en veerkrachtige infrastructuur. Internet voor iedereen, onderzoek & ontwikkeling en een duurzame industrie zijn belangrijke actieterreinen van deze doelstelling.

Provinciebesturen zorgen er vanuit diverse hoeken mee voor dat er steeds duurzamer aan landbouw (SDG 2) en industrie wordt gedaan. Dat doen ze via het vergunningenbeleid en door kennis te ontwikkelen en te delen. De Vlaamse Provincies stimuleren een duurzame economie, met innovatiesubsidies, netwerkvorming en door ruimte te geven aan innovatieve starters in bijvoorbeeld de gezondheidszorg. Daarnaast zetten Provincies in op investeringen voor infrastructuur zoals fietswegen, bedrijventerreinen, Provinciedomeinen, enzovoort.

Lokale besturen staan in Vlaanderen in voor ongeveer de helft van de overheidsinvesteringen in infrastructuur. Ze spelen dan ook een belangrijke rol in de voorziening en het onderhoud van infrastructuur voor mobiliteit, energie, ICT, onderwijs, sport, cultuur, gezondheidszorg, (sociale) huisvesting, riolering, industrie, enzovoort. Naast investeringen, is een slimme organisatie en verbinding van deze infrastructuur onontbeerlijk om vooruitgang te boeken op andere SDG's (denk aan leegstandsbeleid, duurzaam ruimtegebruik, toekomstbestendige handelskernen, gedeeld gebruik van infrastructuur, slimme fietspaden, slimme parkings, slimme sturing van energiesystemen, ...).

Overzicht thema's en indicatoren SDG 9

Industrie, Innovatie en Infrastructuur	↑
Kennisintensieve economie	↑
Aandeel zelfstandigen in kennisintensieve dienstensectoren en hoog en medium hoogtechnologische industrie	↑
Het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren op het totale aantal werknemers werkzaam in de stad/gemeente	↓
Infrastructuur	↑
Internetaansluiting in de woning	↑
Bezette oppervlakte bedrijventerreinen t.a.v. totale oppervlakte bedrijventerreinen	↑

Centrumsteden belangrijke motor van kennisintensieve economie, maar landelijke gemeenten maken een inhaalbeweging

De Vlaamse economie is in toenemende mate kennisintensief. De sterkste economische groei wordt gerealiseerd in hoogtechnologische bedrijven en kennisintensieve diensten, zoals opleiding, communicatie en informatica.

In het algemeen scoren centrumsteden en gemeenten met een grotere bevolking sterker op deze indicator. Bij steden komt dat voornamelijk omdat er meer zelfstandigen zijn in de kennisintensieve economie dan in meer landelijke gemeenten. Daarnaast is er een samenhang tussen enerzijds een hoger mediaan inkomen en een jongere bevolking en anderzijds een kennisintensieve economie.

Steden en gemeenten met een grotere bevolking gingen er minder sterk op vooruit sinds 2014. Gemeenten met een welvarender, jongere of oudere bevolking gaan wel sterk vooruit met betrekking tot zelfstandigen in kennisintensieve economie en maken zo een inhaalbeweging.

Vlaanderen scoort goed met betrekking tot internetaansluiting in huis

Het **gebruik van het internet is een belangrijke internationale indicator**. Voor Vlaanderen liggen de cijfers hier zeer hoog: gemiddeld heeft 97% van de inwoners aansluiting tot internet.

Toch heeft het mediaan inkomen (en dus hoe welvarend de inwoners zijn) een impact op het al dan niet hebben van een internetaansluiting in de woning. Een ander voor de hand liggend feit: bij steden en gemeenten met een jongere bevolking ligt het aantal internetaansluitingen hoger dan in gemeenten met een oudere bevolking.

Steden en gemeenten groeien ook naar elkaar toe: zij die eerder goed scoorden (steden en gemeenten met een welvarender bevolking) groeien minder, besturen met meer ouderen groeien sterker.

SDG 9 in de praktijk

Innovatie stimuleren via logistieke testruimte

Innovatie binnen de logistiek gaat ontzettend hard. Voor bedrijven is het daarbij vrijwel onmogelijk om objectieve – niet-commerciële – informatie te krijgen over de verschillende logistieke mogelijkheden die de markt biedt. Na implementatie van een nieuw logistiek proces komt een bedrijf bovendien vaak voor onvoorzien problemen te staan. Met 'Fabriek Logistiek', de eerste logistieke testruimte in België, biedt de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij (POM) Oost-Vlaanderen hierbij een oplossing.

Het praktische testcentrum brengt logistieke toepassingen en technologieën, kennis en ervaring, theorie en expertise samen. Je legt je logistieke vragen en problemen voor én probeert de bestaande oplossingen zelf uit, ongestoord en volledig afgeschermd in een realistische en bedrijfsveilige omgeving.

Zowel KMO's als bedrijven kunnen in het testcentrum op zoek gaan naar oplossingen voor hun logistieke problemen. Aanbieders van innovatieve warehouseproducten stellen er hun logistieke oplossing, technologie, hardware of software ter beschikking voor test, training en opleiding; opleidingsverstrekkers krijgen er toegang tot de meest moderne technologie en onderzoekers kunnen er hun nieuw product uittesten.

Het concept is simpel. Je huurt één of meerdere ruimtes op dagbasis of langer, die je modulair kan inrichten. Deze ruimtes zijn voorzien van procestechnieken voor alle onderdelen van warehousing: ontvangst, opslag en verzending. Je test er zelf uit of een nieuwe technologie of procesaanpassing bruikbaar is en de verwachte meerwaarde genereert. Je configureert een tijdelijk testplatform naar eigen behoefte en voert alle tests uit met eigen goederen en eigen personeel. Op die manier ervaar je zo realistisch mogelijk de bruikbaarheid van een nieuw concept. Fabriek Logistiek stimuleert en faciliteert op deze manier innovatie binnen de logistieke sector.

Toekomstbestendige bedrijvigheid: verweven in de stadskern

Een site aan de rand van Turnhout die van oudsher een bedrijfsactiviteit kende – van ijzergieterij tot postsorteercentrum – stond sinds 2010 leeg. Omwille van de historische economische functie, maar evenzeer omwille van de gunstige ligging op het vlak van mobiliteit en de nabijheid van het kanaal, wilde het stadsbestuur vermijden dat er op deze locatie een monofunctionele woonontwikkeling zou komen. Samen met de eigenaar van de site, Bpost, en met projectmiddelen van het Vlaams Kenniscentrum, VLAIO en de VVSG, ging stad Turnhout op zoek naar een nieuwe invulling waarbij ruimte voor bedrijvigheid behouden zou blijven en tegelijkertijd noden van buurtbewoners uit de (dichtbevolkte) wijk beantwoord zouden worden. Buurtbewoners konden input geven aan het begin van het traject, maar ook later bij de voorstelling van mogelijke scenario's en bij het aanpassen van de mobiliteitssituatie. Uiteindelijk werd in het gebouw een boulderhal met horeca geopend. Deze activiteit is sportief, buurtgericht, verweefbaar met andere economische activiteiten en heeft regionale uitstraling. Om te anticiperen op toekomstige herontwikkelingen, legde de stad enkele stedenbouwkundige randvoorwaarden vast zoals het begrenzen van woonfunctie op de volledige site tot maximum 60%, een verbod op detailhandel en monofunctionele kantoorontwikkeling, en behoud van het buurtpark.

[Meer info over het project 'van leegstand naar verweven werklocaties' in Turnhout](#)

SDG 10: Ongelijkheid verminderen

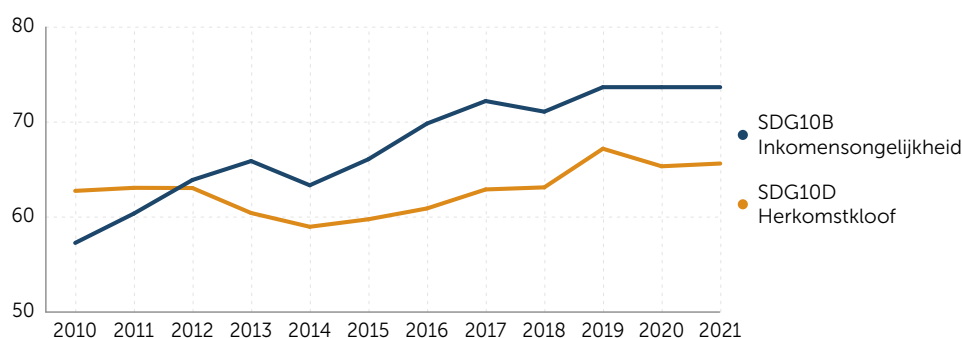
We moeten de ongelijkheid in en tussen landen terugdringen. Belangrijke hefboomen voor structurele hervormingen, bijvoorbeeld op vlak van waardige inkomens, sociale bescherming en veilige en verantwoorde migratie, liggen op federaal, Europees en internationaal niveau. Lokale en provinciale besturen spelen een belangrijk rol in het bevorderen van inclusie en gelijke kansen, door in te zetten op drie grote pijlers. Een toegankelijke dienstverlening voor kwetsbare groepen en minderheden zorgt ervoor dat we niemand achterlaten. Mogelijke actiedomeinen hierin zijn inburgerings- en integratiebeleid, inclusieve communicatie, e-inclusie en toegankelijke gebouwen en openbare ruimte. Een tweede pijler is het actief ingaan tegen discriminatie, onder andere door via correspondentietesten discriminerend gedrag op de regionale huur- of arbeidsmarkt in kaart te brengen en te remediëren. Decentrale besturen moeten ten slotte een inclusieve werkgever zijn, die een toegankelijk aanwervingsbeleid voert - bijvoorbeeld via toegankelijk taalgebruik in vacatures en diversifiëring in rekruteringskanalen - en die discriminatie en onbewuste uitsluitingsmechanismes op de werkvloer wegwerkt.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 10

Ongelijkheid verminderen	↑
Houding tegenover diversiteit	↑
Inkomensongelijkheid	↑
Discriminatie (seksuele geaardheid, herkomst, fysieke of mentale beperking)	/
Herkomstkloof in tewerkstelling	↑
Herkomstkloof in de werkzaamheid	↑
Herkomstkloof in de langdurige werkloosheid	↓

Gemeenten dringen ongelijkheid terug

We zien in Vlaanderen een verbetering in het terugdringen van de ongelijkheid. Dit is vooral te danken aan het verkleinen van de herkomstkloof in de tewerkstelling⁹ en het terugdringen van de inkomensongelijkheid. Qua inkomensongelijkheid gaan alle gemeenten, met uitzondering van één, er sterk op vooruit. Onderstaande figuur geeft de scores weer. Een hogere score betekent een verbetering (en dus daling) in de inkomensongelijkheid en herkomstkloof.

Figuur 8: Evolutie in inkomensongelijkheid en herkomstkloof

⁹ De herkomstkloof is het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en de werkzaamheidsgraad van personen van niet-EU-herkomst.

Verschillen tussen gemeenten qua herkomstkloof in tewerkstelling nemen af

In 2021 lag de werkzaamheidsgraad in Vlaanderen bij de personen van Belgische herkomst op 78%. Dat is ruim 12 procentpunten hoger dan bij personen met een EU-herkomst en 21 procentpunten hoger dan bij personen met een niet-EU-herkomst. Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU14-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in het Vlaamse Gewest. Enkel in België in zijn geheel, Spanje, Griekenland en Frankrijk ligt de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU lager (Jacques et al, 2022). Bepaalde elementen die deze slechte scores verklaren zijn onder andere de zeer strikte taalvereisten vanuit de Vlaamse overheid die divers aanwerven en het invullen van openstaande vacatures bemoeilijken (De Cuyper et al., 2019) en lange en logge procedures bij NARIC Vlaanderen inzake erkenning en gelijkstelling van buitenlandse diploma's (Een efficiënte en toegankelijke erkenning van buitenlandse studiebewijzen, 2020).

De herkomstkloof is het grootst in de centrumsteden, maar het verschil met de andere Vlaamse gemeenten daalde wel. Op het vlak van langdurige werkloosheid scoren centrumsteden dan weer beter. Het aandeel langdurige werklozen met niet-EU-herkomst is er kleiner ten opzichte van het aandeel langdurige werklozen met niet-EU-herkomst in landelijke gemeenten.

Centrumsteden proberen discriminatie aan te pakken

Hoe groter het inwonersaantal van een stad of gemeente, hoe meer discriminatie er wordt ervaren. Dit geldt voor alle vormen van discriminatie: zowel op het vlak van een fysieke of mentale beperking, de afkomst en de seksuele geaardheid. We moeten wel nuanceren. Onderzoek toont aan dat enkel kijken naar het percentage dat zich gediscrimineerd voelt een vertekend beeld geeft omdat je enerzijds mensen hebt die zich gediscrimineerd voelen en het niet zijn, en anderzijds heb je mensen die niet weten dat ze gediscrimineerd worden en het wel degelijk zijn (Baert et al., 2020).

8 op 13 centrumsteden scoren zeer slecht op alle drie de genoemde aspecten van discriminatie. Toch proberen steden hier iets aan te doen. Het **aantal sportclubs en verenigingen dat een specifiek beleid voert voor kansengroepen** ligt hoger in centrumsteden en gemeenten met een grotere bevolking. Het lijkt er dus op dat steden en gemeenten met meer discriminatie meer programma's opzetten om dit tegen te gaan. Verschillende centrumsteden doen ook correspondentietesten op de huurmarkt om discriminerend gedrag te onderzoeken en efficiënt werk te kunnen maken van een antidiscriminatiebeleid.

Het zijn ook vooral de centrumsteden waar een **hoger aandeel van de gemeentelijke personeelsleden een niet-Belgische herkomst heeft**. In Antwerpen gaat dit over 31% in 2019, in Gent over 16%. We zien hierbij ook grote regionale verschillen. Zo is er ook in Limburgse gemeenten een groter deel van het personeelsbestand van niet-Belgische herkomst, terwijl dit in West-Vlaanderen en de Vlaamse Ardennen heel beperkt is.

Gemeenten met een jongere en welvarende bevolking staan positiever ten opzichte van diversiteit

We zien dat in steden en gemeenten met een hoger mediaan inkomen en jongere bevolking de inwoners een positievere houding hebben tegenover diversiteit. Diezelfde gemeenten worden eveneens gekenmerkt door minder inkomensongelijkheid.

Ook op provinciaal niveau is dit effect zichtbaar: provincies die sterk scoren op houding tegenover diversiteit, scoren beter op inkomensongelijkheid, en vice versa.

SDG 10 in de praktijk

Springplank voor divers talent

In 2018 en 2019 liep in Genk het project 'Springplank voor divers talent', een innovatief HR-project dat hoog opgeleide anderstaligen en hoger opgeleiden van niet-Belgische origine meer kansen geeft op de arbeidsmarkt én de diversiteit in de eigen (hogere) rangen vergroot. Sinds de jaren '90 heeft Genk aandacht voor diversiteit binnen het personeelsbestand. Tweejaarlijks wordt dit gemonitord, met aandacht voor man-/vrouwverhoudingen, leeftijd en etnische diversiteit. Op dit moment heeft één derde van de werknemers een migratieachtergrond, het hoogste percentage van alle Vlaamse centrumsteden. De monitoring duidt wel aan dat deze diversiteit afneemt naarmate je hoger in de organisatie gaat. 'Springplank voor divers talent' wil hierop een antwoord bieden. Het project biedt de doelgroep een job aan op een hoger niveau, die aansluit bij hun studie of vakgebied en dit voor maximaal zes maanden. Het voordeel is dubbel: ze doen relevante werkervaring op

én ze leren de organisatie van binnenuit kennen. Willen ze daarna doorstromen naar een vaste job binnen het bestuur, dan kunnen ze beter gewapend deelnemen aan de selectieproeven. Een aanzienlijk deel van de springplankers vond na het project een job, bij de stad of elders.

Drempelmeter

Niet enkel solliciteren bij het lokaal bestuur maar even goed het algemeen gebruikmaken van diensten van lokale verenigingen, wordt door sommige burgers als een drempel ervaren. Stad Hasselt ontwikkelde hiertoe de 'drempelmeter': een tool om na te gaan hoe toegankelijk jouw organisatie of vereniging is voor een divers publiek. De drempelmeter bestaat uit een vragenlijst – gescreend op toegankelijk taalgebruik – en een materialenbox met literatuur. De stad voorziet ondersteuning bij het invullen van de vragenlijst en het bespreken van de resultaten, en biedt ook een coachingtraject aan voor Hasseltse organisaties die vervolgens verdere stappen willen ondernemen. De drempelmeter focust niet alleen op personen met een migratieachtergrond, maar kadert in een breder diversiteitsbeleid.

© Stefan De Wickere

SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen

Deze doelstelling spreekt lokale besturen rechtstreeks aan op hun rol in de Agenda 2030 en heeft **dwarsverbanden met alle andere SDG's**. Belangrijke actieterrainen zijn toegang tot kwalitatieve en betaalbare huisvesting en basisvoorzieningen, groene en openbare ruimtes, bescherming van cultureel en natuurlijk erfgoed, duurzame en betaalbare mobiliteit, het terugdringen van stedelijke emissies van broeikasgassen en duurzaam afvalbeheer. Plattelandsgemeenten hebben een aantal specifieke uitdagingen, zoals het leefbaar houden van de dorpskern, het vrijwaren van open ruimte en het voorzien van een goede verbinding met steden. De Provincies zorgen via financiering van en begeleiding bij LEADER-projecten voor een bottom-up ontwikkeling van het platteland via diversificatie van de plattelandseconomie en verbetering van de leefkwaliteit van het gebied. In Vlaanderen zien we dat vrije tijd ook bijdraagt aan duurzame steden en gemeenschappen. Lokale en provinciale besturen creëren via vrijetijdsinfrastructuur een verbindende derde plek, naast 'thuis' en de 'werkcontext'. Effectief inzetten op SDG 11 betekent lokaal ook vooruitgang boeken op onder andere SDG's 1 en 10 (bijvoorbeeld door sociale woningen te voorzien, inclusieve woonvormen voor nieuwkomers tot stand te brengen, sociale tarieven voor mobiliteitsvoorzieningen en vrijetijdsaanbod te implementeren), SDG 7 (bijvoorbeeld door renovatie-advies en elektrische laadpalen te voorzien), SDG's 3 en 13 (bijvoorbeeld door acties te ondernemen om luchtkwaliteit te verbeteren) en SDG 15 (bijvoorbeeld via handhaving van zwerfvuil en sluikstorten en invoering van een vuilnisbakken- en veegplan).

Overzicht thema's en indicatoren SDG 11	
Duurzame steden en gemeenschappen	↑
Duurzame verplaatsingen	↑
Duurzame verplaatsingen naar het werk of school	↓
Duurzame verplaatsingen voor korte afstanden	↑
Aanbod duurzaam vervoer	↑
Tevredenheid over staat van voetpaden	↓
Veilig fietsen	↓
Veilig naar school	↑
Verkeersveiligheid fietsers	↓
Fietsinfrastructuur	↓
Personenwagens	↑
Voldoende deelsystemen	/
Beschikbaarheid deelwagens	/
Ecoscore wagenpark	↑
Aandeel geregistreerde wagens hybride of op elektriciteit	↑
Aantal personenwagens per 100 huishoudens	↓
Netheid en overlast	↓
Cultuur en vrije tijd	↓
Tevredenheid over culturele faciliteiten	↓
Vrijetijdsaanbod: aantal ingevoerde vrijetijdsactiviteiten per 1000 inwoners (alle types)	↓
Tevredenheid over bibliotheekvoorzieningen	/
Erfgoedorganisaties- en instellingen	/
Tevredenheid recreatievoorzieningen	↑
Recreatie voor de jeugd	↑
Geschikte plekken jeugd	↑
Tevredenheid jongerenvoorzieningen	↑
Tevredenheid veilig spelen	↑
Voldoende activiteiten kinderen en jongeren	↑
Betaalbaar wonen	↓
Betaalbaarheid van het wonen (Woonquote)	↓
Tevredenheid over de woning	↓
Aantal ongeschikt verklaringen	↓
Duurzaamheid woning	↑
Luchtkwaliteit	↑
Groen in de gemeente	↓
Wijkgroen	↓
Tevredenheid groen in de buurt	↑

9 op 10 gemeenten ging er sinds 2014 op vooruit

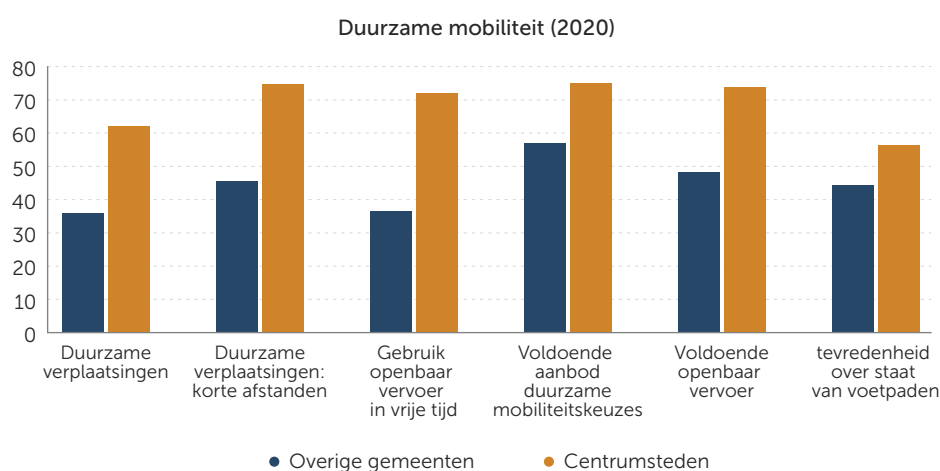
Vlaamse steden en gemeenten scoren goed op SDG 11. De belangrijkste verbetering zien we bij de indicatoren rond duurzaam persoonlijk transport (thema personenwagens), dicht gevolgd door indicatoren rond duurzaamheid van de woning. Er wordt dus steeds meer ingezet op en gekozen voor deelsystemen, ecologischere wagens en voor duurzame, energiebesparende en energie-efficiënte materialen in de woning (bijvoorbeeld zonnepanelen, betere isolatie en groendaken). Ook de tevredenheid over groen in de buurt ging erop vooruit.

De meeste gemeenten (5 op 6) gingen ook vooruit op de indicatoren die recreatiemogelijkheden voor de jeugd in kaart brengen.

Centrumsteden en grotere gemeenten koplopers op vlak van duurzame mobiliteit

We zien dat contextfactoren een belangrijke invloed uitoefenen op hoe gemeenten het doen voor SDG 11. Gemeenten met een grotere bevolking en centrumsteden scoren beter op de indicatoren die verband houden met mobiliteit zoals duurzame verplaatsingen, veilig fietsen en minder vervuiling door personenwagens.

De tevredenheid over het openbaar vervoer ligt ook duidelijk hoger in en rond de grote steden dan in andere gemeenten, maar ook in gemeenten langsheen de grote treinverbindingen Brugge-Gent-Brussel-Hasselt-Genk, Brugge-Kortrijk en langsheen het traject van de kusttram. Opvallend is dat er wel een dalende trend zit in de tevredenheid over het openbaar vervoer in de centrumsteden.

Groeiende duurzaamheid van de woningen

In alle gemeenten zien we meer duurzame woningen. Zo is er meer aandacht voor duurzame, energiebesparende en energie-efficiënte materialen in de woning (bijvoorbeeld zonnepanelen, betere isolatie en groendaken). Vooral bij steden en gemeenten met een welvarende bevolking en met een jongere bevolking is er een sterke toename. De centrumsteden doen het echter slecht op vlak van isolatie van buitenmuren, het gebruik van regenwater, zonneboilers en zonnepanelen. Alleen voor groendaken scoren ze beter.

Ondanks de algemene positieve trend ligt de vergunningsplichtige renovatiegraad met 0,6% van het woningenpark en de geschatte totale renovatiegraad van 2,5% van de Vlaamse woningmarkt nog steeds beduidend lager dan het streefcijfer van 3% diepgaande renovaties dat Vlaanderen hanteert in haar langetermijn-renovatiestrategie. Gezien vele gezinnen niet de financiële mogelijkheden hebben om in één sprong de totaalrenovatie aan te pakken, zal de renovatiegraad gefaseerd dus nog hoger dan die 3% liggen (Vermeiren, 2021).

De betaalbaarheid van wonen staat duidelijk onder druk. Zo geeft in 83 gemeenten meer dan de helft van de inwoners één derde van het beschikbare inkomen uit aan huur of afbetaling van de lening (in 2020). Vooral in steden en gemeenten met een grotere bevolking betalen inwoners meer voor huizen, zijn inwoners minder tevreden over de woonkwaliteit en zijn er relatief veel ongeschikt- en onbewoonbaarverklaringen. De

prijs-inkomensratio verslechtert ook in alle centrumsteden. Slechts in 1 op 6 van de Vlaamse gemeenten werden woningen betaalbaarder in verhouding tot het inkomen.

Corona woog op de vrijetijdsbeleving

2 op 3 gemeenten gaan achteruit op de indicatoren rond cultuur en vrije tijd. Hier speelt waarschijnlijk het effect van de coronapandemie. Zo was eind 2020 64% van de inwoners tevreden over de culturele voorzieningen in de gemeente. Dat aandeel is beduidend kleiner dan de voorgaande bevraging in de Gemeente-Stadsmonitor drie jaar eerder, toen nog 72% tevreden was. Een kanttekening daarbij is dat uit herhaald **tevredenheidsonderzoek bij gebruikers van culturele infrastructuur** blijkt dat zij heel tevreden zijn over het aanbod. Cultuurhuizen en bibliotheken blijken ook een zeer positieve impact te hebben op het welzijn en psychisch welbevinden van hun gebruikers en bezoekers.

De algemene tevredenheid over cultuur en vrije tijd neemt toe naarmate het inwonersaantal groeit. In de centrumsteden is 80% tevreden over het cultuuraanbod, in de kleinste gemeenten is dit 47%. Er zijn echter uitzonderingen op de regel. Zo scoren kleinere gemeenten beter op tevredenheid over de bibliotheek en recreatie voor de jeugd.

Dalende uitstoot, maar luchtkwaliteit in steden blijft een uitdaging

De **uitstoot in Vlaanderen** neemt af. Zo zijn de fijnstofwaarden ($PM_{2,5}$) in 2020 gehalveerd ten opzichte van 2000 en lag de stikstofoxidenwaarde (NO_x) in 2020 bijna 60% onder het niveau van 2000. Vlaanderen haalt daarmee alle Europese emissiedoelstellingen.

Toch zien we verschillen per lokaal bestuur, waarbij de luchtkwaliteit in de steden en gemeenten met een grotere bevolking daalt. In meer dan 1 op 3 gemeenten werd de norm¹⁰ van minstens 1 van de 4 indicatoren voor fijn stof, stikstofdioxide of roet niet gehaald in 2019. Deze groep omvat alle centrumsteden.

¹⁰ Volgens de Europese regelgeving mag voor PM_{10} de dagdrempelwaarde van $50 \mu g/m^3$ maximaal 35 keer per jaar overschreden worden. De WGO-advieswaarde voor het daggemiddelde is lager ($45 \mu g/m^3$) en er wordt aanbevolen om deze maximum 3 dagen per jaar te overschrijden. Voor $PM_{2,5}$ is vooral de regelgeving voor het jaargemiddelde van belang, namelijk maximum $25 \mu g/m^3$ (EU-norm) en $5 \mu g/m^3$ (WGO-advieswaarde).

SDG 11 in de praktijk

Gezond wonen

Met een **woonproject in de wijk 'Debbautshoek'** draagt gemeente **Zelzate** bij aan de mentale en fysieke gezondheid van (kwetsbare) wijkbewoners. Het project zet in op twee aspecten van wonen: de kwaliteit van gebouwen en de kwaliteit van de directe woonomgeving. Er werd een mobiele demowoning ontwikkeld om op een toegankelijke manier met wijkbewoners in gesprek te gaan rond het belang van verluchten en ventileren. Mensen met structurele problemen aan hun woning werden doorverwezen naar Woonwijzer Meetjesland voor verdere begeleiding. Om daarnaast de directe omgeving in te richten voor meer ontmoeting en beweging, werd samen met de

bewoners nagedacht over de herinrichting van onderbenutte plekjes groen, via laagdrempelige participatiemethodieken zoals droombomen, stembrieven, deurportretten en live babbels. Ook de handelaars rond het plein werden actief betrokken bij de herinrichting. Door buurtactiviteiten te organiseren voor verschillende doelgroepen en door met het project zichtbaar aanwezig te zijn in de wijk (onder andere via de oprichting van een ontmoetingshuis), is de impact en dynamiek van het project blijvend. Doordat ook de stuurgroep van het project - inclusief lokale ambtenaren en mandatarissen - blijft samenkomen, worden knelpunten snel aangepakt door het lokaal bestuur.

Energieneutraal wonen

Het aanbod van kleine betaalbare lage-energiewoningen is ontoereikend in Noordwest-Europa. Technieken en bouwpraktijk houden vaak geen rekening met de financiële draagkracht van de bewoners. Met het Interreg North West Europe project 'Housing 4.0 Energy' onderzochten de **Provincies Vlaams-Brabant en**

Antwerpen – samen met 7 internationale partners - hoe je kleinschalige woningen kan bouwen die energieneutraal en toch betaalbaar zijn. In samenwerking met Kamp C (het Centrum voor Duurzaamheid en Innovatie van de Provincie Antwerpen) werden innovatieve technieken en materialen om CO₂-neutraal te bouwen, onderzocht. In het kader van het project werden verschillende kleine (bijna) energieneutrale en CO₂-arme woonunits ontworpen, gebouwd en uitgetest. In Vlaams-Brabant werden zo 6 kleinschalige modelwoningen gebouwd op een voormalige camping in Huldenberg. De woningen zullen verhuurd worden door een sociaal verhuurkantoor.

Lees meer over het project op de website van **Kamp C** of de website van Interreg.

Kolenspoor wordt groen fietsnetwerk

Begin 1900 werd in Limburg het Kolenspoor in gebruik genomen om grondstoffen op een eenvoudige en snelle manier te vervoeren van, naar en tussen de diverse mijnbekkens van Beringen tot en met Maasmechelen – Maaseik. De 70 kilometer lange spoorverbinding loopt als een rode draad door Midden-Limburg. Na de sluiting van de steenkoolmijnen startte een ambitieus reconversieplan voor de regio. De historische mijnsites hebben zich ontwikkeld tot innovatieve hubs (rond cleantech, duurzame energie, design), maar evengoed tot toeristische locaties. De Provincie **Limburg** wil het **Kolenspoor** nu verder ontwikkelen als een innovatief mobiliteitsnetwerk dat ook dient als groen-economisch netwerk én als ruimte om te ontmoeten en beleven, met aandacht voor erfgoed. Hiervoor is integrale samenwerking over beleidsdomeinen heen nodig.

- Mobiliteitsnetwerk: de Provincie zal het Kolenspoor ontwikkelen als een moderne en landschappelijk geïntegreerde fietssnelweg die het bestaande mobiliteitsnetwerk structureert en versterkt. Ook alternatieve vervoersmodi, zoals fietsdeelsystemen, zullen aangeboden worden.
- Groen-economisch netwerk: de Provincie wil clusters van nieuwe economieën realiseren met een focus op "groene" sectoren (denk aan fietsen, cleantech, vrije tijd, water) die waar mogelijk kleinschalig, gediversifieerd, klimaatneutraal, circulair en nabij zijn.
- Ruimte om te ontmoeten en beleven: het Kolenspoor vormt een snoer van boeiende landschappen, waardevolle natuurgebieden en bruisende plaatsen. De Provincie wil de ecologische structuur en ontsnippering versterken. Ook het creëren van eigenaarschap en een gemeenschappelijke identiteit bij lokale bewoners is daarbij belangrijk.

Bij dit alles wordt aandacht geschonken aan de inpassing van het fietsnetwerk in het landschap, zowel op ruimtelijk als ecologisch en cultureel vlak. Zo moet het Kolenspoor ruimtelijke structurerende elementen, zoals de mijnsites, natuurgebieden, beekvalleien, tuin- en woonwijken, met elkaar verbinden. De mijnregio van Beringen tot Maasmechelen wordt zo een verbonden regio en zet het gebied op de kaart als een innovatieve, gastvrije, duurzame regio met internationale uitstraling die opnieuw zijn unieke erfgoed laat beleven.

Investeren in fietsverkeer

Gemeente **Boechout** stelt de noden van de zachte weggebruikers voorop in zoveel mogelijk stedenbouwkundige en mobiliteitsdossiers. Bij de heraanleg van straten, fietsroutes of verkeersknooppunten geven zowel bewoners, politie als de lokale mobiliteitsraad hun insteek of advies. Ook regelmatige snelheidsmetingen en verkeerstellingen voeden het gemeentelijk mobiliteitsbeleid. Deze participatieve aanpak leidde de voorbije jaren tot serieuze investeringen in fietsinfrastructuur – én een stijging van het aantal fietsers. Boechout legde verschillende comfortabele en duidelijk gemarkeerde fietspaden aan, realiseerde vlotte fietsdoorsteken en maximale fietsparkeermogelijkheden, voerde fietsstraten en fietszones in, en investeerde in twee deelfietsssystemen. Bij vergunningen voor woningen of verkavelingen legt het bestuur structureel voorwaarden op rond onder andere slimme doorsteken, drempelloze kruisingen en goten zonder hoogteverschil. Zo waakt de gemeente over de vlotte 'doorwaadbaarheid' van Boechout voor voetgangers en fietsers. Ook het gemeentepersoneel moet mee op de fiets: het gemeentebestuur bouwde haar wagenpark flink af, investeerde in dienstfietsen en werkte een fietsleaseplan uit voor haar personeel.

Ook de Vlaamse Provincies bouwen aan duurzame en innovatieve mobiliteitsvisies waarbij de fiets centraal staat. Ze zijn een belangrijke motor achter de uitbouw van het fietssnelwegennetwerk. De **Provincie Vlaams-Brabant** speelde bijvoorbeeld een sturende én financiële rol bij de aanleg van de fietssnelweg F1 in Zemst. Bij de aanleg van deze fietssnelweg langs de Zenne werd maximaal rekening gehouden met aanpassing in het landschap, water, natuur (bijvoorbeeld nieuwe belevingsplekken) en biodiversiteit (bijvoorbeeld aanleg van een paddentunnel). Om dit netwerk van 2.700 kilometer aan kwaliteitsvolle fietsroutes in heel Vlaanderen vervolgens ook makkelijk te ontsluiten, namen de 5 Provincies het initiatief voor www.fietssnelwegen.be. Deze website biedt de burger alle informatie over alle fietssnelwegen op één plek aan.

Meer info over het fietsbeleid van Boechout

SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie

Telkens we iets eten, drinken, kopen of doen, hebben we ongewild effect op onze leefomgeving, hier of elders. Een duurzaam beheer en efficiënt gebruik van grondstoffen, verontreiniging tegengaan, voedselverspilling indijken en minder afval produceren via preventie en hergebruik zijn de belangrijkste actierreinen van SDG 12.

Lokale en provinciale besturen spelen een cruciale rol in verantwoorde consumptie en productie en hebben hiermee ook een impact op verschillende andere SDG's. Denk maar aan het afvalbeleid, dat in 297 van de 300 Vlaamse steden en gemeenten georganiseerd wordt door afvalintercommunales. Daarnaast kunnen lokale en provinciale besturen ook inzetten op een duurzaam aankoopbeleid, ondersteuning van initiatieven in de circulaire economie, de uitrol van een lokale voedselstrategie of en de promotie van circulariteit in de (momenteel afval- en uitstoot-intensieve) bouwsector.

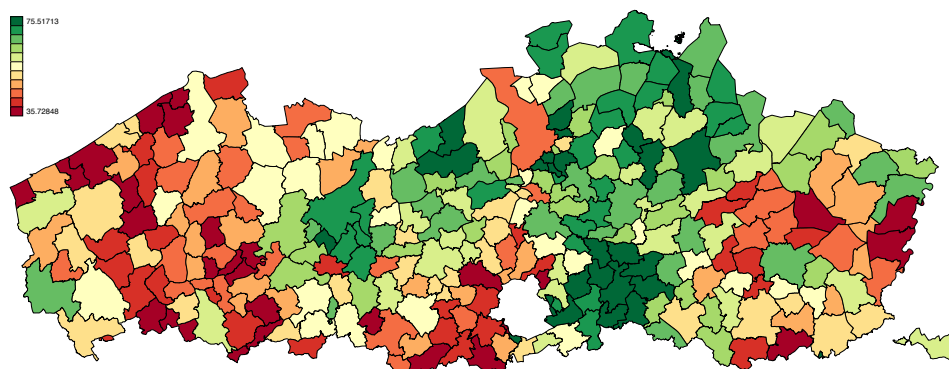
Initiatieven als lokale veggiedagen, repaircafés, materialenbanken, kringloopkrachten, gemeentelijke compostmeesters, sensibilisering over afvalarm winkelen, of samenwerkingen met lokale handelaars om eenmalig plastic te reduceren, bieden op dit moment reeds creatieve lokale antwoorden op de uitdagingen onder SDG 12.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 12

Verantwoorde consumptie en productie	↑
Afval	↑
Totaal afval per inwoner	↑
Restafval per inwoner	↑
Aandeel (%) bestemd voor recyclage	↓
Milieubewust handelen	→
Korte afstanden per fiets	↑
Korte afstanden te voet	↑
Aankoop van plastic beperken	/
Weggoien eten beperken	↑
Producten van eerlijke handel	/

Geografische patronen

De indicatoren voor SDG 12 zijn geclusterd rond de thema's 'afval' en 'milieubewust handelen'. In de corridor Leuven-Turnhout scoren alle gemeenten hoog op beide aspecten. In West-Vlaanderen zien we een concentratie van gemeenten met een lage score.

SDG score voor verantwoorde consumptie en productie

Sterk in recycleren, maar de afvalberg blijft groeien

Bij SDG 11 bespraken we al het afvalbeheer. Voor SDG 12 focussen we op indicatoren gerelateerd aan afvalproductie. Een internationale vergelijking toont aan dat Vlaamse gemeenten erin slagen om de hoeveelheid restafval te beperken. Voor de **SDSN indicator over niet-gerecycleerd gemeentelijk restafval**, zit slechts 1 gemeente zit nog niet in de categorie 'SDG bereikt' en bijna alle gemeenten halen de langetermijndoelstelling (0,6 kilo per dag per inwoner) met een ruime marge. De uitzondering op de regel zijn steden en gemeenten waar meer toeristen overnachten.

De beperkte hoeveelheid restafval toont vooral aan dat er veel gerecycleerd wordt, maar niet dat de totale hoeveelheid afval daalt. Slechts 18 steden en gemeenten zitten op vlak van de **SDSN indicator voor totale hoeveelheid restafval** in de categorie goed (minder dan 1 kilo afval per inwoner per dag) en in 3 op 4 gemeenten is de hoeveelheid zelfs toegenomen sinds 2017. Vooral gemeenten met een jongere bevolking doen het beter qua totale hoeveelheid afval.

Inwoners van de centrumsteden handelen milieubewuster

3 op de 10 Vlamingen leeft sterk milieubewust. Concreet gaat het over inwoners die wekelijks inspanningen doen om het weggooien van eten te beperken (6 op 10), te voet (6 op 10) of met de fiets gaan (de helft) voor korte afstanden, de aankoop van plastic beperken (de helft) en fairtrade producten kopen (2 op 10). Vooral in de 13 centrumsteden zien we dat inwoners hier meer aandacht voor hebben.

SDG 12 in de praktijk

Financiële prikkel om afval te scheiden

In 2019 startte de stad Sint-Niklaas met het inzamelen van restafval via het **diftar-systeem**. De traditionele grijze vuilzakken worden hierbij vervangen door een container met chip die registreert hoeveel en wat voor soort afval elk huishouden aanbiedt. Hoe meer restafval de burger aanbiedt, hoe hoger zijn diftar-aanslagbiljet zal zijn. Deze financiële prikkel moet burgers stimuleren om afval beter gescheiden aan te bieden aan de afvalophaler. Sint-Niklaas stelde vast dat haar inwoners opmerkelijk beter gingen sorteren. Het restafvalcijfer daalde van 172 kg/inwoner in 2018 naar 108 kg/inwoner in 2021, zo goed als de volledige vooropgestelde daling van 40%. Sinds de invoering ziet de stad een sterke stijging van zowel de aangeboden hoeveelheid GFT als PMD. Dat heeft te maken met de uitbreiding van sorteerregels voor groenafval en plastic verpakkingen, maar ook het groter bewustzijn bij de burger om beter te sorteren door het diftar-systeem draagt hieraan bij. Via social media en fysieke infosessies werden burgers uitgebreid geïnformeerd voorafgaand aan de implementatie van de diftar-inzameling. Alle inwoners ontvingen een container om het restafval in aan te bieden. In hoogbouwlocaties werden ondergrondse containers geplaatst. Inwoners die recht hebben op sociale tarieven of die om medische redenen veel afval hebben, krijgen korting op hun aanslagbiljet. Er werd ook gedacht aan burgers met kleine kinderen of andere burgers met veel luierafval; zij kunnen speciale luierszakken aankopen die in de recyclingparken binnengebracht mogen worden.

SDG 13: Klimaatactie

De klimaatverandering treft elk land in elk continent. Daarom dient het beleid maatregelen te voorzien om de CO₂-uitstoot terug te dringen, klimaatrobuuste ruimtelijke ordening te versterken en om wateroverlast, droogte en hittestress tegen te gaan. Ook burgers moeten zich bewust worden van nodige klimaataanpassing, en kwetsbare naties moeten weerbaarder gemaakt worden tegen natuurrampen.

Lokale en provinciale besturen kunnen op al deze domeinen een belangrijke bijdrage leveren, Internationale kaders zoals het Europese burgemeestersconvenant (ondertekend door 98% van de Vlaamse gemeenten) bieden een leidraad voor lokale maatregelen tegen CO₂-uitstoot. Vlaamse gemeenten en de Vlaamse overheid slaan sinds 2021 de handen in elkaar met het Energie- en Klimaatpact, waarbinnen lokale besturen budgetondersteuning krijgen voor inspanningen rond vergroening, energie, mobiliteit en regenwater. Tegen eind 2024 moeten bovendien alle Vlaamse lokale besturen over een hemelwater- en droogteplan beschikken, waarbij ingezet wordt op ontharding, de aanleg van waterdoorlatende verharding, sensibilisering van de bevolking, hergebruik van water en het voorzien van waterbuffers voor droge periodes.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 13	
Klimaatactie	↑
CO ₂ emissies	↑
CO ₂ uitstoot per inwoner	↑
Evolutie in CO ₂ uitstoot	↓
CO ₂ intensiteit huishoudens	↑
CO ₂ intensiteit bedrijven	↑
Afname CO ₂ door hernieuwbare elektriciteit t.a.v. lokale consumptie elektriciteit	↑
Overstromingen en wateroverlast	/
Percentage (%) gebouwen met wateroverlast	/
Percentage (%) gebouwen met overstroming	/
Percentage (%) kwetsbare instellingen met wateroverlast	/
Percentage (%) kwetsbare instellingen met overstroming	/
Hitte en Droogte	/
Percentage (%) hitte getroffen (0-4 en 65+)	/
Percentage (%) Landbouwpercelen met significante droogtestress	/
Percentage (%) Kwetsbare ecotopen met significante droogtestress	/

Dunbevolkte gemeenten scoren beter

Bij klimaatactie bespreken we de indicatoren rond CO₂-emissies, hitte en droogte, wateroverlast en overstromingen. Voor de laatste 2 thema's worden pas sinds 2021 metingen bijgehouden, vandaar de vele indicatoren waarvoor we nog geen voor- of achteruitgang kunnen waarnemen. Algemeen scoren gemeenten met een grotere bevolking lager op SDG 13. Dit is vooral toe te schrijven aan de grotere impact die ze ondervinden door enerzijds overstromingen en wateroverlast en anderzijds hitte en droogte.

CO₂-emissies daalden tussen 2005 en 2020 met 24%

In 2020 was er in het Vlaamse Gewest een daling van 9% broeikasgassen ten opzichte van 2019. Deze sterke daling op 1 jaar tijd komt door de sterke terugval in de transportstromen en in enkele economische activiteiten (onder andere petroleumraffinage) door de COVID-19-pandemie. CO₂ (koolstofdioxide) daalde met 24% tussen 2005 en 2020.

De meeste steden en gemeenten hebben een vermindering van hun CO₂-uitstoot gezien sinds 2014 van gemiddeld 2,6%. Bij 1 op 10 was dit zelfs meer dan 10% vermindering. Anderzijds zagen toch bijna 3 op 10 besturen een toename, waarvan 12 zelfs met meer dan 10%. Het tempo waaraan de uitstoot daalt neemt wel af.

Impact van de wateroverlast groter voor dichtbevolkte gebieden en armere gemeenten

In Vlaanderen veranderen de neerslagpatronen. De piekdebietsen zijn de voorbije decennia toegenomen en ook de kans op overstromingen is gestegen. In sommige gebieden richten die nu al vaker dan één keer in de tien jaar schade aan.

In slechts enkele gemeenten bedreigt overstroming in het huidig klimaat meer dan 5% van de gebouwen, met daarbij naast Antwerpen (6%) vooral enkele kleinere gemeenten als Sint-Martens-Latem (13%), Damme (11%) en Rotselaar (7%). Maar naar 2050 toe kan overstroming ook dreigen voor heel wat woningen in enkele grotere steden als Mechelen (8%) en Dendermonde (11%).

De toename van de overstromingsgebieden is het grootst in vlakkere delen van Vlaanderen waar ze gekoppeld zijn aan de overstroming van voornamelijk grotere waterlopen (zoals langs delen van de Zeeschelde en in de Vlaamse vallei). Vooral de verwachte impact voor steden en gemeenten met een grote bevolkingsdichtheid is groot. Het effect voor de lokale besturen met een grote bevolkingsdichtheid wordt verder versterkt door het percentage kwetsbare instellingen voor wateroverlast zoals kinderopvang, scholen, ziekenhuizen en zorginstellingen.

Regionale verschillen op het vlak van droogte en hitte

De jaargemiddelde luchttemperatuur is sinds het midden van de 19e eeuw sterk toegenomen en hittegolven komen frequenter voor, duren langer en bereiken hogere temperaturen. Hittestress door stijgende temperaturen zien we vooral in de bebouwde omgeving, minder in de landelijke omgeving. Zeker 's nachts loopt het temperatuurverschil tussen een stad en haar landelijke omgeving op tot enkele graden, soms zelfs met uitschieters tot 7 à 8 °C en meer. Hittegolven treden daardoor frequenter én intenser op in centrumsteden. Hoe groter de gemeente, hoe groter het effect. Ook afstand tot de zee en bodemsamenstelling spelen een rol. Groen in de gemeente heeft een belangrijk milderend effect.

In het huidige klimaat zien we een spreiding van 2 hittegolfdagen per jaar aan de kust tot 6 of meer in sterk verstedelijkt gebied. Tegen 2050 wordt dat een spreiding van 12 hittegolfdagen aan de kust tot meer dan 24 hittegolfdagen in sterk verstedelijkt gebied landinwaarts en het oosten van Vlaanderen.

En toch blijven er zelfs bij een hoog-impactscenario in 2050 koele(re) plekken in Vlaanderen bestaan waar de temperaturen in vergelijking een stuk lager blijven. Steevast gaat het dan over bebost gebied en/of stromend water. Dat toont ook het potentieel van natte natuur en geeft de noodzaak aan van groenblauwe ingrepen in onze verstedelijkte omgeving om de mogelijke impact van toekomstige hittegolven te milderen.

SDG 13 in de praktijk

Romboutsewervepolder

Binnen het programma **Water-Land-Schap** leidt de Provincie **West-Vlaanderen**, in samenwerking met Stad Damme, Stad Brugge, Farys, Regionaal Landschap Houtland & Polders en de Oostkustpolder het project rond de Romboutsewervepolder, een van de oudste polders van Vlaanderen, waar het zoeken naar een duurzame verbinding tussen landbouw en natuur centraal staat.

Romboutsewervepolder © Provincie West-Vlaanderen, Vilda Photo, Misjel Decler

Water-Land-Schap is een Vlaams subsidieprogramma dat gericht is op projecten die problemen met tekort én te veel aan water in landelijke gebieden oplossen in nauwe samenwerking met de gebruikers van het gebied zoals landbouwers, bewoners en landschapsbeheerders. In bijna alle van de projecten van het programma zijn de 5 Provincies ofwel een partner ofwel de trekker van het project, vanuit hun functie als regisseurs die in een gebied de verschillende actoren samenbrengen.

De Romboutsewervepolder bevat belangrijke groengebieden van de Provincie West-Vlaanderen en Natuurpunt, in een nauwe verwevenheid met gronden in landbouwgebruik. Het volledige projectgebied is door de Vlaamse overheid aangeduid als een Europese Speciale beschermingszone (SBZ-V) in uitvoering van de Europese Vogelrichtlijn.

Dit project zorgt voor een integrale optimalisatie van het waterbeheer in de Romboutsewervepolder met aandacht voor divers landgebruik, droogte- en overstromingsrisico's, waterkwaliteit, biodiversiteit, cultuur-historisch landschap en waterbeleving. Het watersysteem (waterbeschikbaarheid voor natuur en landbouw) speelt hierbij de verbindende rode draad. Cruciale acties daarbij zijn inzetten op brondifferentiatie, het gebied klimaatresistent maken, voorkomen van verzilting en innovatieve projecten rond het watersysteem.

Het project bouwt voort op een jarenlange samenwerking tussen de betrokken polder en de Provincie, o.m. rond onderhoud en instandhouding van de dijk met zijn iconische, landschappelijk waardevolle beplanting als "droge natuurverbinding".

Ook voor enkele andere projecten binnen Water-Land-Schap treedt de Provincie West-Vlaanderen op als trekker.

CO2-reductie in samenwerking met lokale bedrijven

Gemeente **Evergem** zag de CO2-uitstoot van zowel lokale huishoudens als bedrijven de voorbije 10 jaar stelselmatig dalen. Hoewel het aandeel van het lokaal beleid in deze positieve evolutie moeilijk vast te leggen is, zette het gemeentebestuur wel sterk in op verschillende klimaatwerven. Burgers en personeel worden aangespoord om de auto te laten staan, onder andere door fietslease aan te bieden aan het gemeentepersoneel en een lokale fietsbibliotheek in te richten voor kinderen. Via het project '**buurzame warmte**' wordt in samenwerking met de Provincie Oost-Vlaanderen bekeken wat nodig is om huizen aan te sluiten op een warmtenet. De verschillende Evergemse kanaaldorpen krijgen in de vorm van '**koppelingsgebieden**' een groene buffer tussen hun grens met de industrie. Dat zorgt voor vergroening, meer leefbaarheid en ruimte voor wandelpaden, speelbossen, fietspaden, enzovoort. Het project '**Bedrijvig voor het klimaat**' betreft ook lokale bedrijven heel actief bij het realiseren van de lokale klimaatactieplannen. Momenteel stapten drie Evergemse KMO's mee in het traject. Via een gratis klimaatscan krijgen zij inzicht in hun directe en indirecte emissies uit energieverbruik, mobiliteit, materialen, afval, water, aankoop, catering en onderhoud. Ze lijsten maatregelen op om de emissies te verlagen, om zelf mogelijke duurzame energie te produceren en restuitstoot te compenseren. Daarnaast delen zij hun ervaringen en goede praktijken met andere Evergemse bedrijven. De gemeente wil zo een community van betrokken bedrijven oprichten.

Hitte- en droogtebestendig groenbeheer

Stad **Aalst** ondertekende in 2019 als eerste lokaal bestuur in de Benelux het **ByeByeGrass-charter**. De stad roept daarmee burgers op om minder te maaien en past dit ook toe in het eigen groenonderhoud. Gazons worden omgevormd tot ecologisch grasland, de stad laat weinig gebruikte groenzones 'verruigen', en maaien maakt soms plaats voor begrazing of simpelweg niets doen ('rewilding'). Een minder frequent gemaaid gazon zorgt voor een hogere biodiversiteit, lagere gevoeligheid aan droogte en betere waterinfiltratie. Het stadsbestuur neemt daarnaast heel wat andere maatregelen om de lokale groeninrichting aan te passen aan de steeds frequentere periodes van hitte en droogte in ons land. Zo krijgen de groenploegen de opdracht om geen grasperken te sproeien – enkel pas aangeplante bomen krijgen in hun eerste groeijaar water – en worden er minder bloemperken aangelegd omdat die te veel water vragen en een hoge CO2-voetafdruk hebben (door het gebruik van verwarmde kassen bij de opkweek van perkplanten). Straat- en laanbomen worden zo aangeplant dat hemelwater maximaal afgevoerd wordt richting de standplaats. Bodembewerkingen zoals ploegen of frezen worden vermeden om verstoring en uitdroging tegen te gaan. In de binnenstad wordt gekozen voor droogte- en hitteresistente boomsoorten. Herfstblad blijft zoveel mogelijk ter plaatse en wordt enkel afgevoerd waar dat echt nodig is, bijvoorbeeld op wegen, paden en sportvelden.

SDG 14:

Leven in het water

Zeeën en oceanen lopen gevaar en moeten beschermd worden. Overbevissing, afval en illegale visserij staan haaks op een duurzaam beleid. Onze omgang met water, afvalwater en afval aan land speelt een sleutelrol in de bescherming van zeeën en oceanen. Het zijn voornamelijk de tien kustgemeenten die in samenwerking met de Vlaamse (en federale) overheid instaan voor het maritiem beheer. Maar ook de Provincies en alle andere steden en gemeenten, samen met de diverse actoren die instaan voor het water- en afvalbeheer aan land, hebben een sleutelrol te spelen in de bescherming van zeeën en oceanen, onder andere via hun lokaal beleid rond rioolbeheer, zwerfvuil en bouwvoorschriften. Voor deze SDG werden geen goede indicatoren gevonden. We beperken ons tot inspirerende goede praktijken uit West-Vlaanderen.

SDG 14 in de praktijk:

Natuurlijke zeewering

Stad **Oostende** wil de spontane duingroei op verschillende stukken strand stimuleren. Dat is een natuurlijke manier van zeewering: de duinen houden het zand vast waardoor er meer bescherming is bij stormen. Om het proces te versnellen en in het kader van wetenschappelijk onderzoek, werden zowel op de Oosteroever als in Raversijde zones met helmgras aangeplant. Deze zones zullen door de wind natuurlijk aangroeien met zand waardoor op termijn een duinstrook ontstaat die het zand op het strand houdt. Het agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust (MDK) wil uit deze proefprojecten lessen trekken op vlak van zandtransport en natuurontwikkeling, zodat deze oplossing in de toekomst ook overwogen kan worden in andere kustzones. Duinen bieden immers onbetaalbare ecosystemendiensten: ze zorgen niet alleen voor natuurlijke kustbescherming, maar herbergen ook een schat aan biodiversiteit.

Het duinenlandschap in Oostende wordt niet enkel ingeschakeld om de zeewering te versterken, het werd de voorbije jaren ook heraangelegd om een betere aansluiting met de publieke ruimte te realiseren. Gebouwen van clubs en verenigingen werden geherlocaliseerd, cultuurhistorisch erfgoed (bijvoorbeeld militaire gebouwen) werd in ere hersteld, en de duinen maken nu op verschillende plaatsen deel uit van een autovrije fietsroute – het Groene Lint – die werd aangelegd rondom de stad.

Stad Oostende werkt bovendien nauw samen met de Propere Strand Lopers om bezoekers te informeren over de impact die afval heeft op het strand en de zee. In de zomer is een beachteam actief, dat onder andere gratis asbakjes en afvalzakjes uitdeelt en waakt over de rookvrije strandzone. De Propere Strand Lopers worden tijdens de zomermaanden ook versterkt door #strandhelden die elke avond opruimsessies doen. Strandbars moeten duurzaamheidsregels volgen (bijvoorbeeld verbod op wegwerprietjes). Naast die intensieve inzet op preventie en handhaving, gebeurt er ook uitgebreide handmatige en machinale reiniging van het strand.

Ook via de stedenband met zusterstad Banjul in Gambia draagt Oostende bij aan SDG 14. Zo moet de massale aanplanting van kokosnootbomen (5000 bomen) op het strand van Banjul een buffer vormen tegen kusterosie. Tegelijkertijd zullen de bomen, met goed beheer, een bron van inkomen worden voor het stadsbestuur van Banjul. Meer info over [de proefprojecten met helmgras, het heraanleggen van de Oosteroeverduinen en de stedenband met Banjul](#)

Fishing for Litter (FFL)

De Provincie West-Vlaanderen ondersteunt samen met de FOD marien milieu het Fishing For Litter (FFL) initiatief. FFL stimuleert vissers om het afval, dat ze op zee in hun netten krijgen en aan boord halen, aan land te brengen. Er worden big bags ter beschikking gesteld, grote afvalzakken die verdeeld worden via de Vlaamse Visserij Coöperatie. Wanneer een vissersvaartuig een gevulde big bag aan land brengt en op de kade lost, wordt het afval vervolgens zorgvuldig gesorteerd en verwerkt door lokale partners.

De vissers die deelnemen aan het project zijn vrijwilligers, die met hun initiatief niet enkel afval uit zee halen maar ook binnen de sector zo bewustzijn creëren over de impact van afval in zee en op die manier dus bijdragen aan een gedragsverandering onder vissers.

De Belgische vissers die meewerken aan het Fishing for Litter-project haalden in 2021 65 ton afval uit de Noordzee boven. Dat is drie keer zoveel als in 2020. Het resultaat is een schonere zee, schonere stranden en een gezonder maritiem leefmilieu.

SDG 15: Leven op het land

SDG 15 focust op het behoud van biodiversiteit en de bescherming en het herstel van ecosystemen op land zoals bossen, moerassen en gebergten. De impact van lokale en provinciale besturen op SDG 15 kan divers zijn, van het versterken van lokale flora en fauna tot het toetsen van bouwplannen op milieuschade en een lokaal bomenbeleid gericht op het behoud en bijplanten van bomen. Daarnaast zijn er de 'regionale landschappen' – samenwerkingsverbanden van minstens 3 gemeenten die de handen in elkaar slaan om samen met lokale verenigingen werk te maken van natuur- en landschapsontwikkeling. Als partners in de 'Blue Deal' en de 'proeftuinen voor ontharding' van de Vlaamse overheid, zetten Provincies, steden en gemeenten met concrete lokale projecten in op minder verharding, meer vernatting en maximaal circulair watergebruik. De ontharding van het publiek domein kan hierin een belangrijke voorbeeldfunctie opnemen, zowel naar burgers als naar andere lokale actoren toe.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 15

Leven op het land	↓
Oppervlakte groen	↓
Oppervlakte groene ruimte (t.o.v oppervlakte ruimtebeslag)	↓
Oppervlakte waardevol ecotoop	/
Bosteller: hectare nieuw bos (niet compensatie)	↑
Verharding	↓
Onbebouwde gekadastreerde oppervlakte op totaal gekadastreerde oppervlakte	↓
Bodemafdichting (verharding)	↓
Erosieknelpunten	/

Systematische achteruitgang sinds 2010

De verharding neemt toe in zo goed als alle steden en gemeenten, met uitzondering van een kleine 10% - bijna allemaal gelegen in de provincie West-Vlaanderen. De gemeenten die al sterk verhard waren, gaan er ook het sterkst op achteruit. We zien een vergelijkbare trend bij de totale oppervlakte aan groen, maar daar gaan er wel nog dubbel zoveel lokale besturen op vooruit (20% - 60 besturen). De achteruitgang van diegenen die verslechteren is wel groter.

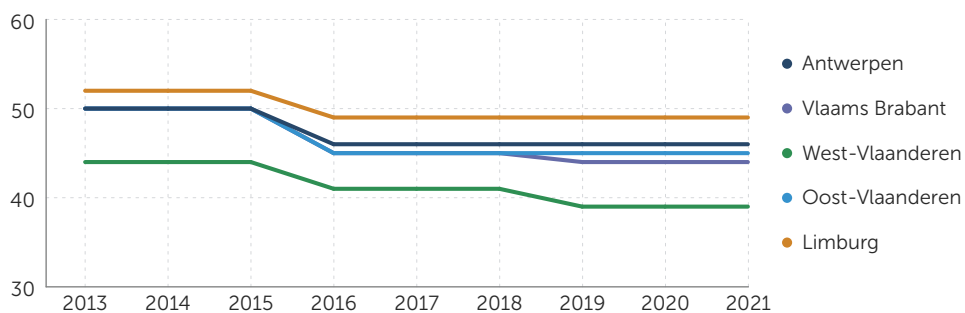
Uitzonderingen op de regel

Hoewel de oppervlakte groen er in de meeste gemeenten op achteruitgaat, zien we een aantal uitzonderingen. Opvallend is dat gemeenten met een hoger aandeel jonge inwoners het beter doen. Ook gemeenten met een welvarendere bevolking hebben meer groen op hun grondgebied.

Gemeenten met een grotere bevolking scoren weinig verrassend lager op het aandeel nog beschikbare groene ruimte, maar ze doen het wel beter qua oppervlakte waardevol ecotoop en het aantal hectare nieuw bos.

Meer open ruimte gaat dus niet automatisch gepaard met meer groen. Zo scoren gemeenten in het midden en zuidwesten van de provincie West-Vlaanderen lager op oppervlakte groen. Ook het oostelijk deel van de provincie Vlaams-Brabant en het zuidelijke deel van de provincie Oost-Vlaanderen doen het minder goed op SDG 15.

Oppervlakte groene ruimte (T.o.v oppervlakte ruimtebeslag)

Bouwshift

De afgelopen decennia kent de open ruimte dus steeds meer activiteiten die niet met natuur verbonden zijn. De kernen hebben het moeilijk omdat het wonen en de bedrijvigheid steeds verder uitdijen en zich verspreiden in de vorm van woonlinten en baanwinkels. Met die bijkomende ruimte-inname voor de mens nam ook de verharding flink toe. Daardoor kan hemelwater niet meer ter plekke insijpelen waardoor overstromingen of juist droogte dreigen. Provincies en gemeenten kunnen via het voeren van een ruimtelijk beleid initiatieven nemen om te voorkomen dat slecht gelegen bouwgronden toch nog worden bebouwd. Randvoorwaarde daarbij is wel dat het systeem voor de lokale besturen betaalbaar is én planprocessen vlot en met rechtszekerheid kunnen verlopen¹¹. Als het om het verminderen van de verharding gaat, hebben de gemeenten via de Blue Deal een concrete doelstelling, namelijk tegen 2030 per inwoner 1m² ontharden en 1m³ extra hemelwater opvangen voor hergebruik of infiltratie ter plekke.

¹¹ Zie ook artikel over bouwshift op pagina 4 van VVSG-maandblad 'Lokaal', editie april 2021: <https://www.vvsg.be/Publiek/Lokaal%20magazine/Volledige%20pdf%27s%20lokaal/2021/2021Lokaal04.pdf>

SDG 15 in de praktijk:

Ontharden, vergroenen en verblauwen

Tot de kleine groep van gemeenten waar verharding de voorbije jaren daalde (zie supra) behoren ook de West-Vlaamse buurgemeenten **Izegem en Wevelgem**. Wevelgem benaderde een aantal grotere ruimtelijke projecten met een groenblauwe bril: een straat waaraan onder andere twee scholen, een woonzorgcentrum en enkele jeugdverenigingen liggen, werd volledig onthard om er een **groene campussite** van te maken met streekeigen groen en waterbuffers (wadi's). Er werd een BEO-veld ('boorgat-energie-opslag') aangelegd om gebouwen op de site duurzaam te kunnen verwarmen en verkoelen. Ook een **40 jaar oude groenzone wordt heringericht**, in overleg met de sport- en jongerenverenigingen uit de buurt. In deze nieuwe groenzone worden nutteloze parkeerplaatsen onthard, wordt het circulatieplan aangepast en is er meer oog voor natuur, beleving, ontmoeting en speelruimte. Stad Izegem zet in op sensibilisering, onder andere door in 2023 deel te nemen aan het eerste **Vlaams Kampioenschap Tegelwippen**. In 2021 bracht de stad ook al een **brochure uit rond waterdoorlaatbaarheid**, met inspirerende en praktische tips voor de aanleg van onder meer tuinen, terrassen en pleinen. Momenteel zet Izegem ook in op de creatie van een groene fiets- en wandelzone, door de noordoever van het plaatselijke kanaal te ontharden en de Mandelrivier open te leggen.

Tillegem, stadsrandbos avant la lettre

Het Provinciebestuur van **West-Vlaanderen** kocht het domein **Tillegem** aan in 1963. Gelegen aan de rand van Brugge is het een druk bewandelde groenbuffer met een goed bewaard kasteel als aantrekkingspool. De Provincie heeft verregaand geïnvesteerd in dit erfgoed en gaf er meer dan zo maar een decoratieve functie aan. In het kasteel is onder andere de regiowerking Noord-West-Vlaanderen ondergebracht. Het domein vervult vanwege de korte afstand tot het stadscentrum een zeer belangrijke functie als burgers nabij groen. In opeenvolgende stappen werd het domein door de Provincie uitgebreid tot 150 ha. Dankzij deze vergroting kent het domein ook rustigere gedeeltes, die zich perfect lenen tot natuurontwikkeling en die een habitat voor onder meer de rode bosmier en amfibieën vormen. Het beheerplan formuleert een visie voor 20 jaar ver en probeert de natuurwaarden nog verder te beschermen. Nieuwe investeringen houden daar ook telkens rekening mee: zo is de verlichting op de parking en rondom het kasteel (waar soms ook avondlijke vergaderingen doorgaan) bewust energiezuinig én amberkleurig (vleermuisvriendelijk).

Tillegem is geen geïsoleerde groenpool maar schakelt zich in een ruimer netwerk van bosgebieden in rondom Brugge, die ook steeds meer met elkaar verbonden worden via fiets- en wandelnetwerken. Het zacht-recreatieve medegebruik weerspiegelt zich ook in recente ruit- en looproutes. De parkings en bepadingen worden binnenkort onder handen genomen, met meer aandacht voor toegankelijkheid, ontharding en waterinfiltratie (bijvoorbeeld door asfaltpaden te vervangen door Franse dolomiet).

SDG 16: Vrede, justitie en sterke publieke diensten

Lokale en provinciale besturen dragen bij aan een veilige, inclusieve en rechtvaardige maatschappij door onder andere een participatieve en representatieve besluitvorming te verzekeren, zorg te dragen voor orde en veiligheid, te streven naar zorgzame buurten, te waken over de integriteit van het bestuur en de (digitale) toegang tot informatie te optimaliseren. Het Vlaamse Decreet Lokaal Bestuur geeft gemeenten de specifieke opdracht om inwoners zo veel mogelijk bij het beleid te betrekken. Ze kiezen vrij welke instrumenten ze hiervoor gebruiken. Met initiatieven als burgerbudgetten, e-participatie, mobiele participatieteams en het inschakelen van brugfiguren naar minderheden toe, tonen verschillende steden en gemeenten zich hierin reeds innovatieve spelers.

Overzicht thema's en indicatoren SDG 16	
Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten	↓
Veiligheid	↓
Onveiligheidsgevoel	↓
Misdrijven	↑
Vertrouwen in politie	↓
Sociaal weefsel	↓
Tevredenheid bestuur	↓
Vertrouwen lokaal bestuur	→
Tevredenheid loketdienstverlening	↓
Tevredenheid digitale dienstverlening	↑
Tevredenheid huisvuilvoorzieningen	↓
Communicatie	↓
Verspreiding van informatie	↓
Tevredenheid communicatie bestuur	/
Consultatie en participatie	↓
Consultatie inwoners	↓
Actieve betrokken burgers	↑

Sociaal weefsel onder druk

47% van de inwoners ervaarde in 2020 een sterk sociaal weefsel in de buurt. Zij hebben veel contacten met de mensen in hun buurt, voelen zich thuis bij deze mensen, vertrouwen hen en merken dat burens elkaar willen helpen. Vooral in West-Vlaanderen zijn inwoners heel positief over de sociale samenhang. Gemeenten met een welvarende bevolking scoren goed op alle aspecten van sociaal weefsel, behalve op het aantal contacten met mensen in de buurt.

Daarentegen stellen we vast dat hoe groter de bevolkingsaantallen zijn, hoe lager de scores zijn op alle aspecten die in verband staan met het sociaal weefsel. Zeker in de 13 centrumsteden is het sociaal weefsel minder sterk. Het aandeel dat het sociaal weefsel in de buurt sterk vindt, is er 8% lager dan het Vlaams gemiddelde volgens de Gemeente-Stadsmonitor. Ook in de Vlaamse Rand en in de stadsrand rond Antwerpen is het sociaal weefsel minder sterk.

Vertrouwen in het lokaal bestuur blijft stabiel

De bevraging van de Gemeente-Stadsmonitor toont aan dat 34% van de inwoners veel vertrouwen heeft in het gemeentebestuur. Daarmee is het vertrouwen stabiel gebleven tussen 2017 en 2020, nochtans de start van de coronacrisis. Hoewel 34% een vrij laag cijfer is, ligt het vertrouwen in het lokaal bestuur aanzienlijk hoger dan het vertrouwen in de Vlaamse (16%) en de federale overheid (11%).

Er blijkt een sterke samenhang tussen het vertrouwen van inwoners en de wijze waarop het bestuur hen informeert en consulteert over het beleid. Ook tevredenheid over dienstverlening en de voorzieningen in de gemeente zijn een belangrijke factor, blijkt uit de [analyse over lokaal bestuur door het Agentschap Binnenlands bestuur](#).

Troeven op elke schaal

Zowel de centrumsteden als kleinere gemeenten hebben hun eigen sterktes. Zo doen de centrumsteden het gemiddeld beter qua vertrouwen in het lokaal bestuur en de tevredenheid over de loketdiensten. De tevredenheid over huisvuilvoorzieningen ligt dan weer hoger in de overige Vlaamse gemeenten. Bijna alle Vlaamse gemeenten voelden de impact van corona op de tevredenheid over de loketdiensten, met een significante daling in 2020 ten opzichte van de meting in 2017.

Inwoners ervaren de communicatie van hun bestuur ook anders afhankelijk van de schaalgrootte. In de centrumsteden zijn inwoners positiever over de algemene communicatie en de informatie over gemaakte beslissingen. Bij lokale besturen met minder inwoners beoordelen die inwoners de informatie over activiteiten als beter. Inwoners voelen zich ook meer geconsulteerd en betrokken in gemeenten met een kleiner inwonersaantal.

Gemeenten met welvarende inwoners, los van hun grootte, doen het heel goed qua loketdienstverlening en communicatie.

SDG 16 in de praktijk

Mobiele dienstverlening

Om hun dienstverlening toegankelijk te maken voor alle inwoners, bieden heel wat lokale besturen reeds mobiele diensten aan. Zo waren de Brusselse randgemeenten **Londerzeel, Machelen, Meise, Vilvoorde, Zemst en Grimbergen** – verenigd in de afvalintercommunale Incovo – één van de eersten in Vlaanderen om **mobiele recyclageparken** te voorzien. Buurtbewoners die geen eigen vervoersmiddel hebben of die andere drempels ervaren, kunnen er te voet afval heen brengen. Wie toch met de wagen komt, wordt doorgestuurd naar het gewone recyclagepark. De gemeenten werken samen met sociale huisvestingsmaatschappijen om doelgroepen op de hoogte te brengen van het initiatief. Met haar mobiele buurtwinkel zet ook de Antwerpse gemeente Bornem in op de zelfredzaamheid van onder andere minder mobiele inwoners en ouderen. De **Bornemse 'buurtkar'** rijdt volgens een vaste route door de gemeente en is naast een winkel met voedingsmiddelen ook een ontmoetingsplek voor buurtbewoners en een mobiel dienstencentrum waar mensen terecht kunnen met vragen over zorg, welzijn en gemeentelijke dienstverlening. De buurtkar werkt samen met lokale handelaars (korte keten) en biedt mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kansen op sociale tewerkstelling binnen het project.

Veiligheid en sterk sociaal weefsel via empowerment jongeren in Kessel-Lo

Veiligheid en sterk sociaal weefsel via empowerment van jongeren

De wijk Casablanca in het Leuvense Kessel-Lo kampt met een turbulente reputatie. Onder begeleiding van jeugdwerkers zetten enkele geëngageerde jongeren zich in voor sociale interactie en positieve beeldvorming rond de wijk. Via gezamenlijke activiteiten met externe partners – bijvoorbeeld een sportactiviteit met de politie – bouwden de jongeren aan een eigen netwerk met wijkbewoners, politie en stadsdiensten. Omgekeerd vragen zij aan de partners om binnen hun eigen organisatie te bekijken hoe ze een structurele band met de jongeren kunnen opbouwen. Door onder andere ook een zwerfvuilcampagne op te starten en te werken aan de opwaardering van het buurthuis, slaagden de jongeren en hun partners erin om terug een veilige, aangename wijk te creëren waarin burens elkaar vertrouwen en ontmoeten. Het hoogtepunt van het project is een internationale uitwisseling met een vrijwilligersorganisatie in het Marokkaanse Essaouira waar de jongeren zich inzetten voor een weeshuis; vandaar de projecttitel 'Casablanca goes Casablanca'. De betrokken jongeren leren nieuwe competenties aan, voelen zich versterkt en nemen een rol op als ambassadeurs van de wijk die over een positieve mentaliteit waken.

Inclusieve dienstverlening

Het Vilvoordse project LoketNED wil mensen met een migratieachtergrond beter voorbereiden op hun bezoek aan het stadhuis, zodat ze snel de juiste wettelijke documenten kunnen aanvragen. Het Centrum voor Basiseducatie (CBE) in Vilvoorde, dat het project uitvoerde, maakte oefenmateriaal op voor de cursisten en ging langs met de klassen bij de loketdiensten. Het was een authentieke leerkans om in de echte setting te oefenen hoe je documenten in het Nederlands aanvraagt. LoketNED wilde ook de spanning bij de loketbedienden van Vilvoorde wegnemen, aangezien er heel wat communicatiemoelijkheden zijn met de vele nieuwkomers in de Vlaamse Rand. Het CBE organiseerde hiertoe individuele coaching met de loketmedewerkers en vormingen. De deelnemers kregen inzicht in de verschillende NT2-niveaus en de snelheden waarmee diverse cursisten een taal verwerven. Voor aanvang van het project zette het CBE een bevraging op bij zowel de loketten als bij de cursisten om de knelpunten en behoeftes van beide groepen te detecteren.

SDG 17: Partnerschap om doelstellingen te bereiken

De Verenigde Naties vragen meer samenwerking tussen bedrijven, regeringen, burgers en organisaties, maar ook tussen alle spelers onderling. Technologie, het delen van kennis, handel, financiën en data zijn heel belangrijk. Samenwerking vormt de sleutel voor verdere duurzame groei. De opdracht om de implementatiemiddelen te versterken en partnerschappen aan te gaan geldt voor alle overheden, het middenveld, bedrijven, organisaties en instellingen. Partnerschappen zijn essentieel op alle niveaus: lokaal, bovenlokaal, nationaal, maar ook internationaal.

Lokale en provinciale besturen zijn betrokken in een groot aantal samenwerkingsverbanden om hun beleid te kunnen uitvoeren. De SDG's vormen een uitstekend kader om in deze partnerschappen gericht samen te werken aan bepaalde thema's en onderwerpen. Lokale en provinciale besturen kunnen daarnaast internationale solidariteit en samenwerking bevorderen via mondiale beleidskeuzes zoals duurzaam aankopen en ethisch bankieren, het stimuleren van mondiaal burgerschap, en via internationale partnerschappen zoals een stedenband en de ondersteuning van ngo's, socio-culturele verenigingen, diaspora-organisaties, ziekenhuizen, hogescholen, bedrijven, enzovoort die actief zijn in het globale Zuiden.

Door een gebrek aan goede outcome-indicatoren werd SDG 17 niet opgenomen in de data-analyse. We kunnen wel enkele interessante vaststellingen doen op basis van een onderzoek van de VVSG uit 2022 (Resultaten enquêtes SDG's, 2022) en budgettaire cijfers van lokale en provinciale besturen.

Beperkte personeels- en tijdsinzet voor lokaal mondiaal beleid

De helft van de lokale besturen zet actief in op lokaal mondiaal beleid, maar de personeelsinzet is beperkt. Gemiddeld bedraagt de personeelsinzet 0,5 VTE, maar in 10% van de gemeenten is er geen tijd voor voorzien (Resultaten enquêtes SDG's, 2022). Vaak is het ook een (klein) onderdeel van een breder takenpakket van de bevoegde ambtenaar. Slechts een kleine minderheid van de lokale besturen heeft 1 voltijdse medewerker of meer voor lokaal mondiaal beleid. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de meeste centrumsteden en gemeenten die een stedenband hebben.

Het budget voor lokaal mondiaal beleid varieert sterk tussen gemeenten. Bij de meeste lokale besturen (37%) ligt het tussen 2.500 en 20.000 euro (Resultaten enquêtes SDG's, 2022).

Provinciale inspanning voor mondiaal beleid

De Provinciebesturen besteden in 2021 samen ongeveer 4,4 miljoen euro werkingsbudget aan mondiaal beleid, het equivalent van 0,68 euro per inwoner. In West-Vlaanderen werd meer dan de vooropgestelde grens van 0,7% van het budget aan mondiaal beleid gespendeerd, in de overige Provincies ligt het aandeel iets lager.

SDG 17 in de praktijk:

Diaspora en vierdepijlerwerking bij de Provincies

De 5 Vlaamse Provincies ondersteunen initiatieven van diasporaverenigingen (vierdepijlerinitiatieven). Naast de financiële ondersteuning via subsidiereglementen, bieden ze inhoudelijke versterking via onder meer vormingen en netwerken samen met andere partners uit de academische en socio- economische wereld.

Diaspora-organisaties zijn steeds nadrukkelijker aanwezig in het socio-culturele netwerk van steden, gemeenten en Provincies. Zij bezitten immers goede kennis van de lokale realiteit en hebben toegang tot lokale netwerken die een noodzakelijke aanvulling vormen op de bestaande netwerken van (internationale) ngo's. De Provincie Oost-Vlaanderen gaf een éénmalige impulssubsidie aan de Federatie Diaspora voor Solidaire Samenwerking (FEDIAS) en het 4de Pijlersteunpunt met als doel de diaspora-organisaties (in al hun diversiteit) een duidelijke positie en gewaardeerde stem in de Vlaamse Noord-Zuidbeweging te geven. De diaspora-organisaties leveren kwalitatief werk in hun landen van herkomst, bouwen kennis en expertise op over duurzame en eigentijdse ontwikkelingssamenwerking en onderschrijven de noodzaak van structurele politieke veranderingen ten voordele van hun partnerlanden.

Ook de Provincie West-Vlaanderen wil deze verenigingen verder ondersteunen en hen erkennen in hun sterktes. Samen met de Hogeschool VIVES en de Federatie voor Mondiale Democratische Organisaties (FMDO), een koepel van diaspora-organisaties, loopt een praktijkgericht onderzoek naar hoe diaspora-organisaties makkelijker naar subsidiereglementen kunnen worden geleid. De taligheid van een reglement en aanvraagformulier is voor die doelgroep soms een drempel. Nadat er een analyse is gemaakt van het **profiel van diaspora-organisaties** en de noden waar ze mee kampen, lopen nu op maat gemaakte projectoproepen waarin geëxperimenteerd wordt met nieuwe manieren van indienen die minder de focus leggen op het talig aspect.

SDG-overleg Brasschaat Tarija

VERBETER
DE WERELD
VANUIT JE
LUIE ZETEL

AAN HET DROME
VAN EEN BETERE

Geestelijke gezondheidszorg over grenzen heen

De gemeente **Zoersel** onderhoudt sinds 2011 een **stedenband met de Beninese stad Bohicon**. Beide lokale besturen werken samen aan uitdagingen rond onder andere digitalisering van de administratie, bibliotheekwezen, geboorteregistratie en lokale economie. Omdat beide gemeenten centra voor geestelijke gezondheidszorg op hun grondgebied hebben, werd de uitwisseling en het wederzijds leren hierrond doorheen de jaren een belangrijke pijler van de stedenband. De maatschappelijk assistent van Bohicon deed verschillende stages in een Zoersels centrum voor volwassenen met een verstandelijke beperking. Omgekeerd ging ook personeel van dit centrum en van de Zoerselse psychiatrische instelling meedraaien in het psychiatrisch centrum van Bohicon. Zowel Zoersel als Bohicon trokken belangrijke lessen uit deze kennisdeling. Bohicon integreerde activering en psychiatrische thuiszorg in haar beleid rond geestelijke gezondheidszorg en biedt patiënten nu dagactiviteiten aan, die vaak ook extra inkomsten voor het centrum genereren (bijvoorbeeld konijnenkwekerij, naaiateliers). Zoersel zag dan weer hoe Bohicon (ex-)patiënten veel uitgebreider inschakelt als ervaringsdeskundigen. Door de nauwe betrokkenheid van het personeel en de bewoners van de instellingen in zowel Zoersel als Bohicon, is er veel ruimte voor draagvlakverbreding rond geestelijke gezondheidszorg én rond internationale samenwerking en solidariteit.

De SDG's als kader voor internationale samenwerking

Na het verminderen van de financiële middelen voor hun stedenbandwerking, stapten de gemeenten **Herent** en **Brasschaat** in een vernieuwingstraject samen met hun stedenbandpartners uit respectievelijk Guatemala en Bolivia. Van een meer klassieke donor-ontvanger relatie willen de gemeenten evolueren naar een gelijkwaardig partnerschap, waarbij de participatiegraad zowel binnen de stedenband als in de eigen gemeente verhoogt. Aan de hand van open dialogen, theoretische opleidingen (bijvoorbeeld over het concept participatie), praktijkoefeningen en collectieve leermomenten, brachten de partners hun gezamenlijke verwachtingen, sterktes en zwaktes in kaart. Ze beslisten om hun werking op te hangen aan de het kader van de Agenda 2030 en samen maximaal bij te dragen aan de verankering van de SDG's in hun gemeenten. Via lokale projecten rond voedselstrategie, bebossing, ontharding en water en via een gezamenlijk leertraject rond participatie, zetten ze momenteel verdere stappen in het experiment.

SDG-overleg Herent en Brasschaat met stedenbandpartners

Conclusies en aanbevelingen

België heeft sinds 2017 belangrijke stappen vooruitgezet in de strategische verankering van de Agenda 2030 op verschillende beleidsniveaus en bij stakeholders. We denken aan het nieuwe federaal plan duurzame ontwikkeling; de uitwerking en bijsturing van het Vlaamse Vizier 2030; een derde Waalse Strategie Duurzame Ontwikkeling; de integratie van de Agenda 2030 in het beleid van universiteiten en hogescholen; de uitrol van het Voka Charter Duurzaam Ondernemen; en het toenemend aantal lokale en provinciale besturen dat de Agenda 2030 meeneemt in de beleidscyclus. Dit engagement vanuit verschillende overheden en lokale actoren versterkt de duurzaamheidsreflex binnen die organisaties en stimuleert Provincies, steden en gemeenten om (nog meer) in te zetten op de Agenda 2030. Niettegenstaande stellen we vast dat, net zoals in andere landen, het gebruik van de Agenda 2030 als kompas en strategisch kader op de achtergrond is geraakt door de opeenvolging van crisissituaties, met name COVID-19, het conflict in Oekraïne, de sterke inflatie en bijhorende druk op lokale en provinciale budgetten.

Opdat lokale en provinciale besturen hun pioniersrol inzake de lokale vertaling van de Agenda 2030 blijven invullen en verdere voortgang boeken in de realisatie van de 17 SDG's, zijn een aantal zaken cruciaal, zoals hieronder beschreven. Voor een grondigere bespreking van de duurzaamheidsthema's vervat in de Agenda 2030, inclusief concrete aanbevelingen en verwachtingen, verwijzen we naar de memoranda van zowel de VVSG als de VVP die eind 2023 gefinaliseerd worden, naar aanleiding van de Vlaamse, federale en Europese verkiezingen in 2024.

Streven naar volwaardig partnerschap

De complexiteit van actuele maatschappelijke uitdagingen vraagt om innovatieve vormen van samenwerking en volwaardig en gelijkwaardig partnerschap, zowel tussen de verschillende overheidsniveaus in ons land als met partners in Europa en wereldwijd. Lokale en provinciale besturen moeten erkend worden in hun sleutelrol om de SDG's te realiseren en we moeten dan ook werken aan sterkere en transparantere afstemming tussen overheden, waarbij lokale en provinciale besturen de ruimte, flexibiliteit en middelen krijgen om concrete invulling te geven aan beleid.

Voor lokale en provinciale besturen stellen we volgende zaken voor:

- Om het vertrouwen in het lokaal en provinciaal bestuur op te krikken is een volwaardig partnerschap met de burgers cruciaal. Er zijn niet alleen meer participatie-initiatieven nodig, maar deze moeten omkaderd zijn door een goede communicatiestrategie om de burgers (en zeker de meest kwetsbare groepen) te bereiken. Cruciaal daarbij is ook een goede terugkoppeling over wat er met de input gebeurt. De VVSG en de VVP kunnen tools uitwerken om de SDG's te integreren in participatie-initiatieven.
- Europese en internationale partnerschappen zijn nodig om rechtvaardigheid te bevorderen en om negatieve spill-overs te reduceren. Lokale en provinciale besturen kunnen hierin een voorbeeldrol opnemen door een (blijvende) inzet op mondiaal beleid.
- De Provinciebesturen moeten de dienstverlening en ondersteuning die zij voorzien voor steden en gemeenten rond de SDG's nog meer bekend maken en hier als Vlaamse Provincies samen

Gent Week van de Duurzame Gemeente Gent 2020 © stad Gent

over communiceren. Zo kunnen ze hun voorbeeldfunctie nog verder uitdragen en de steden en gemeenten verder stimuleren gebruik te maken van deze provinciale ondersteuning.

De Vlaamse en federale overheid kunnen op volgende zaken inzetten:

- Betrek lokale en provinciale besturen – al dan niet via hun koepelverenigingen – in intergouvernementeel overleg inzake duurzame ontwikkeling en dit op een structurele manier.
- Zet sterker in op interbestuurlijke samenwerking voor de Agenda 2030, zowel in de voorbereiding van beleid als in uitvoering, rapportering en evaluatie. Nu zijn de inspanningen te versnipperd, waarbij elk overheidsniveau zijn eigen doelstellingenkader, strategieën en monitoringsystemen uitstippelt. Dit bemoeilijkt een geïntegreerde, krachtvolle visie en implementatie van de Agenda 2030.
- Werk aan meer structureel beleid en financiering in aanvulling op projectsubsidies. Projectsubsidies kunnen nuttig zijn bij het opzetten van nieuwe experimenten, maar wanneer projecten het pilootstadium voorbij zijn, zorgt het werken via calls voor een horten- en stotenbeleid dat een hindernis vormt voor de noodzakelijke structurele vooruitgang.

Ook op internationaal vlak is er actie nodig. De ambities van de Agenda 2030 stoppen niet in 2030. Ook daarna moeten we blijven streven naar een duurzamere wereld, waarbij elk overheidsniveau en elke actor inspanningen zal moeten blijven leveren. De sterke betrokkenheid van lokale besturen wereldwijd in de integratie en realisatie van de SDG's, alsook in de aanpak van crisissen, benadrukken de sleutelrol van de Provincies, steden en gemeenten. Lokale besturen en hun koepelverenigingen zijn dan ook cruciaal in de internationale ontwikkeling en nationale implementatie van het vervolg op de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling en moeten een zitje aan de beslissingstafel hebben.

Nood aan betere dataverzameling en dataontsluiting

Vlaamse lokale besturen kunnen beroep doen op heel wat vrij toegankelijke databronnen, zoals de Gemeente-Stadsmonitor, Provincies.incijfers.be en de SDG-monitor. Het voorbereidend werk en de data-analyse voor dit rapport tonen echter de nood aan nog betere dataverzameling en dataontsluiting. Zo zijn er verschillende SDG's waarvoor er geen of te weinig gegevens beschikbaar zijn, is desaggregatie (bijvoorbeeld volgens leeftijd, gender of wijk/deelgemeente) beperkt in bestaande data en hebben lokale en provinciale besturen meer data nodig die inzicht verschaffen in de effecten van hun eigen beleid.

De meeste centraal beschikbare data bevinden zich op het outcome niveau, namelijk op het niveau van bredere maatschappelijke trends en uitdagingen waar lokale besturen slechts één van de actoren zijn die invloed uitoefenen op de evolutie van de data. Dat blijkt ook uit de indicatorenset die gebruikt

is voor dit SDG-rapport. Opvolging van deze data biedt waardevolle inzichten in de gemeentelijke context, maar is geen evaluatie van lokaal of provinciaal beleid. Er is dus nood aan meer data/indicatoren die informatie verschaffen over de effecten van lokaal en provinciaal beleid. En dit zowel op niveau van dienstverlening, als op niveau van interne werking (bijvoorbeeld personeelsbeleid, aankoopbeleid, beheer eigen gebouwen/patrimonium).

Daarom stimuleren we lokale en provinciale besturen om bij opvolging van beleid in te zetten op een evenwichtige set van indicatoren, die rekening houdt met de cascade van doelstellingen, actieplannen, acties, en die indicatoren bevat die informatie verschaffen over de lokale context alsook over het eigen beleid, waarvoor beroep gedaan kan worden op de diensten. Zo kan een bestuur bijvoorbeeld cijfers opvolgen inzake energieverbruik in haar gemeente/Provincie, aangevuld met cijfers over de energieproductie- en consumptie van haar eigen wagenpark en patrimonium; of beschikbare armoedecijfers aanvullen met data gelinkt aan initiatieven van het eigen bestuur en OCMW. Daarnaast blijft kwalitatieve omkadering via praktijkevaluatie nodig. Praktijkvoorbeelden stellen namelijk in staat om de evolutie van indicatoren te duiden en hiaten in databeschikbaarheid op te vullen.

De VVSG en de VVP spelen hierbij een belangrijk ondersteunde rol door onder meer voorbeeldindicatoren aan te reiken en goede praktijken te delen.

Impact lokaal beleid

Het merendeel van de centraal beschikbare data bieden interessante inzichten in de gemeentelijke (en provinciale) context, maar hebben geen directe link met het beleid gevoerd door het gemeente- of Provinciebestuur. De aanvulling van een monitoringsysteem met eigen lokale data is dan ook nodig. In de VVSG inspiratiegids 'Duurzaamheidsmonitoring en rapportering voor een lokaal beleid met impact' (2022, bijlage 2) vind je een aantal voorbeelden terug van indicatoren die lokale besturen opvolgen om hun beleid te monitoren. Ook in de provinciale en gemeentelijke werkgroepen in kader van dit SDG-rapport kwamen een aantal interessante indicatoren naar boven die wél betrekking hebben op het beleid van het bestuur:

- Provinciebesturen:
 - % vrouwen in provincieraad (SDG 5)
 - Duurzame productie energie gemeten op basis geïnstalleerd vermogen in MW (SDG 7)
 - Afvalproductie Provinciebestuur in ton (SDG 12)
- Lokale besturen:
 - Aantal m2 extensief maaibeheer in vergelijking tot aantal m2 intensief maaibeheer op openbaar domein (SDG 15)
 - Aantal m2 bos onder duurzaam bosbeheer (SDG 15)
 - Oppervlakte openbaar domein dat jaarlijks onthard wordt door het lokaal bestuur (SDG 13, 15)

Het is echter niet evident gebleken om indicatoren op een gelijkvormige manier op te volgen in alle gemeenten of Provincies. Zo gingen we in de werkgroep dataverzameling met 9 gemeenten na of we het energieverbruik van het lokaal bestuur (verbruik gas, elektriciteit, water) in kaart konden brengen. Dit bleek geen makkelijke opgave. De cijfers waren niet altijd voorhanden, er was onduidelijkheid

welke cijfers precies werden meegeteld, het patrimonium van een gemeente wijzigt doorheen de tijd, enzovoort. Positief is dat het openen van de discussie over dergelijke data en opvolging leidt tot nieuwe initiatieven. Zo zal stad Deinze werk maken van een digitale tool om het eigen energieverbruik duidelijker op te volgen. De Provinciebesturen leerden uit het verzamelen van data voor dit rapport dat ze nog meer moeten inzetten op registratie en het bijhouden van tijdreeksen van interne data (bijvoorbeeld over afval, energieverbruik...).

Op Vlaams niveau kan samen met lokale en provinciale besturen gewerkt worden aan een betere dataverzameling en -ontsluiting. Zo ontbreken er onder meer goede indicatoren voor volgende SDG's:

- SDG 2: toegang tot voedszaam en voldoende voedsel; obesitas
- SDG 3: mentale gezondheid
- SDG 9: digitale dienstverlening; e-inclusie; budget voor onderzoek en innovatie
- SDG 12: circulaire economie; duurzaam aankoopbeleid; voedselverspilling; educatie duurzame ontwikkeling
- SDG 14 (vooral voor kustgemeenten): vervuiling zee; beheer zee- en kustecosystemen
- SDG 17: partnerschappen voor duurzame ontwikkeling

Bij veel van de bestaande indicatoren kan ook meer detailinformatie ter beschikking gesteld worden, bijvoorbeeld met het opsplitsen naar onder meer geslacht, leeftijd en wijk of deelgemeente. Dergelijke informatie stelt lokale besturen in staat gericht actie te ondernemen met aandacht voor het Leave No One Behind principe.

We doen daarnaast een oproep aan de Vlaamse en federale overheden om de nu al rijke lokale data meer in te zetten voor de opvolging van de SDG's op Vlaams en federaal niveau. Dat draagt bij tot een sterkere afstemming van SDG-monitoring op verschillende overheidsniveaus. Idealiter streven we naar een gestandaardiseerde indicatorenset in samenwerking met alle overheidsniveaus om zo een efficiëntere opvolging en rapportering te garanderen.

Er is ook nood aan een betere afstemming tussen de verschillende databronnen. Mandatarissen en medewerkers van lokale besturen vinden moeilijk hun weg naar beschikbare informatie onder meer door de hoeveelheid aan databronnen die slechts deels geïntegreerd zijn (bijvoorbeeld Gemeente-Stadsmonitor, Provincies.incijfers.be, thematische databanken bijgehouden door verschillende Vlaamse departementen en agentschappen, VDAB, Nationale Bank van België, SDG-monitor).

Diepgaandere inspanningen in de lokale verankering van Agenda 2030

Lokale en provinciale besturen kunnen hun pioniersrol inzake de lokale verankering van de Agenda 2030 nog versterken. De grootste opportuniteit ligt in de verdere connectie tussen de Agenda 2030 en bestaande beleidsprocessen, programma's en activiteiten. Zo biedt de toekomstige Beleids- en Beheercyclus (BBC) (met onder meer omgevingsanalyse en meerjarenplan 2026-2031) een uitgelezen kans om de SDG's organisatiebreed te verankeren. Daarnaast kan je een SDG-toets toepassen op projecten; de SDG's verwerken in raads- en collegevoorstellen, in subsidiereglementen, bestekken en samenwerkingsovereenkomsten; de SDG's zowel visueel en inhoudelijk meenemen op evenementen, enzovoort. De ervaring van de voorbije jaren heeft aangetoond dat deze koppeling met bestaande processen en activiteiten de kans verkleint dat de SDG's gezien worden als een extra taak of extra kader. Het biedt ook de mogelijkheid tot verduurzamen van planning, uitvoering en opvolging van beleid, en zorgt voor sensibilisering over de SDG's zowel intern (personeel en mandatarissen) als extern (burgers en partners). Daarnaast is het een kans om transversaal samen te werken aan duurzaamheid aangezien beleidsprocessen de medewerking vereisen van de volledige organisatie. De 5 Provinciebesturen hebben alvast hun ambitie geuit om de SDG's te gebruiken als inspiratiebron voor de volgende BBC. De VVP probeert hierbij zoveel mogelijk te inspireren en ondersteunen, onder andere met het interne traject van de SDG-masterclasses.

Op de [SDG website van de VVSG](#) kan je heel wat ondersteunend materiaal terugvinden, zowel rond communicatie en draagvlak als rond strategische integratie van de SDG's in lokaal beleid. We adviseren volgende zaken aan lokale en provinciale besturen om te komen tot een sterkere verankering van de Agenda 2030:

- Agenda 2030 is een gemeentebreed overkoepelend kader en kan niet aan één thema en dus ook niet aan één schependebevoegdheid toegeschreven worden. Om het politiek mandaat voor de Agenda 2030 te versterken, raden we aan om het onder te brengen bij de burgemeester.
- Het integrale karakter van de SDG's vraagt daarnaast om ambtelijk leiderschap vanuit bijvoorbeeld het managementteam. Betrek ook medewerkers die een goed overzicht hebben op de hele organisatie, zoals een beleidsmedewerker, communicatiemedewerker of een medewerker mondiaal beleid, indien mogelijk via een SDG-werkgroep.
- Rapporteer en communiceer over hoe je lokaal of provinciaal bestuur bijdraagt aan de SDG's. Dat kan op tal van manieren, zoals SDG's in collegevoorstellen, SDG's in kwartaal- en jaarrapportage naar gemeente- en Provincieraad, SDG's in de weergave van cijfers op de website (bijvoorbeeld Gemeente X in cijfers), een SDG-rapport zoals de VLR van stad Gent (zie supra). Dat draagt niet enkel bij aan de zichtbaarheid van de SDG's intern en extern, maar ligt ook in lijn met de toenemende vraag naar en trend richting duurzaamheidsrapportering. Steeds meer banken bijvoorbeeld vragen in het kader van leningen ook aan publieke instanties om aan te tonen hoe ze werken aan duurzaamheid.
- Maak de SDG's zo concreet mogelijk. Dit rapport toont wederom aan dat er al veel gebeurt dat de realisatie van de SDG's bevordert en dat medewerkers dus nu al bijdragen aan duurzaamheid. Probeer hier concrete voorbeelden aan te koppelen. Behapbare tools zoals de [SDG-cirkeloefening](#) of de [SDG-toets](#) van de VVSG kunnen hierbij helpen.

Integreer de agenda 2030 in bestaande beleidsprocessen, programma's en activiteiten

SDG pralines © VVSG

- Houd consequent een bepaald SDG-proces aan. Dat creëert herkenbaarheid en gedragenheid binnen de organisatie. Dat kan bijvoorbeeld gaan om het stelselmatig toepassen van een SDG-toets op (een aantal) projecten, het consequent opnemen van de SDG's in rapportage, of het focussen op enkele SDG's (bijvoorbeeld per jaar) in communicatie en monitoring.
- Veel lokale besturen en stakeholders spreken ondertussen de taal van de SDG's. Breng lokale spelers samen die inzetten op de SDG's (bedrijven, scholen, organisaties, burgerbewegingen), verspreid goede praktijken en zorg voor kruisbestuiving. Door de Agenda 2030 ook mee te nemen als strategisch kader in intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (politiezones, toeristische samenwerkingsverbanden, burgemeesteroverleggen, OCMW samenwerkingsverbanden, enzovoort) vindt de duurzaamheidsreflex ook via dat niveau zijn weg naar de lokale beleidsontwikkeling en –uitvoering.
- SDG's realiseren betekent niet altijd meer doen (positieve acties en activiteiten opzetten) maar houdt ook in dat je mogelijke negatieve impact van je beleid eerlijk in kaart brengt en bepaalde zaken die contraproductief zijn voor het realiseren van de Agenda 2030 niet langer opzet of ondersteunt.

Aan de Vlaamse overheid vragen we het volgende:

- Integreer de SDG's in de werking en communicatie van alle departementen en agentschappen. Dat zorgt ook voor een grotere bekendheid van de SDG's bij verschillende gemeentelijke en provinciale diensten, en biedt handvaten om concrete invulling te geven aan de Agenda 2030 vanuit verschillende thematische invalshoeken.
- Neem de SDG's mee in de communicatie en aanbod over de BBC. Maak duidelijk wat de meerwaarde en mogelijkheden zijn om de SDG's te integreren in de opmaak en uitvoering van de nieuwe BBC-cyclus (hierbij kan gebruik gemaakt worden van de materialen van de VVSG en de VVP) en adviseer lokale en provinciale besturen om deze koppeling te maken. Bied vervolgens ook ondersteuning en stimulansen in de verdere lokale verankering van de Agenda 2030.

Lokale besturen zijn gezien hun verantwoordelijkheden, burgers nabijheid en ervaring met de Agenda 2030 onmisbare partners in de ambitie om voortgang te boeken op de SDG's. De VVSG en de VVP vervullen als koepels een cruciale rol in de capaciteitsopbouw van hun leden inzake de Agenda 2030 als beleidskader en de realisatie van de 17 SDG's. Het blijvend en meer betrekken en ondersteunen van de koepels door de regionale en federale overheden is dan ook nodig, onder andere in aanloop naar de lokale verkiezingen van 2024 en de daaropvolgende uitwerking van de meerjarige beleidsplannen.

Bibliografie

Analyse van het energieverbruik van huishoudens in België in 2020 (2022). FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://economie.fgov.be/nl/publicaties/analyse-van-het-0>

Armoede (g.d.). Gemeente-Stadsmonitor. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/thema/armoede#:~:text=In%202021%20wordt%2012%2C7,geboren%20in%20een%20kansarm%20gezin>

Baert, S., Lamberts, M., & Verhaeghe, P-P. (2020). *Het terugdringen van arbeidsmarktdiscriminatie in de Vlaamse sectoren: academische visie en instrumenten*. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/40090>

Cities Alliance (2015). *Sustainable Development Goals and Habitat III: Opportunities for a successful New Urban Agenda*. Cities Alliance Discussion Paper — N° 3. Cities Alliance. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.citiesalliance.org/sites/default/files/Opportunities%20for%20the%20New%20Urban%20Agenda.pdf>

De Cuyper, P., De Rick, K., Vandermeersch, H., Reidsma, M. & Vermeersch, L. (2019). *'@level2work: naar een job op niveau voor hoogopgeleide anderstalige nieuwkomers. Lessen uit de AMIF-Proeftuinen'*. HIVA-KU Leuven Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://hiva.kuleuven.be/nl/nieuws/docs/zkd2549-rapport-eind-nl-web.pdf>

Devogelaer, D., Duerinck, J., Gusbin, D., Marenne, Y., Nijs, W., Orsini, M., Pairon, M. (2013). *Towards 100% renewable energy in Belgium by 2050. BFP, ICEDD & VITO*. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://emis.vito.be/nl/artikel/naar-100-hernieuwbare-energie-belgië-tegen-2050-video>

De Watertoets (g.d.). Coördinatiecommissie Integraal water. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/beleidsinstrumenten/watertoets>

Duurzaam gebruik van pesticiden (2020). Vlaamse Milieumaatschappij. Geraadpleegd op 17 april 2023 via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47742>

Een efficiënte en toegankelijke erkenning van buitenlandse studiebewijzen (2020). SERV Adviescommissie Economische Migratie. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/34386>

Employment-to-population ratio (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdindex.org/explorer?metric=employment-to-population-ratio>

Gebruikersonderzoek bibliotheken & cultuurhuizen 2022 (g.d.). Universiteit van Antwerpen. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.uantwerpen.be/en/research-groups/cultural-management-cultural-policy/projects-and-publications/gebruikersonderzoek-2022/>

Gemiddeld Kraanwaterverbruik gezinnen (g.d.). Vlaamse Milieu Maatschappij (VMM). Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.vmm.be/data/gemiddeld-leidingwaterverbruik-gezinnen>

Hoe evolueert de luchtkwaliteit in Vlaanderen? (g.d.) Vlaamse Milieu Maatschappij. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.vmm.be/lucht/evolutie-luchtkwaliteit/hoe-evolueert-de-luchtkwaliteit-in-vlaanderen>

Jacques, A., Moons, D., Noppe, J., Pickery, J., Schockaert, I., Van Landschoot, L., Van Peer, C., Vanweddingen, M. (2022). *Maatschappelijke positie en participatie van personen van buitenlandse herkomst. Statistiek Vlaanderen*. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/49505>

Jaarresultaten 2020: De toekomst van watervoorziening is hybride en circulair (g.d.). De Watergroep. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.dewatergroep.be/nl-be/over-de-watergroep/nieuws/jaarresultaten-2020>

Kraanwater (g.d.). Aquaflanders. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.kraanwater.be/>

Klimaat, milieu en natuur (g.d.). Gemeente-Stadsmonitor. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/thema/klimaat-milieu-en-natuur>

Klimaat-Hitte (g.d.). Vlaamse Milieu Maatschappij. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://klimaat.vmm.be/themas/hitte>

Lafortune, G., Zoeteman, K., Fuller, G., Mulder, R., Dagevos, J., and Schmidt-Traub, G. (2019). *The 2019 SDG index and dashboards report for european cities. Technical report*. Sustainable Development Solutions Network (SDSN) and the Brabant Center for Sustainable Development (Telos): Tilburg, The Netherlands.

Lower secondary completion rate (g.d.). Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/lower-secondary-completion-rate>

Municipal Solid Waste (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/municipal-solid-waste>

Non-recycled Municipal Solid Waste (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/non-recycled-municipal-solid-waste>

Participation rate in pre-primary organized learning (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/participation-rate-in-pre-primary-organized-learning>

Paths 2050 - The Power of Perspective (g.d.). Energyville. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://perspective2050.energyville.be>

Personeelsleden, naar geslacht (g.d.). Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/indicators/personeelsleden-naar-geslacht>

Population using the internet (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/population-using-the-internet>

Programma SDG-Academie 2023 (g.d.). VVSG. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/sdg-academie>.

Resultaten enquêtes SDG's en lokaal mondiaal beleid (2022). VVSG. Geraadpleegd op 17 april 2023, via https://www.vvsg.be/Publiek/Internationaal/220530_rapport%20resultaten%20enquetes%20LMB%20en%20SDGs_1.pdf

Roels, K., Platteau, J., Van Bogaert, T. (Ed.) (2021). *Landbouwrapport 2020 (LARA)*. Departement Landbouw en Visserij: Brussel. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/41555>

Standaert, S., Miller, J., & Vanoeteren, V. (2022). *The 2022 SDG monitor : construction and analysis. Bruges: UNU Institute on Comparative Regional Integration Studies*. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <http://hdl.handle.net/1854/LU-01GQ74V15CXM11SNKA6PQ9XC20>

SDG-Monitoring en rapportering (g.d.). VVSG. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/monitoring-en-rapportering>

SDG-Engagementsverklaring voor lokale besturen (g.d.). VVSG. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/sdg-engagementsverklaring>.

Schriftelijke vraag Brecht Warnez 8 juli 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via [pfile \(vlaamsparlement.be\)](http://pfile.vlaamsparlement.be)

Share of renewable energy in total primary energy supply (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/share-of-renewable-energy-in-total-primary-energy-supply>

Timmermans I. & Van Bellegem L. (2022). *De biologische landbouw in 2021*. Departement Landbouw en Visserij, Brussel.

Traffic deaths (g.d.). Sustainable Development Report 2022. Geraadpleegd op 17 april 2023, via <https://dashboards.sdgindex.org/map/indicators/traffic-deaths>

UN Secretary-General (g.d.). *Voluntary common reporting guidelines for voluntary national reviews at the high-level political forum for sustainable development (HLPF)*. Geraadpleegd op 17 april 2023, via https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/17346Updated_Voluntary_Guidelines.pdf

Week van de duurzame gemeente (g.d.). Geraadpleegd op 17 april 2023, via www.duurzamegemeente.be

Vermeer E. (2021). *Guidelines for Voluntary Subnational Reviews – SDG Reporting by Local and Regional Government Associations*. United Cities and Local Governments (UCLG)

Vermeiren, R. (2021). *Webinar opmaak lokale renovatiestrategie – Vlaamse renovatiestrategie*. Vlaanderen Be Reel.

Lijst met indicatoren

Lees het hoofdstuk 'methodologie voor de ontwikkeling van het rapport' voor de uitleg over de opbouw van de indicatorenset.

NOOT: In bepaalde gevallen worden individuele indicatoren samengevoegd en als 1 indicator weergegeven. Dit is bijvoorbeeld het geval onder SDG 3.B (mentale gezondheid): in het overzicht dat de evoluties van de indicatoren weergeeft (zie hoofdstuk 'voortgang op de 17 SDG's'), worden de individuele indicatoren (antidepressiva, antipsychotica, alcoholverslaving, antidementie, stimulantia) samengevoegd tot 1 indicator 'Gebruik psychofarmaca'. De indicatoren werden samengevoegd wanneer er werd voldaan aan een aantal criteria:

- De data komt van dezelfde bron, waar ze vaak ook zelf samen genomen worden
- De SDG bevat al veel indicatoren (dus niet voor SDG1 of SDG2, wel voor SDG 16 of SDG 11);
- De indicatoren zijn onderling sterk gecorreleerd (en geven dus een gelijkaardig signaal).

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
SDG 1 - Geen armoede						
A	Relatieve armoede	Fiscaal inkomen beneden kritische grens: Aandeel individuele fiscale aangiften (zonder nulaangiften) met een netto belastbaar inkomen lager dan 10.000 euro. Aandeel gemeenschappelijke aangiften (zonder nulaangiften) met een netto belastbaar inkomen lager dan 20.000 euro.	Gemeente-monitor, ABB	Statbel	2010-2019	SDG 10
B	Lage werkintensiteit	Aandeel personen van 0 tot en met 59 jaar dat leeft in een gezin waarvan de werkintensiteit lager of gelijk is aan 0,2, op 1 januari van het jaar. De Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ) registreert de socio-economische positie van de gehele Belgische bevolking. Op huishoudniveau kan worden gekeken hoeveel volwassenen in het gezin aan het werk zijn en in welk arbeidsregime. Op basis daarvan wordt een werkintensiteit van het gezin berekend. Deze werkintensiteit varieert tussen 0 (geen enkel volwassen lid van het gezin werkt) tot 1 (alle volwassen leden van het gezin werken voltijds). De gezinnen met een werkintensiteit lager dan 0,2 worden beschouwd als gezinnen met een zeer lage werkintensiteit.	Gemeente-monitor, ABB	Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	2010-2019	
C	Betalingsproblemen					
	Inwoners met betalingsmoeilijkheden voor basisbehoeften	Percentage van de gezinnen dat aangeeft problemen te hebben om één of meerdere rekeningen (op tijd) te betalen (huishuur/afbetaling woning, energiekosten, gezondheidskosten, schoolkosten, internet/telefonie/televisie, ...).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017-2020	
	Achterstallige lening op afbetaling	Kredietnemers met achterstallige lening op afbetaling (tav totaal leningen op afbetaling)	provincies. incijfers.be	Nationale Bank van België - Centrale voor kredieten aan particulieren	2010-2021	
	Achterstallig hypothecair krediet	Kredietnemers met achterstallig hypothecair krediet (tav totaal hypothecaire kredieten)	provincies. incijfers.be	Nationale Bank van België - Centrale voor kredieten aan particulieren	2010-2021	
SDG 2 - Geen honger						
A	Biologische landbouw	Oppervlakte landbouw onder bio-controle tav cultuurgrond (capped at 10%)	provincies. incijfers.be	Departement Landbouw en Visserij	2015-2020	SDG 12
B	Landbouwemissies					SDG 13
	Niet-energie gerelateerde uitstoot: N2O uit de bodem	N2O uit de bodem in CO2 equivalenten	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	
	Niet-energie gerelateerde uitstoot: Veeteelt	CH4 uit vertering en N2O en CH4 uit mestopslag (in CO2 equivalenten)	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2010-2019	
	Ammoniak Emissies Lanbouw	Ammoniak emissies landbouw	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2016-2019	
	CO2 uitstoot landbouw	CO2 emissie landbouw t.a.v. oppervlakte cultuurgrond	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG
C	Duurzame voeding				SDG 12
	Milieubewust handelen: lokale groenten of fruit	Aandeel van de inwoners dat aangeeft minstens wekelijks groenten of fruit te eten dat lokaal gekweekt is	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020
	Milieubewust handelen: biologische producten	Aandeel van de inwoners dat aangeeft minstens wekelijks biologische (BIO) producten gekocht te hebben	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020
	Milieubewust handelen: vegetarisch	Aandeel van de inwoners dat aangeeft minstens wekelijks vegetarisch te eten	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020
	Milieubewust handelen: seizoensgroenten	Aandeel van de inwoners dat aangeeft minstens wekelijks bij aankoop van groenten te letten op het seizoen	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020

SDG 3 - Goede gezondheid en welzijn

A Fysieke gezondheid

Oversterfte per gemeente	Het percentage extra sterfgevallen wordt berekend door per provincie de verhouding te nemen tussen het aantal waargenomen overlijdens voor de weken 12 tot 19 van 2020 en het gemiddeld aantal overlijdens voor deze weken over de periode 2009-2019. Oversterfte heeft betrekking op alle overlijdens ongeacht of ze Covid-gerelateerd zijn of niet.	Statbel	Bevolking	2020	
Diabetes	Aandeel rechthebbenden met afleveringen antidiabetica of met naar diabetes verwijzende nomenclatuur per 1000 rechthebbenden (diabetesconventie, diabetespas, zorgtraject diabetes).	provincies. incijfers.be	InterMutualistisch Agentschap	2010-2020	
Chronische aandoeningen	Aandeel rechthebbenden met minstens één statuut chronische aandoening.	provincies. incijfers.be	InterMutualistisch Agentschap	2013-2020	

B Mentale gezondheid

Gebruik psychofarmaka: antidepressiva	Volume DDD (standaard dagdosis) antidepressiva per 1.000 rechthebbenden	Inter-Mutualistisch Agentschap		2010-2020	
Gebruik psychofarmaka: antipsychotica	Volume DDD (standaard dagdosis) antipsychotica per 1.000 rechthebbenden	Inter-Mutualistisch Agentschap		2010-2020	
Gebruik psychofarmaka: alcoholverslaving	Volume DDD (standaard dagdosis) alcoholverslaving per 1.000 rechthebbenden	Inter-Mutualistisch Agentschap		2010-2020	
Gebruik psychofarmaka: antidementie	Volume DDD (standaard dagdosis) antidementie per 1.000 rechthebbenden	Inter-Mutualistisch Agentschap		2010-2020	
Gebruik psychofarmaka: stimulantia	Volume DDD (standaard dagdosis) stimulantia per 1.000 rechthebbenden	Inter-Mutualistisch Agentschap		2010-2020	
Geluksgevoel	Aandeel van de inwoners dat zich alles bij elkaar genomen gelukkig voelt.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
C	Verkeersveiligheid					
	Verkeersslachtoffers	Aantal verkeersslachtoffers (zwaargewonden en doden) per 1000 inwoners	Gemeente-monitor, ABB	Statbel	2010-2019	
	Verkeersslachtoffers bij zwakke weggebruikers	Aantal verkeersslachtoffers (doden en zwaargewonden) bij fietsers en voetgangers.	Gemeente-monitor, ABB	Statbel	2010-2020	
	Veilig naar school	Aandeel van de inwoners dat het voor kinderen in de gemeente/buurt veilig vindt om zich alleen te verplaatsen naar school.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	SDG 11
D	Gezondheidsvoorzieningen					
	Tevredenheid gezondheidsvoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de gezondheidsvoorzieningen.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Voldoende huisartsen in de buurt	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende huisartsen zijn in de de buurt.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2021	
	Betalingsmoeilijkheden gezondheidszorg	Aandeel van de inwoners dat behoort tot een huishouden met betalingsmoeilijkheden dat het afgelopen jaar gezondheidsuitgaven niet (op tijd) kon betalen.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 1
E	Voorzieningen voor ouderen					
	Tevredenheid ouderenvoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de ouderenvoorzieningen.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen zijn in de buurt.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
F	Preventieve zorg					
	Kankerscreening: baarmoederhals	Totale dekkingsgraad baarmoederhalskankerscreening (t.o.v. vrouwen 25-64 jaar)	provincies. incijfers.be	Centrum voor Kankeropsporing	2013-2020	
	Kankerscreening: borstkanker	Totale dekkingsgraad borstkankerscreening (t.o.v. vrouwen 50-69 jaar)	provincies. incijfers.be	Centrum voor Kankeropsporing	2010-2020	
	Kankerscreening: darmkanker	Totale dekkingsgraad darmkankerscreening (t.o.v. 51-74-jarigen)	provincies. incijfers.be	Centrum voor Kankeropsporing	2013-2020	
	Preventieve Mondzorg	Aandeel rechthebbenden die minstens twee contacten met de tandarts hebben in twee verschillende jaren binnen een periode van drie kalenderjaren	provincies. incijfers.be	InterMutualistisch Agentschap	2010-2018	
	Covid 19 percentage (%) volledig gevaccineerd	Percentage mensen die partieel / volledig / booster vaccinatie gekregen heeft (nog verder te specificeren)	Vaccinatieteller		2021	
G	Beweging en sport					

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Voldoende sportvoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende sportvoorzieningen zijn in de buurt.	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	
	Actief bewegen (Dagelijks wandelt stapt fietst)	Aandeel van de inwoners dat dagelijks dertig minuten wandelt, stapt of fietst.	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Sportparticipatie (minstens wekelijks)	Aandeel van de inwoners dat minstens wekelijks actief aan sport doet (activiteiten die minimum 20 minuten duren, zoals zwemmen, fietsen, wandelen, voetballen, ...).	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
SDG 4 - Kwaliteitsonderwijs						
A Algemeen						
	Tevredenheid over onderwijsvoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de onderwijsvoorzieningen.	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Betaalmoelijkheden schoolkosten	Aandeel van de inwoners dat behoort tot een huishouden met betalingsmoeilijkheden dat het afgelopen jaar schoolkosten niet (op tijd) kon betalen.	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 1
B Baby's en peuters						
	Voorschoolse opvangplaatsen baby's en peuters	Aantal plaatsen in de kinderopvang voor baby's en peuters, dat zijn kinderen van 0 jaar tot en met 2 jaar, per 100 kinderen van 0 tot en met 2 jaar.	Gemeentemonitor, ABB	Kind & Gezin	2014-2020	
	Voorschoolse opvangplaatsen baby's en peuters met inkomenstarief	Aantal plaatsen met inkomenstarief in de kinderopvang voor baby's en peuters, dat zijn kinderen van 0 jaar tot en met 2 jaar, per 100 kinderen van 0 tot en met 2 jaar. De cijfers gaan over formele kinderopvang: beroepsmatig en tegen betaling. Elke opvanglocatie voor baby's en peuters heeft een vergunning van Kind & Gezin. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen private of openbare voorzieningen.	Gemeentemonitor, ABB	Kind & Gezin	2014-2020	
	Tevredenheid kinderopvang	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de opvang van baby's en peuters.	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Betalingsmoeilijkheden kinderopvang	Aandeel van de inwoners dat behoort tot een huishouden met betalingsmoeilijkheden dat het afgelopen jaar kinderopvang niet (op tijd) kon betalen.	Gemeentemonitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 1
C Kleuter en lager onderwijs						
	Participatie kleuteronderwijs	Aantal leerlingen dat ingeschreven is in het gewoon of buitengewoon kleuteronderwijs in de vestigingsplaatsen gelegen in de gemeente ten opzichte van het aantal 2,5- tot 5-jarigen.	Gemeentemonitor, ABB	Departement Onderwijs & Vorming	2010-2021	
	Minimale aanwezigheid kleuteronderwijs (%)	Aantal leerlingen dat ingeschreven is in het gewoon kleuteronderwijs met minimumaanwezigheid van 150 (3-jarigen), 185 (4-jarigen) en 250 halve dagen (5-jarigen), naar hoofdzetel, ten opzichte van het aantal 3-, 4- en 5-jarigen ingeschreven in het gewoon kleuteronderwijs, naar hoofdzetel.	Gemeentemonitor, ABB	Departement Onderwijs & Vorming	2018-2021	
	Schoolse vertraging lager onderwijs, naar onderwijs (>=2jaar)	Aantal leerlingen dat in het gewoon lager onderwijs minstens 1 jaar schoolse vertraging heeft opgelopen en die wonen in de gemeente ten opzichte van het aantal leerlingen in het gewoon lager onderwijs die wonen in de gemeente.	Onderwijs Vlaanderen	Dataloep	2012-2021	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Buitenschoolse opvangplaatsen per 100 kinderen	Aantal plaatsen in de voor- en naschoolse kinderopvang voor schoolgaande kinderen, dat zijn kinderen van 3 jaar tot en met 11 jaar	Gemeentemonitor, ABB	Kind & Gezin	2015-2021	
D	Secundair onderwijs					SDG 8
	Vroegtijdige schoolverlaters in secundair onderwijs	Fractie jongeren tussen 18 en 25 jaar dat het gewoon of buitengewoon secundair onderwijs (inclusief leertijd en deeltijds onderwijs) verlaat zonder diploma, getuigschrift of andere kwalificatie van het niveau secundair onderwijs en dat woont in de gemeente ten opzichte van het aantal leerlingen van 18 tot 25 jaar dat in dat jaar van het gewoon of buitengewoon secundair onderwijs (inclusief deeltijds onderwijs) uitstroomt, en dat woont in de gemeente.	Onderwijs Vlaanderen	Dataloep	2011-2020	
	Vroegtijdige schoolverlaters: vrouwen	Fractie vrouwelijke vroegtijdige schoolverlaters in secundair onderwijs, naar woonplaats	Onderwijs Vlaanderen	Dataloep	2011-2020	
	Vroegtijdige schoolverlaters: Niet-Belgen	Fractie Niet-Belgen vroegtijdige schoolverlaters in secundair onderwijs, naar woonplaats	Onderwijs Vlaanderen	Dataloep	2011-2020	
	Vroegtijdige schoolverlaters: Niet-EU	Fractie Niet-EU vroegtijdige schoolverlaters in secundair onderwijs, naar woonplaats	Onderwijs Vlaanderen	Dataloep	2011-2020	
	Schoolse vertraging secundair onderwijs, naar woonplaats (>=2jaar)	Fractie leerlingen dat in het gewoon secundair onderwijs minstens 2 jaar schoolse vertraging heeft opgelopen en die wonen in de gemeente ten opzichte van het aantal leerlingen in het gewoon secundair onderwijs die wonen in de gemeente.	Onderwijs Vlaanderen	Dataloep	2012-2021	
E	Hoger en volwassenenonderwijs					
	Studenten hoger onderwijs, naar woonplaats	Aandeel jongeren van 18-26 jaar dat ingeschreven is in basisopleidingen hoger onderwijs en die wonen in de gemeente. De jongeren hebben betrekking op de jongeren die in de gemeente wonen, los van het feit of ze in de gemeente onderwijs volgen of elders. Noemer aantal inwoners	Gemeentemonitor, ABB	Departement Onderwijs & Vorming	2011-2020	
	Inschrijving volwassenenonderwijs	Inschrijvingen volwassenenonderwijs (naar woonplaats) tav bevolking 15+	Gemeentemonitor, ABB	Departement Onderwijs & Vorming	2014-2020	
SDG 5 - Gendergelijkheid						
A	Gelijkheid in tewerkstelling					SDG 8, 10
	Werkzaamheidsgraad Vrouw/Man	Werkzaamheidsgraad van vrouwen (20-64 jaar) gedeeld door de werkzaamheidsgraad van mannen (20-64 jaar)	Gemeentemonitor, ABB	Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ-DMFA, RSZPPO, RSVZ, RIZIV, CBS, IGSS, OEA, SEE, RVA, IWEPS, Statbel, DWH AM&SB bij de KSZ, bewerking Steunpunt Werk	2010-2019	
	Gender gap in voltijdse tewerkstelling	absolute waarde van (% vrouwen in voltijds werkenden - 50%)	VDAB	Arvastat	2017-2021	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Gender gap in deeltijdse tewerkstelling	absolute waarde van (% vrouwen in deeltijdse werkenden - 50%)	VDAB	Arvastat	2017-2021	
	Gender gap in langdurig werkloosheid	absolute waarde van (% vrouwen in langdurige WZW - 50%)	VDAB	Arvastat	2010-2021	
B	Discriminatie en geweld					
	Discriminatie: geslacht	Aandeel van de inwoners dat zich het afgelopen jaar gekwetst, beledigd of benadeeld heeft gevoeld omwille van geslacht.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	SDG 10
	Intrafamiliaal geweld: fysiek	Aantal feiten van fysiek intrafamiliaal geweld per 10000 inwoners	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Intrafamiliaal geweld: seksueel	Aantal feiten van seksueel intrafamiliaal geweld per 10000 inwoners	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Intrafamiliaal geweld: psychisch	Aantal feiten van psychisch intrafamiliaal geweld per 10000 inwoners	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Intrafamiliaal geweld: economisch	Aantal feiten van economisch intrafamiliaal geweld per 10000 inwoners	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
SDG 6 - Schoon water en sanitair						
A	Drinkwater					
	Afsluiting watervoorziening	Mensen die afgesloten zijn van waterleidingnetwerk (per 10000 inwoners)	Vlaamse Milieu-maatschappij	Toepassing algemeen waterverkoopreglement	2019	SDG 1
	Gem. waterverbruik	Gemiddeld waterverbruik over de gezinnen met 1-5 gedomicilieerden.	provincies. incijfers.be	Vlaamse Milieumaatschappij	2021	
B	Riolering					
	Zuiveringsgraad	Aantal inwoners die zijn aangesloten op een riolering en lozen op een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) ten opzichte van het aantal inwoners.	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Milieumaatschappij	2015-2021	
	Rioleringsgraad	Verhouding tussen het totaal aantal inwoners dat op de riolering is aangesloten en het aantal maximaal gerioleerde inwoners, dit is het aantal inwoners dat door de gemeente bij de opmaak van de totaal rioleringsplannen voorzien werd om in de riolering te lozen. Deze indicator is een uitdrukking van de vordering van de uitbouw van het rioleringsstelsel binnen de gemeente.	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Milieumaatschappij	2015-2021	
C	Beschermen waterlopen					
	Gewogen gemiddelde waterkwaliteit waterlopen	Gemiddelde aanwezigheid van ondiepe beken en rivieren met een goedestructuur en watervegetaties gewogen met aandeel afloopgebied per gemeente	provincie. incijfers.be		2019	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Biologie gemiddelde waterkwaliteit waterlopen	De kwaliteit van het oppervlaktewater uitgedrukt in het voorkomen van bepaalde planten en diersoorten (macro-invertebraten)	Vlaamse Milieu-maatschappij	Geoloket waterkwaliteit	2021	
	Fysiochemie gemiddelde waterkwaliteit waterlopen	Aanwezigheid zuurstof, nutriënten, pesticiden, ...	Vlaamse Milieu-maatschappij	Geoloket waterkwaliteit	2021	
SDG 7 - Betaalbare en duurzame energie						
A Duurzame productie energie						
	Lokale productie hernieuwbare elektriciteit (% verbruik)	Percentage lokale productie groene elektriciteit (wind, zon, water, biomassa, biogas) (t.o.v. totale elektriciteitsverbruik op het grondgebied over alle sectoren)	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	
	Photovoltaïsche (PV) benuttingsgraad daken (%)	Percentage bruikbare daken (zonnestraling > kWh/m ² /j) die op 1 januari van het betreffende jaar effectief gebruikt werden voor PV panelen (t.o.v. totaal bruikbare daken)	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2018-2020	
	Geïnstalleerd vermogen windturbines [MW]	Aantal geïnstalleerd vermogen (in MW) aan windenergie (gecumuleerde cijfers)	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2010-2020	
	Tevredenheid over ondersteuning hernieuwbare energie	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de ondersteuning van de gemeente/stad op het vlak van hernieuwbare energie (score hoger dan 7 op 10).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
B Energie intensiteit						
	Energie intensiteit huishoudens t.a.v. aantal inwoners	energieverbruik huishoudens tav aantal inwoners	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	
	Energie intensiteit bedrijven t.a.v. toegevoegde waarde	energieverbruik bedrijven tav toegevoegde waarde	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	
	Percentage (%) straatverlichting dat LED is	% verlichting gemeente dat LED is	provincies. incijfers.be	Fluvius	2014-2021	
C Betaalbare energie						
					SDG 1	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG
Budgetmeter elektriciteit	Aantal ingeschakelde (actieve) budgetmeters elektriciteit ten opzichte van aantal toegangspunten op 31 december.	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt	2012-2021	
Afsluiting van gasnetwerk (in %)	Aantal afsluitingen aardgas ten opzichte van aantal toegangspunten op 31 december.	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt	2011-2020	
Betaalbaarheid energie en water	Aandeel inwoners (%) dat behoort tot een huishouden met betalingsmoeilijkheden dat elektriciteit/water/gas/stookolie niet op tijd kan betalen	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	

SDG 8 - Eerlijk werk en economische groei

A Tewerkstelling

Werkzaamheidsgraad 20-64 jarigen (%)	Aandeel werkenden t.a.v. bevolking 20-64 jaar	Gemeente-monitor, ABB	Steunpunt Werk - Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ, RSVZ, RIZIV, RVA, Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium), DWH AM&SB bij de KSZ, BISA	2010-2019	
Werkzaamheidsgraad vrouwen	Aandeel werkende vrouwen t.a.v. vrouwelijke bevolking 20-64 jaar	Gemeente-monitor, ABB	Steunpunt Werk - Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ, RSVZ, RIZIV, RVA, Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium), DWH AM&SB bij de KSZ, BISA	2010-2019	SDG 10
Werkzaamheidsgraad ouderen (50-64 jarigen)	Aandeel werkende ouderen t.a.v. bevolking 50-64 jaar	Gemeente-monitor, ABB	Steunpunt Werk - Vlaamse Arbeidsrekening o.b.v. RSZ, RSVZ, RIZIV, RVA, Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium), DWH AM&SB bij de KSZ, BISA	2010-2019	SDG 10
Werkzaamheidsgraad niet-Belgen, EU	Aandeel werkende niet-Belgen t.a.v. niet-Belgische bevolking 20-64 jaar	Gemeente-monitor, ABB	Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	2010-2020	SDG 10

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Werkzaamheidsgraad niet-Belgen, niet-EU	Aandeel werkende niet-EU bevolking t.a.v. niet-EU bevolking 20-64 jaar	Gemeente-monitor, ABB	Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid	2010-2020	SDG 10
B Werkloosheid						
	Werkzoekendegraad vrouwen	Aandeel niet-werkende werkzoekende vrouwen van 18-64 jaar (t.o.v. vrouwen 18-64jaar)	VDAB	Arvastat	2010-2021	
	Werkzoekendegraad jongeren (20-24 jarigen)	Aandeel niet-werkende werkzoekenden van 20-24 jaar (t.o.v. inwoners 20-24 jaar)	VDAB	Arvastat	2010-2021	
	Werkzoekendegraad ouderen (55-64 jarigen)	Aandeel niet-werkende werkzoekenden van 55-64 jaar (t.o.v. inwoners 55-64 jaar)	VDAB	Arvastat	2010-2021	
	Langdurige werkloosheidsgraad	Aandeel langdurig werkzoekenden zonder werk (15-64 jaar) 1 jaar of langer werkzoekend tav in de totale groep van werkzoekenden zonder werk (15-64 jaar)	VDAB	Arvastat	2010-2021	
	Laaggeschoolde werkloosheidsgraad	Werkloosheidsgraad(%): Laaggeschoold. Als laaggeschoold worden deze personen beschouwd die ten hoogste een diploma lager onderwijs of 1ste graad van het secundair onderwijs, leertijd, deeltijds beroepssecundair onderwijs of 2de graad secundair onderwijs behaald hebben	VDAB	Arvastat	2010-2021	SDG 4
C Circulaire en Sociale Economie						
	Doelgroepmedewerkers in tewerkstelling sociale economie	Aantal doelgroepwerknemers die in minstens 1 kwartaal tewerkgesteld zijn in de verschillende werkvormen van de sociale economie (log(1+x)) per inwoners tussen 18 en 64 jaar (log)	Gemeente-monitor, ABB	Departement Werk en Sociale Economie	2017-2020	SDG 10
	Tewerkstelling: ratio circulaire jobs	Totale aantal circulaire jobs gedeeld door totaal aantal jobs per gemeente	Jobsmonitor Circle Economy		2021	SDG 12
D Groei						
	Netto groeiratio ondernemingen	Aantal opgerichte ondernemingen minus het aantal stopzettingen, gedeeld door het aantal actieve ondernemingen	provincies.incijfers.be	Statbel	2010-2020	
	Bruto toegevoegde waarde per capita	De bruto toegevoegde waarde is het verschil tussen de marktwaarde van de in één jaar geproduceerde goederen en diensten en de marktwaarde van de in het productieproces verbruikte goederen en diensten. Het is met andere woorden de waarde die de productiefactoren arbeid en kapitaal toevoegen aan de verbruikte of intermediaire goederen en diensten.	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Statistische Autoriteit	2010-2019	
SDG 9 - Industrie, Innovatie en Infrastructuur						
A Kennisintensieve economie						

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Aandeel zelfstandigen in kennisintensieve dienstensectoren en hoog en medium hoog-technologische industrie	Arbeidsplaatsen in medium-hoogtechnologische industrie en kennisintensieve dienstensectoren ten opzichte van totale arbeidsplaatsen	provincies.incijfers.be	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen	2010-2021	SDG 8
	Het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren op het totale aantal werknemers werkzaam in de stad/gemeente	Aantal werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren ten aanzien van het totale aantal werknemers.	Gemeente-monitor, ABB	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid	2010-2019	SDG 8
B Infrastructuur						
	Internetaansluiting in de woning	Aandeel van de inwoners dat in de woning beschikt over internet	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Bezette oppervlakte van bedrijventerreinen t.a.v. totale oppervlakte bedrijventerreinen	Aandeel (%) bezette oppervlakte bedrijventerreinen op het grondgebied van de gemeente	Gemeente-monitor, ABB	Agentschap Innoveren en Ondernemen	2014-2021	
SDG 10 - Ongelijkheid verminderen						
A Houding tegenover diversiteit						
	Houding tegenover diversiteit: verrijking	Aanwezigheid mensen met verschillende herkomst is verrijking (%eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
	Houding tegenover diversiteit: samenleven	Mensen met verschillende herkomst leven goed samen (%eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	
	Houding tegenover diversiteit: houding andere herkomst	Niet zo prettig als burens andere herkomst zouden hebben (%oneens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Houding tegenover diversiteit: leren kennen	Sympathiek indien beter leren kennen (%eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Houding tegenover diversiteit: te veel diversiteit	Te veel mensen met een verschillende herkomst woonachtig in gemeente/stad (%oneens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Houding tegenover diversiteit: ontmoetings-activiteiten	Zinvol om ontmoetingsactiviteiten te organiseren (%eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
B	Inkomensongelijkheid	Inkomensongelijkheid: interkwartiele coëfficiënt (verhouding Q3-Q1 t.a.v. de mediaan)	provincies. incijfers.be	Statbel - Fiscale inkomens	2010-2019	
C	Discriminatie					
	Discriminatie: seksuele geaardheid	% inwoners dat zich het afgelopen jaar gekwetst, beledigd of benadeeld heeft gevoeld omwille van seksuele geaardheid (indien van toepassing)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	SDG 5, 16
	Discriminatie: herkomst	% inwoners dat zich het afgelopen jaar gekwetst, beledigd of benadeeld heeft gevoeld omwille van herkomst (indien van toepassing)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	SDG 16
	Discriminatie: fysieke of mentale beperking	% inwoners dat zich het afgelopen jaar gekwetst, beledigd of benadeeld heeft gevoeld omwille van fysieke of mentale beperking (indien van toepassing)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	SDG 16
D	Herkomstkloof in tewerkstelling					
	Herkomstkloof in de werkzaamheid	De herkomstkloof is het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en de werkzaamheidsgraad van personen van niet-EU-herkomst. De werkzaamheidsgraad betreft het aandeel werkenden bij de bevolking van 20 tot en met 64 jaar per herkomstgroep	VDAB	Arvastat	2010-2019	SDG 8
	Herkomstkloof in de langdurige werkloosheid	verschil in langdurige werkloosheid (>= 1 jaar) tav totale WZW tussen niet EU en EU burgers	VDAB	Arvastat	2010-2021	SDG 8
SDG 11 - Duurzame steden en gemeenschappen						
A	Duurzame verplaatsingen					
	Duurzame verplaatsingen	Aandeel van de bevolking dat aangeeft zich duurzaam (te voet, te fiets of met het openbaar vervoer) te verplaatsen tussen woonplaats en werk, school of opleiding in de gemeente/buurt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	SDG 12
	Korte duurzame verplaatsingen	Aandeel van de inwoners dat het voorbije jaar voor korte afstanden vaak de fiets genomen heeft of zich te voet heeft verplaatst.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	SDG 12
	Aanbod duurzaam vervoer: vrije tijd	Aandeel van de inwoners dat vaak/altijd gebruikmaakt van een bepaald vervoersmiddel voor verplaatsingen in de vrije tijd. Gemiddelde van mensen die vaak/altijd antwoorden bij Bus, tram of metro, Fiets - algemeen, Te voet, Trein	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 12
	Aanbod duurzaam vervoer: tevredenheid	Aandeel van de inwoners dat tevreden is met het aanbod aan duurzame mobiliteitskeuzes in de gemeente/stad (gemiddelde over duurzame vervoerswijzen, % eens).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
	Aanbod duurzaam vervoer: openbaar vervoer	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende openbaar vervoer is in de buurt (% eens).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 9
	Tevredenheid over staat van voetpaden	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de staat van de voetpaden in de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	
B	Veilig fietsen					
	Veilig naar school	Aandeel van de inwoners dat het voor kinderen in de gemeente/buurt veilig vindt om zich alleen te verplaatsen naar school.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG
Verkeersveiligheid fietsers	Aandeel van de bevolking dat aangeeft dat het onveilig is om te fietsen in de gemeente/buurt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	SDG 3
Fietsinfrastructuur: voldoende fietspaden	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende fietspaden zijn in de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	SDG 9
Fietsinfrastructuur: fietspaden	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de staat van de fietspaden in de gemeente/stad (% eens).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	SDG 9
Fietsinfrastructuur: fietsstallingen	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er voldoende fietsenstallingen zijn in de gemeente/buurt (% eens).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	
C Personenwagens					
Voldoende deelsystemen	Aandeel van de bevolking dat aangeeft dat er voldoende deelsystemen (auto, fiets,...) worden aangeboden.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
Beschikbaarheid deelwagens	Aantal deelwagens per 1000 inwoners	autodelen.net		2021	
Ecoscore wagenpark	Aantal personenwagens in het bezit van particulieren naar ecoscore boven 70 t.a.v. aantal personenwagens (uitgez. bedrijfswagens)	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek	2012-2020	SDG 13
Aandeel geregistreedre wagens hybride of op elektriciteit	Aandeel personenwagens hybride of op elektriciteit (t.o.v. geregistreeerde personenwagens)	provincies.incijfers.be	Statbel	2010-2021	SDG 7
Aantal personenwagens per 100 huishoudens	ingeschreven personen wagens (incl. bedrijfswagens) per 100 huishoudens	provincies.incijfers.be	Statbel	2010-2021	
D Netheid en overlast					
Buurthinder: lastiggevallen worden op straat (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand werd nooit/zelden lastiggevallen op straat	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 16
Buurthinder: burenlawaai (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden lawaaihinder heeft ondervonden (ruzies, blaffende honden, muziek, etc.)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
Buurthinder: andere vormen van lawaai (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden lawaaihinder heeft ondervonden (horeca, sportvelden, bedrijven)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	
Buurthinder: milieu hinder van zwerfvuil (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van zwerfvuil	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	SDG 12
Buurthinder: milieu hinder van dieren (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van dieren	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Buurthinder: milieu hinder van hondenpoep (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van hondenpoep	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Buurthinder: vandalisme (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van vandalisme	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 16
	Buurthinder: drugs-dealing (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van drugsdealing	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	SDG 16
	Buurthinder: verkeers-hinder van snel rijden (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van onaangepaste snelheid van het verkeer	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Buurthinder: verkeers-hinder van sluipverkeer (nooit/zelden)	Aandeel van de inwoners dat de afgelopen maand nooit/zelden hinder heeft ondervonden van sluipverkeer	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	
	Netheid van straten en voetpaden	Aandeel van de inwoners dat vindt dat de straten en voetpaden in de buurt over het algemeen netjes zijn.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
E Cultuur en vrije tijd						
	Tevredenheid over culturele faciliteiten	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de culturele voorzieningen.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Vrijtijdsaanbod: aantal vrijetijdsactiviteiten per 1000 inwoners (alle types)	"Aantal ingevoerde vrijetijdsactiviteiten 1.000 inwoners. in vijf categorieën:(1) Podiumkunsten: Muziek (inclusief festival), Dans- of theatervoorstelling, Film; (2) Cultureel erfgoed: Expo, Begeleide uitstap, Monument; (3) Sociaal-cultureel werk: Cursussen, Lezing of congres; (4) Sport: Sportactiviteit, Sportwedstrijd, Fiets- of wandelroute; (5) Varia: Party of Fuif, Eten en drinken, Natuurgebied of park, Spel of quiz, Kamp of vakantie, Varia (thema of pretpark, beurs, kermis of feest, markt of braderie, opendeurdag, recreatiedomein)."	Gemeente-monitor, ABB	UiT-databank, Cultuurnet	2015-2020	
	Tevredenheid over bibliotheekvoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de bibliotheekvoorzieningen (%)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
	Erfgoedorganisaties- en instellingen	Aantal erfgoedverenigingen per 10.000 inwoners.	Gemeente-monitor, ABB	FARO	2017	
	Tevredenheid recreatievoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de recreatievoorzieningen.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014-2018	
F Recreatie voor de jeugd						
	Geschikte plekken jeugd	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er in de gemeente voldoende geschikte plekken voor opgroeiende jeugd zijn.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Tevredenheid jongerenvoorzieningen		Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Tevredenheid veilig spelen	Aandeel van de inwoners dat vindt dat kinderen veilig kunnen spelen in de gemeente.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	
	Voldoende activiteiten kinderen en jongeren	Aandeel van de inwoners dat vindt dat er in de gemeente voldoende activiteiten georganiseerd worden voor kinderen, jongeren en opgroeiende jeugd.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020	
G	Betaalbaar wonen					
	Betaalbaarheid van het wonen (Woonquote)	Aandeel van de inwoners waarvan de totale uitgave van het gezin voor wonen minstens 30% bedraagt van het gezinsinkomen.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	SDG 1
	Tevredenheid over de woning	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de woning.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Aantal ongeschikt verklaringen	Aantal besluiten ongeschikte of onbewoonbare woningen, enerzijds op basis van de Vlaamse Wooncode, anderzijds op basis van de Nieuwe Gemeentewet (verhouding per 1000 gebouwen)	Gemeente-monitor, ABB	Wonen Vlaanderen	2016-2020	
H	Duurzaamheid woning					SDG 7
	Duurzaamheid woning: Dubbel glas of driedubbel glas	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: dubbel glas of driedubbel glas	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Energiezuinige ketel	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: energiezuinige ketel	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Gebruik regenwater	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: gebruik regenwater	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Groen dak	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: groen dak	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Isolatie dak	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: isolatie dak	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Isolatie muren	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: isolatie muren	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Warmtepomp	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: warmtepomp	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Zonneboiler	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: zonneboiler	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: Zonnepanelen	Aandeel van de inwoners dat woont in een woning met energiezuinige en energierecupererende elementen: zonnepanelen	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Duurzaamheid woning: E-peil nieuwbouwwoningen	Gemiddeld E-peil van afgewerkte nieuwbouwwoningen, berekend op basis van de EPB-aangiften volgens aanvraagjaar van de vergunning. Het gemiddeld E-peil voor de bestemming wonen wordt opgenomen. Het E-peil geeft de globale energetische prestatie weer en wordt uitgedrukt door de verhouding van het karakteristiek jaarlijks primair energieverbruik tot een referentiewaarde.	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2010-2021	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG
I	Luchtkwaliteit	Year Average Common Air Quality Index	VMM	2017-2019	SDG 3
J	Groen in de gemeente				SDG 15
	Wijkgroen	Percentage inwoners dat op minder dan 800m woont van wijkgroen (min 10ha.)	Gemeente-monitor, ABB	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek	2013, 2016, 2019
	Tevredenheid groen in de buurt	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over het groen (natuur en groenvoorzieningen) in de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020
SDG 12 - Verantwoorde consumptie en productie					
A	Afval				SDG 11
	Totaal afval per inwoner	Totaal huishoudelijk afval incl. vergelijkbaar bedrijfsafval	provincies. incijfers.be	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	2013-2020
	Restafval per inwoner	Totale hoeveelheid restafval, uitgedrukt in kilogram per inwoner	provincies. incijfers.be	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	2013-2020
	Aandeel bestemd voor recyclage	Aandeel kg selectief ingezameld afval tov totaal huishoudelijk afval. Som selectief ingezameld afval (excl. autobanden, AEEA en geneesmiddelen) / totaal huishoudelijk afval incl. vergelijkbaar bedrijfsafval * 100. Disclaimer: Opgelet! De data geven weer hoeveel afval er op het grondgebied van de gemeente is ingezameld. De totale hoeveelheid selectief ingezameld afval is exclusief autobanden, AEEA en geneesmiddelen (wegens geen gegevens op gemeenteniveau).	provincies. incijfers.be	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	2013-2020
B	Milieubewust handelen				
	Milieubewust handelen: te fiets	Aandeel van de inwoners dat minstens wekelijks korte afstanden met de fiets aflegt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020
	Milieubewust handelen: te voet	Aandeel van de inwoners dat minstens wekelijks korte afstanden te voet aflegt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2014, 2017, 2020
	Milieubewust handelen: plastic beperken	Aandeel van de inwoners dat minstens wekelijks de aankoop van plastic beperkt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020
	Milieubewust handelen: weggooien eten beperken	Aandeel van de inwoners dat minstens wekelijks het weggooien van eten beperkt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020
	Milieubewust handelen: eerlijke handel	Aandeel van de inwoners dat minstens wekelijks producten van eerlijke handel koopt	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020
SDG 13 - Klimaactie					
A	CO2 emissies				
	CO2 uitstoot per inwoner	Totale CO2 uitstoot per inwoner	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG
Evolutie in CO2 uitstoot	afname of groei in CO2 uitstoot doorheen de tijd	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2012-2019	
CO2 intensiteit houthoudens	CO2 uitstoot huishoudens t.a.v. aantal inwoners	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	
CO2 intensiteit bedrijven	CO2 uitstoot bedrijven t.a.v. toegevoegde waarde bedrijven	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	SDG 8, 9
Afname CO2 door hernieuwbare elektriciteit t.a.v. lokale consumptie elektriciteit	Afname CO2 uitstoot door hernieuwbare elek. t.a.v. lokale consumptie elektriciteit	provincies. incijfers.be	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA)	2011-2019	SDG 7
B Overstromingen en wateroverlast					
Percentage gebouwen met wateroverlast	Percentage gebouwen met wateroverlast - Scenario: hoog impact 2050	klimaatportaal vlaanderen		2021	
Percentage gebouwen met overstroming	Percentage gebouwen met overstroming - Scenario: hoog impact 2050	klimaatportaal vlaanderen		2021	
Percentage kwetsbare instellingen met wateroverlast	Percentage kwetsbare instellingen met wateroverlast - Scenario: hoog impact 2050	klimaatportaal vlaanderen		2021	
Percentage kwetsbare instellingen met overstroming	Percentage kwetsbare instellingen met overstroming - Scenario: hoog impact 2050	klimaatportaal vlaanderen		2021	
C Hitte en Droogte					
Percentage hitte getroffen (0-4 en 65+)	Percentage hitte getroffen (0-4 en 65+) - Scenario: hoogimpact 2030	klimaatportaal vlaanderen		2021	
Percentage Landbouwpercelen met significante droogtestress	Landbouwpercelen met significante droogtestress (%) - Scenario: hoog impact 2050	klimaatportaal vlaanderen		2021	
Percentage Kwetsbare ecotopen met significante droogtestress	Kwetsbare ecotopen met significante droogtestress (%) - Scenario: hoog impact 2050	klimaatportaal vlaanderen		2021	
SDG 15 - Leven op het land					
A Oppervlakte groen					
Oppervlakte groene ruimte (t.o.v oppervlakte ruimtebeslag)	Aandeel (%) van de totale oppervlakte van de stad/de gemeente die ingenomen wordt door woongroen, buurtgroen en wijkgroen.	provincies. incijfers.be	Landgebruiksbestand	2013, 2016, 2019	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Oppervlakte waardevol ecotoop	Oppervlakte waardevol ecotoop tov totale oppervlakte	provincies. incijfers.be	Landgebruiksbestand	2020	
	Bosteller: hectare nieuw bos (niet compensatie)	Melding van ha nieuw bos op Bosteller.be	bosteller.be		2020 2021	
B	Verharding					SDG 6, 11, 13
	Onbebouwde gekadaastreerde oppervlakte op totaal gekadaastreerde oppervlakte	Aandeel van onbebouwde gekadaastreerde oppervlakte op de totale gekadaastreerde oppervlakte.	Statbel		2011-2020	
	Bodemafdichting (verharding)	Aandeel van de oppervlakte waarvan de aard en/of toestand van het bodemoppervlak gewijzigd is door het aanbrengen van artificiële, (semi-)ondoorlaatbare materialen waardoor essentiële ecosysteemfuncties van de bodem verloren gaan.	Gemeente-monitor, ABB	Agentschap Informatie Vlaanderen	2015, 2018	
C	Erosieknelpunten	Totale oppervlakte erosieknelpunten (actueel, potentieel en niet gespecificeerd) per gemeente (% opp)	provincies. incijfers.be	Databank Ondergrond Vlaanderen	2021	SDG 13
SDG 16 - : Vrede, justitie en sterke publieke diensten						
A	Veiligheid					
	Onveiligheidsgevoel	Aandeel van de inwoners dat zich vaak/altijd onveilig voelt in de buurt (%)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 11
	Misdrijven: diefstal en afpersing	Aantal geregistreerde diefstallen en afpersingen gedeeld door de totale bevolking (per 1000 inwoners).	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Misdrijven: beschadiging van eigendom	Aantal geregistreerde beschadigingen van eigendom gedeeld door de totale bevolking (per 1000 inwoners).	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Misdrijven: lichamelijke integriteit	Aantal geregistreerde misdrijven tegen de lichamelijke integriteit gedeeld door de totale bevolking (per 1000 inwoners).	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Misdrijven: bedrog	Aantal geregistreerde misdrijven van bedrog gedeeld door de totale bevolking (per 1000 inwoners).	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Misdrijven: drugs-gerelateerd	Aantal geregistreerde drugsgerelateerde misdrijven gedeeld door de totale bevolking (per 1000 inwoners).	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Misdrijven: overige misdrijven	Aantal overige geregistreerde misdrijven gedeeld door de totale bevolking (per 1000 inwoners).	provincies. incijfers.be	Criminaliteitsstatistieken Federale Politie	2010-2020	
	Vertrouwen in politie	Aandeel van de inwoners dat weinig vertrouwen heeft in de politie	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
B	Sociaal weefsel					SDG 11
	Sociaal weefsel: burenhelpen	Mensen in de buurt willen hun burenhelpen (% eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	

	Omschrijving	Bron	Bron detail	Meetpunten opgenomen in analyse	SDG	
	Sociaal weefsel: vertrouwen	Mensen in de buurt zijn te vertrouwen (% eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Sociaal weefsel: veel contact	Veel contact met de mensen in de buurt (% eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Sociaal weefsel: thuis voelen	Zich thuis voelen bij mensen in de buurt (% eens)	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
C	Tevredenheid bestuur					
	Vertrouwen lokaal bestuur	Aandeel van de inwoners dat veel vertrouwen heeft in de lokale overheid.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Tevredenheid loketvoorziening	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de loketvoorzieningen in de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Tevredenheid digitale dienstverlening	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de digitale dienstverlening in de gemeente/stad, %.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2017, 2020	
	Tevredenheid huisvuilvoorzieningen	Aandeel van de inwoners dat tevreden is over de huisvuilvoorzieningen, %.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 11, 12
D	Communicatie					
	Verspreiding van informatie: geplande activiteiten	Aandeel van de inwoners dat zich voldoende geïnformeerd voelt over de geplande activiteiten in en door de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Verspreiding van informatie: gemaakte beslissingen	Aandeel van de inwoners dat zich voldoende geïnformeerd voelt over de beslissingen in en door de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Verspreiding van informatie: nieuwe ingrepen	Aandeel van de inwoners dat zich voldoende geïnformeerd voelt over de initiatieven in en door de gemeente/stad.	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	
	Tevredenheid communicatie bestuur	Aandeel van de inwoners dat vindt dat de communicatie van het gemeente-/stadsbestuur duidelijk en begrijpbaar is (eens, %).	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2020	
E	Consultatie en participatie					SDG 11
	Consultatie inwoners	Aandeel van de bevolking dat aangeeft dat het lokale bestuur voldoende inspanningen doet om de wensen van de bevolking te kennen	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 11
	Actieve betrokken burgers	Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te verbeteren	Gemeente-monitor, ABB	Burgerbevraging	2011, 2014, 2017, 2020	SDG 11

Dit rapport werd
mogelijk gemaakt
door:

met steun van:

